

YÖN

HAFTALIK GAZETE

TASARRUF
BONOSU
SOYGUNU

TEBÜSTAVESİ

OKUYUCUDAN YÖNE

Yanlış Mücadele

Umdugumuzu bulduk. Ama yine de içtentikle üzülmekten kendimizi alamadık. Zira karşımızda gençliğin temsilcileri olduklarını söyleyenler vardı. Biz onlardan bu denli baygılaşmadan, bilinçli, ilim işiği altında bir tenkit beklerdim... Olayları zoraki bir açıdan görmemelerini beklerdim. Gerçi beklediğimiz olanaksız olduğunu da bilmiyor

değildik. Çünkü ta temelden uyuşturulmuş ve yönü değiştirilmiş fikirlerin bir çırpıda gerçek düşür, düzeye ulaşacağını ummak safdilik ourdu. Ama karşızmızdakiler okumuşlardır. Olanakları, milyonlara oranla, çoktu. Tüm üzüntümüz bundandı işte...

Toplantının ereği, Yeşilay örgütü altında konuşmalar ve «dokumenter» filmler ile komünizm tel'in idi. Erek iyi, düşün iyi, ama aksiyon berbat. Bir deyim vardır: «Kırk gün bir insana de-

li denirse, deli olmuş o insan». Ortada fol yok, yumurta yok iken, toplumlara bu denli tehlikeli ve nازik bir açıdan seslenerek onları —belki de bilmenden— bilmeye giden bir eylem, elbette tüm tenkitlerimizi üstüne çeker.

Toplantıda bazı genç arkadaşlarımız konuştular heyecanla. Ko münezimi sadece bir din umacısı olarak nitelenen arkadaşlarımız, dini hislerimize hitap ederek din istismarı yapılırlar. Ama ilericiler aydınların sin istismarı yapmakla suçluyorlardı. Nerede kaldı gerçekçilikler?

Bir kere daha tekrarlamakta fayda vardır: Koynundan Türk bayrağı çıkarmakla, sahnele salâ verdimmekle, Türk folklorunu inançlara álet etmekle, ilericiler aydınları yakışıklı yakıksız yermekle hiçbir şeyin mücadelesi olmaz.

Türkiye gibi pek geri kalmış bir topluma, sorunların derinliğine inerek onlara ışık tutmak, düşünür elbette, geri kalmışlığımızın nedeni olan bugünkü statükoyu beğenmemeye ve bozuklukları tenkide götürür. Deller ki tenkitlerinde: En geri 10 memleketten biriyiz, iç ve dış kapitalistler tarafından yardım - kalkınma kisvesi altında sömürgülümekte, soyulmaktadır. Ağalık, rüşvet, çalıp çırpmacı her mahallede bir milyoner yaratmaktadır. Petrollerimiz, madenlerimiz, sanayimiz ustahla istismar edilmektedir. Pahalılık, enfasyon, mutlu azınlık vardır... Yalan mı tüm bunlar? Değil elbet. Ya neden bunları yazıp söyleyenlere bu denli haksız hücum?

Temel sorunlarımız dururken, kitleleri iki uç halinde ayırmaya giden bir uğraş içinde olmak, bilmeyiz nasıl bir ulusseverlikti?

Mürsel ENGIN

Ejendim nerde biz nerde!

CHP ortak grub toplantılarında konuşan Ankara Milletvekili Ahmet Üstün'ün, AP Genel Başkanı'nın mason olduğu halde Allah kelimesini ağızından düşürmediğini belirtip, kendi Genel Başkanlarının Tanrı konusunda aynı şekilde davranışmadığından yakınıması üzerine, sayın İnönü: «Ben bu adamı daha fazla dinliyem» diyerek toplantı terk etmiş.

İlahi paşam, niçin böyle davrandınız? Vakti zamanında devlet adamları, şunun bunun düşüncesini anlamak ya da bir olayın içgüdüsünü, aslini faslı öğrenmek için ara sıra tebdil gezerlermiş. Siz de, bir süre için tebdili fikredip, yaşadığınız akıl çağınızı bir kenara itmiş görünerek demeçlerinize, nutuklarınıza son verirken işleri Allahın inayetine bırakıversedydiniz. Bakalım günün birinde Partinizin genç ya da yaşlı bir üyesi çıkışta, öncüğün: «Yaşadığımız akıl çağında, üstelik prensiplerinden biri lâiklik olan bir partinin Genel Başkanı resmi konuşmalarında Allah kelimesini kullanmamalıdır» diye siz yer mi iddi acaba?

Paşam, siz nereyder.., partiniz nereyder.., Alip başınızı çok lâllerlere gittiniz. Hiç olmazsa yüreğe çıkışken çalışma arkadaşlarınızdan bir kaçını olsun kolunuza takabilseydiniz, simdi yalnızlıkta böylesine canınız sıkılmazdı.

Celile CEM

BASINDAN

ULUS

Kaçılıar, kaçıyorlar...

Şimdi artık bir şüphemizi açıkça ifade edelim. Bu hükümet ringe çıkmadan evvel alacağım para karşılığı mağlup olmaya razı olmuş panayı pehlivan gibii, Kıbrıs davasını Amerika'nın arzusu gereğince ve herhalde bir yardım karşılığı feda etmeye karar vermiş olmalıdır. Zira bu hükümetin tutumunu başka türlü anlamaya imkân yoktur. Evet, hükümet çok basıretsiz hareket etmektedir. Çünkü vatandaşın gönlünde izzetin nefsin yaranaması dolayısıyla açılan yarıyı Amerika'dan gelecek munzam ve dolambaçlı yardımının beş tanesi A.P.'li müteahhit ile mütegallibe partizanın cebine aktarılması tedavi etmeyecektir. Görecksiniz, millet uğrunda müzakereden kaçanların, dâvayı yüzüstü bırakınca suçları zaman geçlikçe ağırlaşacak, millî suçu çakacaktır. (....)

Hem itiraf etmek läzim Menderes bunlar gibi, böyle bir millî dâvayı yolum ortasına böylesine beceriksizce bırakıp, ağaçların arkasına saklanarak yarayı yoldan kaldırırmak isteyenlere uzaktan korkakça küfür etmezdi, etmeyeeek kadar kendi genel müdürründen daha çetin idi. Bugün Demirel'in yerinde İşbaşında olsa idi... Kifayet takririnin arkasına gizlenmeye herhalde nefsin yediremezdi... Gururda da tereddüldüğü görüllüyor...

A.P.'nin acz içinde, fikirsizlik içinde, basıretsizlik içinde Millet Meclisi müzakerelerinden kaçmasa, onu daha şimdiden ci boş virtüel bir iktidar haline getirmiş ve bu partinin memleket hizmetinde hiç bir işe yaramayacağımı bugün açıkça göstermiştir.

CİHAT BABAN

ADALET

Solda ve A.B.D.'nin karşısındadır

Kıbrıs hakkında Genel görüşmeler bir gerçeği ortaya koymuştur. Amerikan düşmanlığı konusunda CHP'nin Marksistlerle aynı paralelle oldukları. Artık bunun tevil edilir, kem küm edilir bir tarafı kalmanın. Hersey açaık ortadadır.

Yillardan beri kızıl yazarları politikacıların ve Marksistlerin bu uğurda harcadıkları çabaları, kuşkutmalardır, tezvirlerin yeterli olmadığını gören CHP hele ortanın solunda kalmaya karar verdikten sonra şimdî bütün ağırlığı ile Türk-Amerikan dostluğunun karşısında yer almış görünmektedir...

CHP'nin, artık iyice ortaya çıkan bu davranışa iten sebeplerin başında, AP'nin iktidara gelişinde direkt, endirekt Amerikanın tesiri olduğu yolundaki hakikat dışı dedikodunun rol oynadığı muhakkaktır. Zira, onun bu konuda bir gerçeğe değil, en ufak şüphenin gölgésine dahi tahammülü olmadığı cümelen malûmudur. Kendisi için siyasi tehlîke teşkil eden partileri başlı amansız saldırır, iftiralar ve haksız suçlamalarla yok ettiği herkesin bildiği birer tarih olayıdır. Hepsinin temelinde yatan hakikat, kendisinden esirgenen millet sevgisinin rakip partilere gösterilmesi olmuştur.

İste geçmişinin özelliğini bu olan CHP'nin, ister Amerikan düşmanı kaynaklarından yudurulmuş olsun, ister kendi kuruntusundan ve yeniliği mazereti aramasından doğmuş bulunsun, bugün Amerikaya ekşi bir yüze baklığını şüphe yoktur. Bunun son bir delilini de Meclisteki son Kıbrıs görüşmeleri sırasında, başkan Johnson'un 1964 yılında İnönü'ye yolladığı mektubun açıklanması için TIP'çilerle birlikte israr etmelerinde görüyoruz.

Kendi iktidarları zamanında açıklamadıkları ve o sırarda meclislin bir gizli celsesinde milletvekillерine bildirilmesi ile yetindikleri mektup muhtevasının bugün açığa公布的 istemeleri (Ortanın solu) karariyle paralel yürümesinin tabii bir neticesidir.

Sosyalizmi kabul eden bir partinin Amerika ile barışık halde bulunması mümkün değildir. Hele şark zihnyetinden kurtulamamış olan memleketlerde, CHP'nin şimdî bu siyasi atmosferin içinde bulunduğu görülmektedir.

Genel görüşmeler sırasında silâh ve koz olarak başvurdukları Johnson mektubu ile, soñuların yaymak ve geliştirmeğin kabasında bulundukları Amerika ve batı düşmanlığını desteklemek istedikleri anlaşılmıştır. Bu mektubun, Kıbrıs çırkıma başarısızlığının mazereti gibi gösterilmek istenmesi inandırıcı olsaktır.

Amerikanın aynı mührüyle ve serlikte olmak üzere Yunanistan'a ve Makarlos'a yollandığı mektuplar itibar görmüş ve onları yollarından faaliyetlerinden alıkoymuş mudur? Bu olsa olsa eziyeti olmayanların can kurtaran simdi gibi dört elle sarıldıkları bir bahanneden başka bir şey değildir. Bizim de bu mektuba ötekilerin verdiği kadar önem vermemiz pekâlâ mümkündür. Gerçek sudur ki Amerika düşmanlığı giyen bütün toplulukların CHP'nin paralelinde ve AP'nin aleyhinde olmalarının sebebi birinin solda ötekini solun karşısında bulunmalarıdır.

GERÇEK YAYINEVİ
YENİ YILDA
YENİ KİTABINI SUNAR

az gelişmiş ülkelerde
**sosyalizm
ve
köylüler**

m. harbi
C. Rodriguez
hükmen
Deviren: Atilla Tokat

*Bu kitapta
Üçüncü Dünya'nın üç kıtasından
üç düşünür
az gelişmiş ülkelerde
sosyalizmin kuruluşunun
en önemli meselesini inceliyorlar*

Fiyatı 4 Lira

GERÇEK YAYINEVİ
P. K. 655 - İstanbul

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPIN

*basarı ile
kullanılır!*

*BAS NEZALET DIS
GRİPIN
KİNİNLİ GRİPIN*

GRİPIN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

**HAFTALIK FIKIR VE
SANAT GAZETESİ**

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüpoglu
- Mümzat Soysal - Doğan Avcıoğlu
İmza Sahibi ve Sorumlu Yazar
İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güney Marmaralı
T. A. S.

Yazar İstikeri: Sümer
sokak No: 16/8 Yenibahçe - ANKARA
Telefon: 17 69 59 - İstanbul Büro
su (Satış İlân ve Abone İstikeri): Mol.
İstiklal Sok. No: 32 Çatalca - İstanb
Tel: 22 90 70 - Posta Kutu
No: 812 İstanbul

Bir yıllik (32 sayı) 60
TL. Altı aylık (16 sayı)
TL 30.- TL. Üç aylık
(12 sayı) 15.- TL'dir. Yurt dış
abonanılda bu bedellerde ayrıca
posta pulu ücreti kadar ülave yapılır.
Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 TL'dir.

İLAN: Bütün sâti
ml 25.- TL'dir. Su
rekib gizlilik için
reklamları kitap tâlifleri için özel
indirimler yapılır. Ülave ve reklam
sunulmasından ötürü hiçbir
şeriflik yüklenmez.

YÖN, 7 OCAK 1966

BAKİŞ

Noel tatilinde Amerikalılar, 173.5 milyon pound hindi, ördek, kaz ve piliç ile 12 milyon pound jambon tüketmişler. Adam başına tüketim, yarım kiloya yakınımış. Aynı anda, Hindistan çiftçileri, açlıktan ölmelerini önlemek için çocuklarına tohumlu bugdaylarını yedirmektedirler. Vietnam'da kültür厮avaşı yapan insanları açlığa mahkûm etmek amacıyla, Amerikalılar, sistemli, bir «pirinç mahsulünü yok etme» politikası izlemektedirler. Amerikan çiftçilerine de, az üretim yapsınlar diye devlet para ödemektedir.

Bütün bu gelişmeler arasında, fakir ülkeler için, gelecek karanlık gözükmemektedir. Tariumda bir ihtilâl yapmasını beceremeyen fakir ülkeler, yakın bir gelecekte, geçmiş yüz yıllarda olduğu gibi, büyük kıtlıklarla karşılaşabileceklerdir. 25 yıl öncesine nazaran adam başına daha az gıda üreten Hindistan'ın bugün yaşadığı kıtlık, öteki memleketlerin de başına her an gelebilir.

Bu ülkelerin arasında Türkiye de vardır. Havalarda bir iki yıl üstüne kötü gittiği takdirde, Türkiye bugdaysız kalabilir. Nebati yağ açığı ise, şimdiden endişe vericidir. Bu yıl, margarincilerin ihtiyacını karşılamak için, Amerikalıların vereceklerinin dışında, dövizle soya yağı ithal etmek zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

AÇLIK İHRACI

Mısır koçanı yenilen yılların geri gelmesi, şimdije kadar, Amerika'nın tarım fazlası yardımınıza dairenebilmisti. Bu yardımlar hâkânda çok lâf söylenebilir. «Barış için gıda programı», her şyeden önce, fakir ülkelerde değil, Amerikan çiftçisine yardım amacına gitmektedir. Sır konusu olan, yükselmış stokları, zaman zaman muhtaç ülkenin çiftçilerini perşembe etmek paşasına dahi elden çıkarılmıştır. Öte yandan, yardım, siyasi maksatlar emrinde kullanılmaktadır. Foster Dulles zamanında, Hindistan'ın bağlantısız dış politikasına kızırken, Washington, yezbinlerin açlıkta ölmesini omuz silkerek karşılamıştı. Kongo milliyetçilerine yardım ediyor diye, gıda sıkıntısı çekken Mısır'a, tarım fazlası göndermesini durdurmuştu. Son kıtlıktan da, Hindistan'ı, gıda yardımını karşılığında, Washington politikasına biraz daha fazla çekmek için yarlanılacağı şüphesizdir. Ayrıca, yardımın yerli para ile ödenen bedeli, Amerikan firmalarının muhtaç ülkede yerleşmesi ekonomisinin kontrol altına alınması amacıyla kullanılmaktadır.

Bütün bu sakıncalarına rağmen, döviz sıkıntısı çekken açlık ülkeleri bakımından, yerli para ile gıda maddeyi satın alabilmek bir avantajdır. Nitekim, fakir ülkelerin, Amerika'dan olan tarım ürünleri talebi, yıldan yıla artmaktadır. Ne var ki «Barış için gıda programı» bu yılın bitiminde sona ermektedir. Program, belki yeni bir biçimde devam ettirilebilir; fakat Amerika'nın para ödeyerek tarım üretimini sınırlama ve fazlaları dışarıya akıtma politikası başarı göstermiş ve tarım ürünlerini fazlası önemli ölçüde azaltmaya başlamıştır. 1965 yılında Amerikan Tarım Bakanlığı, taah-

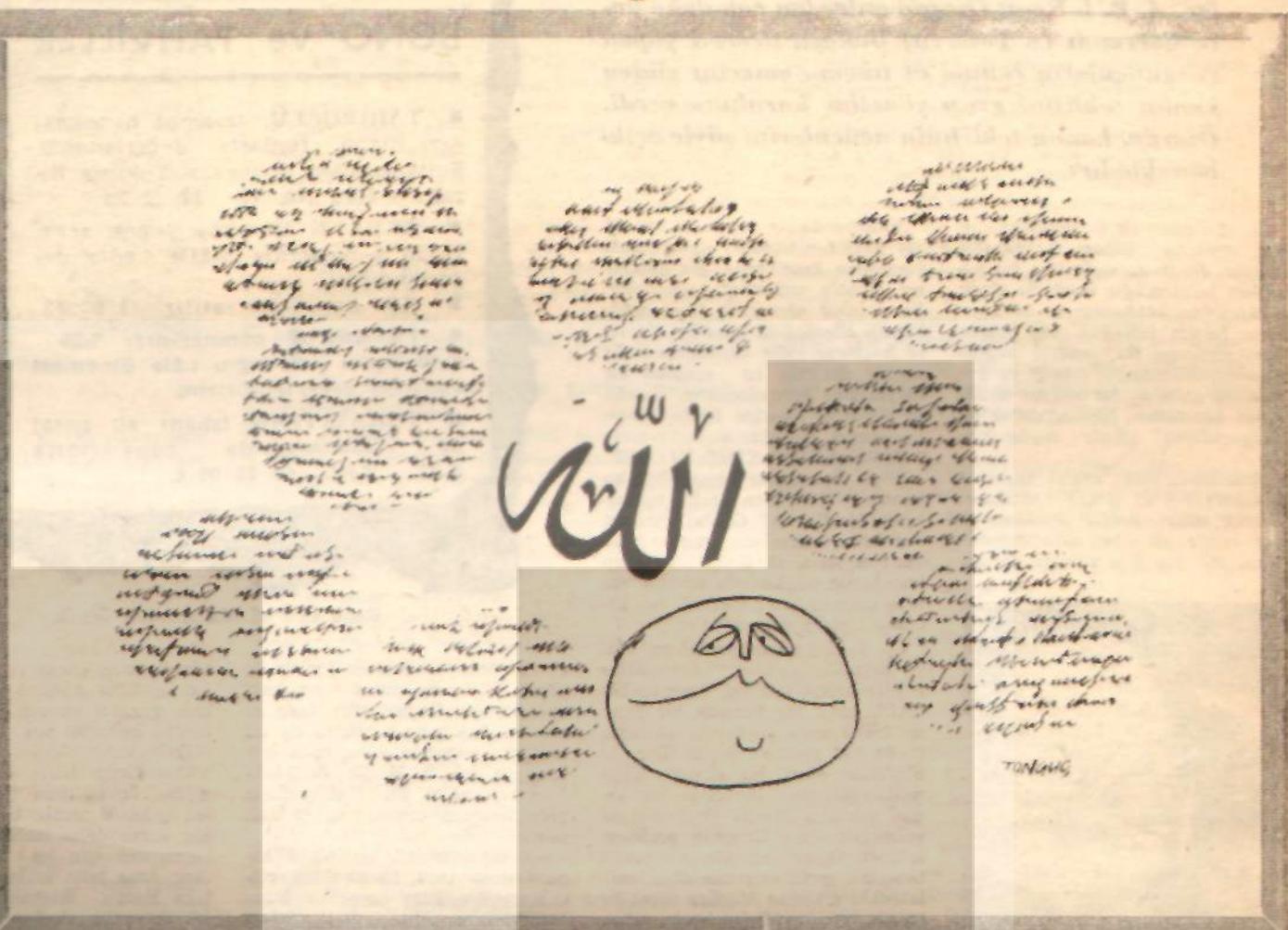
hütlerini yerine getirebilmek için, Kongrenin tasvibiyle, serbest piyasadan sütlü mamuller satın alma durumuna düşmüştür. Elinde tarım fazlası stokları tükenen bir Amerika, fakir ülkelerde sık sık görülen kıtlıklar karşısında seyirci kalmaya mahkûm olacaktır.

Türkiye gibi bir çok ülke, Amerika'dan gıda maddesi geliyor diye, tarım üretimini artırma meselesini gerekçeyle ele almayı ihmal etmiyor. Usteklik, Amerikan tarım fazlası ithalat, yer yer yerli üretimin gelişmesini baltalamıştır. Yerli üreticisinin feryatlarına alırdı eden olmamıştır. Bu sebeple, Amerikan tarım ürünleri yardımının kesilmesi, hattâ azaltması, açlık tehlikesini artırmaktadır. Hâlodayaluk, bir kez de olsa önce Doğuda kıtlık, Amerikan yardımına rağmen, hükümeti ne kadar güç durumda bırakımıştı. Bu yardım ortadan kalktıktı takdirde, mısır koçanı yeme yılları geriye gelebilir. Unlu Amerikan iktisatçısı Prof. Kenneth E. Boulding, şu sözlerle tehlke çanlarını çalmaktadır: «Tarım politikamız, teknolojik bakımdan büyük başarı sağladığa da, bunun gerektirdiği sosyal tedbirleri geliştirmekte başarısızlığa uğradık. Elimizde kontrol edemedigimiz tarım fazlaları birliği. Bu fazlaları, Barış İçin Gıda gibi hayırsever bir etiket altında, gemilerle dış ülkelerde gonderiyoruz. Böylelikle, o ülkelerde gittikçe artan bir bağılık yaratıyoruz ve muhtemelen gelecek felâketleri ve görülmemiş büyülükte kıtlıkları hazırlıyoruz. Ambarlarımız şimdiden yarı yarıya boşalmıştır. Tarım fazlaları yerine, üretim yeteneklerini Hindistan ise, sürekli kıtlıklar içinde bozulmaktadır.»

**YARDAN MI,
SERDEN MI?**

Amerikan Hükümeti de tehlikenin farkına varmaya başlamıştır. Ama tarım ürünlerini fazlalarını sat-

AÇLIK

ma telâsi içinde, mesele ihmâl edilmişdir. 1 milyar 700 milyon dolar tutarında gıda maddeleri yardımına karşı, 1965 yılında, yabancı ülkeler tarım üretimini artırmak için ancak 106 milyon dolar yardım yapılmıştır.

Washington'un açlığı önlemede başlıca tedbiri, doğumlardan azaltılmasıdır. Türkiye'de de, Amerikanın telkini ile, doğumlardan sınırlama denemesine girişilmiştir. Ama fakirlerin az çocuk yapmalarının yolu, şimdije kadar bulunabilmiş değildir. Bunun yanı sıra Washington, yatırımların tarıma yöneltimesini tâysiye etmektedir. Gelgelelim, sanayi yatırımlarını kâsa pahasına tarımda yatırımları artırma telkini, tröstlerin çıkarlarına uygun düşse dahi, ümitsiz bir yoldur. Hızla sanayileşmeyen fakir ülkelerin, tarımda verimi artırmaları mümkün değildir.

Amerikanın tâysiyelerini yerine getirmek için Hindistan hayli çaba göstermiştir. Doğum kontroluna ciddiyetle sarılmış, tarım yatırımlarına ve toplum kalkınmasına önem vermiştir. Ama Hindistan'da adam başına gıda üretimi, 25 yıl önceki seviyeyen altındadır. Buna karşılık, Rusyanın dahi fazla çürümeli bularak tenkid ettiği, tarihin en radikal toprak reformu gerçeklestiren Çin, ardarda gelen kötülüklerin yollarında dahi, dışarıdan hiç yardım görmediği halde, 700 milyon insanı besleyebilmiştir. Yüzde kalan bir toprak reformu ile yetinen Hindistan ise, sürekli kıtlıklar içinde bozulmaktadır.

Toprak reformu derken, tarımda üretim artışı frenleyen sosyal, ekonomik, politik ve teknik bütün engellerin hızla kaldırılmasını anlamaktayız. Bu anlamda bir toprak

reformu, açlık meselesini çözmenin ilk ve vazgeçilmez şartıdır. Toprak reformu, tek başına mucizeler yaratmaya elbette yetmez, fakat bu mesele çözülmeden açlığa çare bulmak mümkün değildir. Gelgelelim, yardım yaptığı ülkelerde Amerikanın baş müttifikleri, büyük toprak ağaları ve tarım ürünlerini ihracatçıları kompradorlardır. Tabii müttifiklerin saltanatına son vermek biçiminde bir toprak reformu, emperyalizmden vazgeçmek demektir ki, buna tekeli kapitalizmin yapısı elvermez. Nitekim Güney Amerika'da uygulanan Kennedy'nin «llerleme için birlik programı», toprak reformunu öngördüğü halde, bu iş läftâ kâlmas, üstelik büyük toprak sahiplerini iktidarda tutmak amacıyla, köklü reformlardan yana ılırcı güçlerin silâhla ezmeye Amerika önavak olmuştur.

Türkiye'de de, Washington'un özel bir sempati beslediği Demirel iktidârinin, sudan bir toprak reformu fasârisi karşısında dahi, paniğe kapıldığı ortadadır. Ne Washington'un, ne de dostlarının, çiftçinin üretici gücünü ve çalışma sevkini engeleyen komprador ihracatçı, itâhalatçı, tefeci ve toprak ağası saltanatına karış çıkmaları beklenemez. Geri tarımsal yapıda köklü değişiklikler yapılmasını reddeden bir politika ise, doğum kontroluna ve plânda öngörülen oldukça geniş tarım yatırımlarına rağmen, açlık tehlikesinin günden güne artmasına yol açacaktır.

Her Allahın günü, sol tehlikeden söz edenler, asıl tehlikenin, yâni açlığın kapıda beklediğini bilmelidirler. Bu kimseler, tehlikenin fikirlerde değil, açlığından yarattığını bir gün en sert şekilde öğreneceklerdir.

Doğan Avcioğlu

TASARRUF BONOSU TÜCCARLARI İÇİN NEREDEN BULDUN KANUNU

Böyle bir kanun teklifini toplumcu milletvekilleri ve siyasi teşekküler çektan yapmaliydlar. A. P. li Reşat Özarda onlardan çok daha önce davranışları ve Tasarruf Bonosu ticareti yapan vurguncuların çanına ot tikama amacını güden kanun teklifini grup yönetim kuruluna verdi. Özarda, kanun teklifinin nedenlerini şöyle açıklamaktadır:

— Bu tasarruf bonoları yüzinden devletin itibarı iki paralık oluyor. Partimiz seçimlere bu bonoları kaldıracağımız vaadi ile girdi. Kaldırımları kaldırmağı bilmem. Ama benim bildiğim, belli yıldan beri piyasaya iki milyar liralık tasarruf bonosunu çıktı ve bunun en azından bir milyar lira kâr olacaktır. Üstelik de devletin bundan böyle itibarı korunur olacaktır.

Anadoluda yüz liralık tasarruf bonosu J2 - 15 liraya satılıyor. Büyükkentlerde ise ortalamada 5 liraya yıldız yirmibes civarındadır. Yani 250 bin lira verdin mi bir

Şimdiden kadar verilmiş bonoların faizi alacaklar, ellerindeki bonoların kendilerine ait olduğunu isbatla mükellef bulusurlar. Bunu isbat edemeyen bona sahibi terimin elliñindeki bonolar alınsın ve hazineye gelir kaydedilsin. Bu sayede devletin en azından bir milyar lira kâr olacaktır. Üstelik de devletin bundan böyle itibarı korunur olacaktır.

KIME NIYET KİME KİSMET
Reşat Özardan hazırladığı bu kanun teklifi geçen Aralık ayı başında Meclis AP Grubu yönetim kuruluna verilmiştir ama, o günden bu yana da Grup Yönetim kurulundan bu konuda tek bir ses bile çıkmamıştır. Özarda bu konuda da söyle demektedir:

— Teklifi hazırlayıp Grup İdare heyetine verdim. Arkadaşlar aldalar ama çok iyidir, yerinde bir teklif, ama bu konuda bir kere de hükümetin görüşünü almaktan fayda var dediler. Bizim Grup iç tütüğünde göre, bir senaôt veya milletvekilinin herhangi bir kanun teklifini Meclis Başkanlığına vermeden önce Gruptan geçirmesi şart. Gerçi neticede, bir teklifi Gruptan geçmemiş bile olsa, milletvekil teklifini Meclise verebilir ama, parti disiplinini bozmayılmam dedik. Hükümetin de bu konuda karşı bir görüşe sahip olacağımı sanmıyorum. Grup yönetim kurulu, teklifi Maliye Başkanlığına yazıp görüşünü sormuş. Sormuş ama o gün bugündür bir türlü

cevap alamıyor. Ben de her iki üç içinde bir soruyorum gruptaki arkadaşları. Üç haftadan fazla zamanın bekliyorum. Belki de bu haftanın sonunda daha fazla beklemeyip teklifi Meclis Başkanlığına vereceğim. Bu işi daha fazla geiktirmenin manası ve faydası yok.

— Diyorlar ki, bu teklif kabulünlerse tatlı kârlardan olacakları için bazı çevreler buna karşıyoñtur. Ahmet Dalı Süleyman Beyit gitmiş de bu teklifin önemnesini istemiş, Odalar Birliği Başkanı da bir heyete Başbakanı ziyaret ederek, birliğin çeşitli konulardaki görüş ve temennilerini belirtirken bu teklif,

söz konusu etmiş ve Demirel de bu teklifin kanunlaşmayacağını dair garanti vermiş. Benim bundan haberim yok.

Haberimin olduğu tek şey, bu teklifi Grup İdare heyetine verdigim, üç haftadır da Hükümetten gelecek cevabı bekledigimdir. Bir kerre daha hadiseye meydan vermemek için bu kadar bekledim. Ama bilin ki bu teklif mutlaka Meclis Başkanlığına verilecek ve sonuna kadar da arkası bırakılmayacaktır. Bunu benimle birlikte savunacak elbette ki başkan arkadaşlarımız da çıkacaktır. Benim mücadeleden kaçacak bir adam olmadığı bilirsiniz. Her türlü soygunun karşısında

oacağımdan da hiç şüphe edilmeli. Beş on zengin kapkaççı milyonlar varacaq diye devlet itibarının iki paralık edilmesine, faktır fikarının hakkının yenesine göz yummuyuz elbette.

TEKLİFİN GERİSİNDE YATANLAR

Hak belliği yolda tek başına da kalsa sonuna kadar gitmek prinsibine fazlaıyla sahip Reşat Özardanın teklifinin dedikodusu, sadece Meclis koridorlarında ve AP kulisinde değil, iş çevrelerinde de geniş ölçüde yapılmaktadır. Bu teklif yüzünden havadan para kazanma meraklısı ve ustası pek çok iş adamının uygusu kaçmaktadır. İş çevrelerinin Mecliste büyük temsilcilerinden İş Bankası eski Genel Müdürlerinden Ahmet Dalı, İş çevrelerinin büyük hamisi Başkan Demirel Mecliste Başkanlık odasında bu teklif dolayısıyla ziyaret ettiğini bilinmektedir. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Boraları Birliği Başkanı Süreyya Enver Baçılı beraberindeki heyetin Başbakanı ziyareti sırasında, özel sektörün çeşitli istekleri arasında tasarruf bonolarıyla ilgili Özardanın teklifinden de endişe

BONO ve TAHVİLLER

- TAHİROĞLU tasarruf bonolarınızı üstün fiataları değerlendirdir. Sultanhamam Rıza Paşa Yokuşu Rıza Paşa Han No 71 27 22 33
- AKBANK Karaköy Şubesi arkasında bonolarınız %81'e kadar değerlendiriliyor
- %36 dan bono satılır 44 90 65
- TASARRUF bonolarınızı %36 %80 kadar Beşoğlu Lale Sineması yanında değerlendiririm
- TOKATİ İYAN İshani alt pasaj 36 Galatasaray'da bonolarınıza %37 %82 49 76 00/4.

Bono ticareti flamlarından örnek

Saadettin Bilgiç
Bakla hemiz ağızında

ile bahsettiğimiz ve özel sektörün endişelerin kulakları en azından Odalar Birliği Başkanı Batur kadar hassas eski bir iş adamı olan Demirel'in de bu teklifin grup yönetim kurulundan geçmeyeceği garantisini verdiği kesinlikle söylemektedir. Anlaşılmıyor ki burjuva olğularıyla dahi ahlaksızlığı söyleyen bu tasarruf bonosu vurgunculuğunu sonra sermaye türkeri'ye reklesiyle savunanlar bulunacak. Ama yine muhalefet saflarında değil, AP içinde de, özel teşebbüslükten yana da olsa vurgunculuğa karşı çıkacak pek çok milletvekili vardır. Süphesiz ki AP'ye tam destek getiren kapkaççı iş çevreleri ve sözcüler, vurguncuların cezalandırılmasında kesin ve adil bir ölçü bulmanın güçlüğü fleri sürecekler, bir adaletsizliği gidermek isterken yeni bir adaletsizlik yapılacağını, servet düşmanlığının körlükleneceğini, böylece sermayenin ürkütüleceğini söyleyeceler ve bu aldatmacalarla taraftar toplayacaklardır. Ama vine bu açık soygunun karşısına çıkanların sayısı az oluyacaktır. AP içinde iş çevreleri tarafından tutulmamış muhafazakâr kanadın liderlerinden Saadettin Bilgiç, teklifi destekleyip desteklemeyeceği sorusuna, «Hele bir Meclise gelsin, o zaman kimin destekleyip desteklemeyeceği belli olacaktır» demiştir. Her hâlikârdır, teklif kamu oyunu tam destekini kazanacak ve bir açık oylamada teklifi aleyhine koymakla oy kullanmayıacaktır. Büttün mesleki muhalefet partilerin de katılımıyla teklifin bir an önce Meclise getirilmesi ve teknik bakımından mükemmelleştirilmesidir. Muhalefet, tasarruf bonoları soygununa son verme meselesinin peşini bırakmamıştır.

Amerikan Büyükelçisi Hart

QUO VADIS Mr. HART?

Yeni Amerikan Büyükelçisi Parker Hart, kariyerini, sömürgecilikten henüz kurtulmuş sayılmayacak olan Suudi Arabistan gibi Orta Doğu ve Afrika ülkelerinde yapmıştır. Oradarda Mr. Hart, ülkelerin işlerine karışma alışkanlığını almıştır. Hart, bu kötü alışkanlığı tehlikeli bir örneğini Türkiye'de de verdi. «Amerika Kıbrıs'a çıkartmaya engel olmadı» diyerek, günlerdir tartışması süren alevli bir meseleye karıştı. Billindiği gibi aynı sözleri Başkan Gürsel söylemişti. CHP Sözcüsü Nihat Erim, Millet Meclisinde, «sorumsuz» mevkide bulunan Cumhurbşakanının gerçekle uyumayan bu sözlerinden dolayı, Hükümetin iki defa hassaslığı izah etmiştir. Şimdi Mr. Hart, «Kıbrıs'a yapmak istediğiniz müdahale teşebbüsünde hiç bir zaman hükümetim tarafından engel olunmamıştır. Sadece bu bölgedeki hârişin idamesi için, her zaman olduğu gibi dost ve kardeş devlet olarak, hükümetinize hükümetin tavsiyelerde bulunmuştur» sözleriyle, bu tartışmadan taraf tutmaktadır. Ana muhalefet partisini sorunsuzca yalanlamaya karķışan Büyükelçi, onlardan gelecek sert cevaplara ve gazetelerdeki polemiklere artik katlamak zorundadır. Mr. Hart, büyükelçilerin iç politika meselelerine karışmaları gerektiğini, söyleyecegi bir sey varsa bonu Hükümete iletmesini en isabetli yol olduğunu, bir açıklamaya ihtiyaç varsa bunun Hükümete söyleceğini Arapistan'da edindiği alışkanlıklar dolayısıyla umutmustur. Bunun cezasını çekcektir. Eğer konuşan Büyükelçi mutlaka bir sey söylemek istiyorsa, Johnson mektubunu açıklayabilir ve Türk Milleti «dost ve kardeş devlet»in yaptığı tavsiyeleri öğrenmiş olurdu.

CHP'nin elçinin tutumuna en sert şekilde karşı çıkacağı hemen anlaşılmıştır. Kemal Sarı «dostluğu temelinden sarsın» bu hareketi tasvip etmediğini belirtmiş, İlhami Sancar «ne

zaket kâdelerine uyumyan» Büyükelçinin Meclise saygılı olması gerektiği söylemiştir. Hatay Milletvekili Emekli Hava Generalı H. Özkan «hakikatlerin inkâr edilmesi» üzerinde durmuştur. Millet Meclisinde bu konuda gündemde bir konuşturma yapan Hayrettin Uysal da Mr. Hart'ın bu müdahalesinin «hayşiyetimizle ilgili olduğunu ifade etmiştir.

Mr. Hart ana muhalefet partisini karısına almak gibi, müptedi diplomatların bile sonunun nereye varabileceğini kolayca kesecekleri, tehlikeli bir çığır açmıştır. Bu davranışla ortaya çıkmaktadır ki, Amerika, Türkiye'de açıkça taraf tutmakta ve ana muhalefete karşı cephe almaktadır.

Reşat Özarda
«Hak bildiğim yolda...»

milyon liralık tasarruf bonosunu satın almak mümkün. Bu işin ticareti ise aldi yürüdü. Bir takim aşıkgözler hard hard tasarruf bonosu toplayorlar. Bu açık vurgun cuiuk. Tasarruf bonolarının vergisi yok, faiz desen yüzde altı, yüksük bir faiz, 250 bin lira verdin de bir milyon liralık bono aldin mi yılda 60 bin liralık faiz alacaksim. Ana paran da bir milyon lira olarak elinde duracak. Bu yağma hasanın böregi ki, soruya gitsem.

Devlet buna bu günde kadar göz yummuş durtundan. Bu işin tacirleri taredi, hanlarını apartmanları satıp bono alıyor, stok yaşıyorlar. Bir ticaret ki tadından yerniyor. Başka tili-lili nasıl ticaret yapsan vergi vermek zorun dasın, han, hanam, apartman yaptırsan vergi vermen lazımn. Ama tasarruf bonosu alırsan 250 bin liralık yatırımlı karşılık ayda vergisiz beş bin liralık kazan, ılıtelik de ana paran da bir silre sonra devlet garantisinde bir milyon lira olacak. Bu kâr kimin sırtından. Devlet de bu kârm seyircisi... İşte ben bu soyguna son vermek istiyorum. Tasarruf bonoların tanamen kalkarsa iyi. Ama madem kaldırılamıyor, hiç değilse bir takım soyguncular ve gözük aşıklar da bu yüzden havadan para kazanmak imkânuна sahip olmasınlar.

Bunun için bir kanun teklifi hazırladım. İstiyorum ki bundan böyle tasarruf bonoları hamilene değil, nâmâ muharer olsun. Tasarruf bonosu kimin hangi kazançının karşılığı olarak kesilmesse, bu bononun faizi de ana paranın da aynı insanı alsun. Devletin yüz lira değer koyduğu bir bono, elden ele onbes liraya, yirmibes liraya ondan buna satılmış. Biri elindeki bono ile bononun faizi almaya deşterdarla gitgide, bononun gerçekten kendisine alt olduğunu isbatlayabilsin ve faizi öyle alsun.

Başbakan Demirel, basın toplantısında Yuvarlaçık, yuvarlaçık läflar...

siyasi notlar

Demirel'in Basın toplantısı

Başbakan Demirel'in birkaç erkeneden sonra nihayet yapılan basın toplantısı ikibucusak saat sırıbüse de, şimdide kadar bilinenlerden öte bir yegiliğe gitti. Başbakan açık seçiciliği bile çok yuvarlaçık cümlede geçti. YÖN, kitap, ga-

zete, dergi v.s. toplantılarının Anayasaya aykırı olduğunu, top latma kararının alınabilmesi için kanunun açıkça «Bu suçun işlenmesi halinde, top latma yapılır» diye yazması gerektiğini, Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün de bu görüşü paylaştığını belirtmiş ve «Savecianın, Anayasaya aykırı olarak vap tilkiler gazete ve kitap toplama tâcîp'lerini önlemek için hükümetin ne düşündüğünü» sormuştur. Bu açık soruya Demirel'in cevabı, içinden çıktıktan bir b'l mecedid: «Anayasamızın kabul ettiği temel hak ve hürriyetleri ve Milli Güvenimizi tâcîp etmek amacını güden her türlü tâcîp'lerin sır'atle, isabetle önlenmesini sağlamak için bir taraftan mevcut mevzuata -vuzuh verileceği ve diğer taraftan usul kanunlarında icab eden değişikliklerin yapılacağı Hükümet Programında açıkça belirtildi. Bu itibarladır ki, Anayasamızın 22 ve 24. maddelerinin ruhuna uygun mezuat sır'atle uygulanmaktadır...»

Akşam gazetesi ise, YÖN okuyucularının teferruatıyla bildikleri Amerikan askerlerinin yapıkları kaçakçılık meslesini ele almış ve «Amerika ile birbirince yıl kadar önce bu konuda başlayan müzakereler neden hâlâ sonuçlandırılmıştır? Özellikle viski, sigara ve bira gibi maddelerde yabancı istihkâk sahiblerinin belli bir rasyona bağlanması ve bu maddelerin Türk depolarında muhafazası düşünlükmektedir?» diye sormustu. Demirel ise, soruda yer almadiği halde, Amerikalıları savunmakla cevabına sağlamıştır: «Varlığı maalesef müşahede edilen çeşitli kaçakçılık olaylarının hepsini... Amerikalıların haklarını kötüye kullanmalari ile izah etmek doğru olmaz kanaatindeyim.» Verdiği cevap da suyuvarlık sözlerdir: «Çalışmaların yakın bir gelecekte müsbet neticeye varacağına ve alınacak tedbirler sayesinde bu çeşit olayların çok sınırlı bir hale irdiceleceğine inanıyorum.»

Vietnam konusunda ise Demir el, ihtiyatkârlığı elden bırakarak, Amerikanın savunmasını açıkça üzerine almıştır. Yönettiğen soru sordu: «Amerikanın Vietnam'a müdahalesi hakkında Türk Hükümetinin görüşü meşhûr. NATO üyesi Fransa, bu müdahaleyi açığa takibtı etmiştir. Türk Hükümeti, Vietnam'daki Amerikan müdahalesini taşıp etmeye midir?» Demirel, bu soruya Erhard'ı hatırlatan (Bakınız: «Alman Ayınları ve Vietnam») başlıklı yazımızı bir cevap vermiştir: «Birleşik Amerika Hükümetinin, bu meselenin sulhcu bir yolla çözümlenmesini samimiyle arzu ettiğine kâni bulunuyor. Birleşik Amerika-

ÇALINAN KÜTÜPHANE!

Masamın gözünde 7 Kasım 1965 tarihli bir mektup duruyordu. Uzun süreden beri bekliyordu orada... Ancak YÖN'in 140'inci sayısında yayınlanan «Modern Kapitülasyonlar ve Amerikan kaçakçılığı» adındaki yazı çıktıktan sonra bir başka anlam kazandı. Bildiğiniz gibi Türkiye'de APO (Amerikan Askeri Postası) ve PX (Amerikan Ordu Pazarları) büyük çapta kaçakçılık kaynakları haline gelmişlerdir. Ve YÖN'de teferruatıyla açıklandığı gibi «Türk resmi makamları PX'lerde gelen malların miktarını az çok bilebiltileri halde, APO yoluyla gidip gelen malları kontrol imkânı yoktur. Oysa kaçakçılığın başlıca kaynağı olarak bu posta faaliyeti gösterilmektedir. Hattâ merkezi Atina'da olan bir antika eşya kaçakçılığı şebekesiin de APO sayesinde icrayı faaliyet ettiği bilinmektedir.»

Demek ki Amerikalılar Türk resmi makamlarının hiç haberi olmadan yurdumuzu istedikleri malları sokmak ve istedikleri malları yurdumuzdan çıkarmak yetki ve imkânlarına sahiptirler.

Bu başlangıçtan sonra gelemim sözünü ettigimiz mektuba...

Mektup sahibinin adını açıklamayacağız. Ancak Üniversitelerimizden birinde astan hanım olduğunu söylemekle yineleceğiz. Şimdi sözü kendisine bırakıyoruz. Bayan Astan hanım diyor ki:

«Geçen yaz başında tanıdığım Cambridge Üniversitesi'nden bir kız öğrencisi, aynı Üniversitesde hoca olan bir papazın Yaz tatiline Trabzon'a gitip oradaki kütüphaneyi satın alacağını söylemiş. Önemli bir haber vermiş olacağımı da hesapharak hikâyeyi tümü ile anlatmadı. Ben de kütüphanelerimizin zaten Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olduğunu düşünüdüğüm olayı önemsememiştim.

Ancaq büyük bir rastlantı sonucu başka bir arkadaşından aldığı bir mektup, bu Yaz olan bitenleri tüm ayrıntılarıyla anlatıyor. Cambridge Üniversitesi öğretim üyelerinden biri olan arkadaşının mektubun olayla ilgili kısmını yazıyorum. Arzu ederseniz mektubun asımı gönderebilirim. Arkadaşım olayı söyle anlatıyor:

... Amerikan Üniversitelerinden birine mensup, aynı zamanda katolik papazı olan bir araştırmacı Kudüs'e yaptığı ziyaretten dönerken Türkiye'de bir otomobil kazası geçti. Bir hafta sonra bir Amerikan Ordu Hastanesi'nde olsadıgından sine naklediliyor. Oradaki doktor da Katolik.. Konuşma sırasında katolik doktor, bağlı olduğu üssü yakınında bir (Romalı Katolik) Capucin kilisesini bulunduğu kendisini İbadet için oraya gittiğini, kilisenin bir de kütüphanesi bulunduğuunu yazıyor. Capucin'ler 18'inci Yüzyılda Karadeniz üzerinden Türkiye'ye geçmiş ve Trabzon civarında on iki kilise kurmuşlar. Şimdi bunlardan sadece ikisi kalmıştır. Katolik papaz -ki olayı bana anlatan odur- birkaç yıl bu kitaplığı hakkında bir şey düşünmüyor. Bir gün mensup olduğu Amerikan Üniversitesi'nin rektörü ile konuşurken söz Trabzon'daki bu kütüphaneye geliyor. Rektör:

«Güney Vietnam'ın savunması için bu memlekete yaptığı yardımını takibî için bir sebep görür. Birleşik Amerika bir taahhüdünü yerine getirmek üzere Güney Vietnam Hükümetine yardımında bulunmaktadır. Bize düşüncemiz budur.» Demirel'e göre bir millî kuruluşun başına karşı girişilen tarihin en barbar harbi, «Güney Vietnam'ın savunmasını için yapılan bir yardım» dir!

Iktidarın başı, basın toplantısında, ham petrol konusuna devinerek soruyu cevaplandırdıken Amerika'yı savunmanın sınırlarını Amerikan şirketlerini de savunmaya kadar genişletmiş ve yüzde 27 indirim sağlanması konusunda «kalite tesbitinin önemini» ileri sürmüştür. Oysa, kendisine ilk ay önce sunulan ve incelenmesine imkân bulunan bir rapor, sağlanan yüzde 27 indirimini, kalite farkı da gözönüne tutulmak suretiyle hesaplandırdı açıkça göstermektedir. Ama Demirel, gerçeki açıklaması değil, halk oyundan gizli tutmayı uygun bulmuştur.

Demirel bu arada tabii ki, solculuk meselesini unutmadı: «Hükümetimizin devraldığı mü-

«Orada çok ilginç şeyler olmalı, git bakalım Üniversitenin kitabı için satın alabilir misin?» diyor.

Ve böylece Katolik papaz Trabzon'a gitdi. Konuyu Capucin keşiflerine anlatıyor. Capucin kiliselerinin kütüphaneler müdürü Roma'dan geliyor. Katolik papaz satın almak istediği 500 kitabı seviyor ve İtalya'dan gelen Capucin'e bu kitapları için ne istediklerini soruyor. Capucin kütüphaneler müdüri, başını kaşıyarak bir an düşündükten sonra:

«Onları parasız alabilirsiniz» diyor «eğer karşılığında bir diğer 500 cilt kitabı Türkiye dışına çıkarıp Roma'ya götürmenizi temin ederseniz. Biliyorsunuz Türk yetkilileri bizim bu kitapları Türkiye dışına çıkarmamızı güçlestirebilirler, belki kitapları millî sanatazinesinden olduğunu iddia edebilirler, veya bizden Türk hükümetine ağır bir tazminat ödememesi isterler.»

Teklif kabul ediliyor, anlaşma gerçekleştiriyor. Ve böylece Amerikan hava kuvvetleri postası kanıyla (ki onlar Türk gürültüğe tâbi değildirler) 500 kitabı Roma'ya ve 500 kitabı Amerika'ya üçüncü herkes memnun..

Mektup sahibinin bildirdiğine göre katolik papaz bu kaçakçılık olayını anlatıktan sonra Capucin papazlarının vicdan huzurunu da söyle açıklamaktadır:

«Türk hükümeti katolik kitapları Türkiye'de tutmak istemezlerdi, ancak bunu Amerika ve İtalya'dan para almak için bahane sarılar. Kitaplar Capucin'lere aittir. Ve hiç bir bakımından Türk değildir. Sadece 200 yıl dan beri Türkiye'de idiler.. O kadar..»

Kasım 1965'den beri masamın gözünde duran mektup, Türkiye'deki Amerikan Kuvvetlerinin geniş kaçakçılık olaylarıyla bağlantılı her şey ortaya çıkmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki yeni kapitülasyonlar sayesinde müttefiklerimiz bizi her bakımdan soymaktır ve Anadolu'daki tarih hazinelerini de dışarı kaçırıktadır. Yayınladığımız mektubun sahibi ve arkadaşları Üniversite öğretim üyeleri olduklarına göre söylemeklerine ve anlatıklarına güvenmemek için hiçbir sebep yoktur.

Ve zaten mektuptan edindiğimiz bilgiler ile daha önce ortaya konan gerçekler birbirini tamamlayıcıdır.

Boylece Türkiye'ye gelip kompradorlarla işbirliği yapan kişilerin gerçek yönleri ve gerçek yüzleri bir daha tescil edilmektedir.

Türk ulusu uyanyatına, topraklarına, milli kaynaklarına, haklarına sahip çıkışına kadar sömürülme devam edecektir. Yalnız petrolümüzü ve madenlerimizi değil, tarihi hazinelerimizi sömürmeye kadar varan bir zihniyetle mücadele gereğini de çok iyi bilmeliyiz.

İlhan Selçuk

Eregli — Çelik müteahhitlerin den başorumlu Danis Koper'in yakın arkadaşı Demirel'in iktidara gelmesiyle olağanüstü toplantı suya düştü. A.P.'li Sayı Bakımı Ali Naili Erdem, kurucuların kendi seçikleri Özel Murakipların raporlarında da görüldüğü üzere, ortada bir sürü yolsuzluk bulunduğu halde, «Erdemir'i tenkit edenler, alçaktır, haindir» ıslâhbunda tutuklar attı. Şimdi de Özel Murakiplar Raporunun rafa kaldırılması bahis konusudur. Eğer rapor rafa kaldırılırsa, bu hisselerin yarısına sahip Karabük ve Sümerbank'ın tutumu yüzünden olacaktı. Bakan değişmesi ile, bu iki devlet teşebbüsünün davranışının değiştiği aşikârdır. Sümerbank'ın temsilcisi başorumlu Danis Koper'i değiştirmekten kaçınıp, tek başına üzerinde uzun uzun durulacak olaydır. Bu yüzden yüz milyonlarca devlet parasının çarçur edilmesine ve yolsuzluklara seyirci kalınlıkta. Ama mesele burada kalmamalı, yeni ve eski Sanayi Bakanı hakkında Meclis Soruşturması açılmalıdır ve sorumluların Yüksek Divan önünde hesap verme mekanizması işletilmelidir.

Erdemir ve Meclis Soruşturması

Eregli Demir Çelik Genel Kurulu 10 Ocak'ta toplanacak. Ama gerçek genel kurul çok daha önceden toplandı. Hisse rin tamamına yakın kısmına sahip bulunan kurucular, gerekli kararları çoktan aldı. Genel Kurul artık bir formaliteden ibarettir. Söylendigine göre, asıl büyük yolsuzlıkların kaynağı olan Koppers'in teknifi üzerinde, kurucular, yolsuzluk meselesiinin kapatılması kararını almışlardır. Halbuki Özel Murakiplar Raporunda dahi önemli yolsuzlukların ortaya çıkartılmasından çok, kapatılmastyyla ilgili. Aneak hisselerin yarısına sahip Karabük ve Sümerbank'ın temsilcisi başorumlu Danis Koper'i değiştirmekten kaçınıp, tek başına üzerinde uzun uzun durulacak olaydır. Bu yüzden yüz milyonlarca devlet parasının çarçur edilmesine ve yolsuzluklara seyirci kalınlıkta. Ama mesele burada kalmamalı, yeni ve eski Sanayi Bakanı hakkında Meclis Soruşturması açılmalıdır ve sorumluların Yüksek Divan önünde hesap verme mekanizması işletilmelidir.

Ayasofya cami olsun, ama...

Ayasofyanın cami olmasına birim bir itirazınız yok, ama Amerikanız var. Nitekim iktidat, taraftarlarından ve kendisini tutan gazetelerden gelen büyük baskın ve rağmen, Ayasofya meselesini uyutmaya çalışmaktadır. Demirel, son basın toplantısında, Ayasofya içinde bir ara pek ateglî gözükten Devlet Bakanı Sezgin'in sözlerini tanzih zorunda kalmış ve meselemin komisyona havale edildiğini belirtmekle yetinmiştir. Demirel'in sözleri söylemiştir: «Ayasofyanın ibadete açılması konusundaki kampanyaya Devlet Bakanı Reft Sezgin'in resmen katıldığı vârit değildir. Bir suale (Vatandas olarak Ayasofyanın ibadete açılmasına taraftarmış. Ancak vazifeli olarak bu meseleyi bütün cephelerle yetkili kurullarda tetkik ettiğemiz) şeklinde bir surette düşüncesi vermemeyeceek bir surette düşüncesi vermemeyeceek bir surette düşüncesi açıklamış bulunmuştur. Hükümet tarafından Ayasofyanın durumu tetkik edilmektedir.»

Tetkik herhalde çok uzun sürecek. Yalnız bu arada Amerikan Düşleri Bakanlığının Türkiedeki «Rum aleyhâti hareketlerin esef verici» olduğunu belirten mektubu açıklanmıştır. Her Allahın günü Ayasofya kampanyası yapan, Patrikhaneye küfür yağdıran A.P.'lı basın, nedense bu «ikaz» i görmezlikten gelmiştir. Yeni İstanbul ile Babıâl'de Sabah haberi bir iki sârûla geçtiğimiz Tercüman, Son Havadis, Adalet ve Zafer, herhalde Amerikançılıkları Ayasofyacılıklarından da ha ağır bastığı için olacak okuyucularını çok ilgilendiren haber yok sayılmışlardır. Usteli Amerikan Düşleri Bakanlığının mektubu, Demirel iktidara geldiğinden beri Rum aleyhâti hareketlerin öneksiz hâle geldiği «mûjde» sini vermektedir. «Hükümetin ileri gelenleri bâlibin bu müşkîl zamanlar boyunca Türkiye'nin, Patrik'î Türkiye'den cebren çıkarmak niyetinde olmadığını dikkate izlemişler ve Patrik'î ilgilendiren hareketler, son birkaç aydan beri hemmîyetlî olmuştur.»

Daha önceki dönem için ise, State Department'ın kaşları çatıktır: «Geçen birbüçük yıldan beri Türk Hükümeti, eğitim ve malumat gibi sahâlarda Patrikhanenin faaliyetlerini tâhdit eden bazı esef verici hareketlerde bulunmuştur.»

Senâtor Scott ise, Düşleri Bakan: Dean Rusk'a bir mektup ya-

zarak, «Kilise ile Türkiyede yaşayan bir çok Rumun tekrar tekrar tâciz edildikleri anlaşılmaktadır. demîs ve «bu gerginliği kaldırılması için mümkün olan her seyim yapılmasını istemîstir.»

Sımdı her gün Patrikhan ve Ayasofya diye bağıran bu beyler sormaktır: Gereken muakkadesatçı misiniz, yoksa Amerikanız mı? Zira hem Amerikanız, hem de mukaddesatçı olmak —State Department'ın mektubundan sıkça anlaşıldığı üzere — mümkün değildir.

Din Meselesi

Yeni Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalî, bir basın toplantısı yapmak surâda değildi, fakat yaptığı ve görevinin toplantı olmasının gerekligini unutarak, alevilik meselesi içinde tatsız tartışmalara yol açacak taraf tutucu sözler söyledi: «Bu mesele, çoktan sönmüştür. Bunu bazı gâhıslar yaratıyor. Alevilik denen sey, dînî olmaktan ziâde siyâsîdir. Tarihteki Şâh İsmâîl meselesine dayanır. 11 milyon taraftarı olduğuna inanıyorum. Taraftarları şîşiriyor. Teşkilâtiâzâda alevîliğin tanınmasını isteyen hiç kimse yoktur.»

Yeni başkanın «nurculuk» konu sunâdaki futuru da polemikle yol açacak niteliktedir. Görevlerinden biri «nur kitapları»ni incelemek olan Başkan, «Nurculuk konusunda benim söyleyeceğim bir sey yoktur. Ben ne kitaplarını okudum, ne de inceledim, demektedir. Fakat Millî Güvenlik Kurulunun yakından ilgilendiği «Nurculuk Meselesi», Diyanet İşleriyle görevli eski Devlet Bakanı Mehmet Altunsoy'un abnormal davranışlarıyla körüklenmektedir. Devlet Bakanlığı yapmış olan zat, Hâdeme Hayrat Federasyonunun kongresinde su sözleri söyleyebilmıştır: «Benin için gerici, yobaz, hâtta Nurcu dediler... Nur işgâllerini evinde bulundurmak ve okumak nurculuğa evet, ben nurcuğum. Bakanlığım sırasında mücadelelerimin nereye vardığımı ve neleke çarptığı hakkında size, bugüne kadar hiçbir yerde açıklamadığım hâdiseyi bildirmek istem. Bir gün makammda oturuyordum. Hâlen de Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri olan Korgeneral Refet Ülgenalp geldi. Hemen lâfa bağladı: (Siz bizim adanımızdan ne istiyorsunuz? Dikkatinizi çekerm.) Kendisini dairemden kovdum. O vakitten beri de tarafairdan sâfîlendim. Bana gerici, nurcu damgasını vurdular. Ama bu gibi seyler bizi hiçbir

zaman yıldırmayacaktır. İstikbal bizimdir, buna inanıyorum.»

Ülgenalp karşısına nüvâzzaf bir asker gibi oturduğu bilinen Altunsoy, Büttçe Komisyonunda da «Güvenlik Kurulu aşırı gidiyor. Bakanların işlerine karışıyor. Bu bir son vermek lazımdır. tarzında konuşarak, anormal davranışını sürdürdü. Korgeneral Ülgenalp ise, Bakanlık yapmış bir zat su sözlerine cevaplandırmak zorunda kaldı: «Beni makamından kovduğundan bahsetsem. Bunu yapması söyle dursun, yapmak fikri kazaen akılдан gece korkusundan uykusu kaçırdı.»

Amerikanın Adana Konsolosu

Gerçek gazetesinin Adana'dan verdiği haber, Avrupa'da böyle davranan bir Amerikan Konsolosunun hemen kapıda atılacağını hatırlatarak, olduğu gibi yazıyor:

Güney Bölgesi Gazeteciler Cemiyetinde düzenlenen bir akşam yemeğinde konu Amerikan Adana Başkonsolosu Thomas W. Davis, İstanbul ve Ankara gazetecilerine çatıracak «Manşetlerinde dâhma kötümser bir hava var» demiş, Konsolosa karşılık veren AP'li Cemal Sızı da «Amerikan Konsolosunun bu derece iç işlerimize karışmasını istemiyor.» diyerek protestoda bulunmuştur. Çukurova gazetecileri, «Benim gibi sizler de iyimser olun, Amerikan Büyükelçisi'nin Çukurova'ya ve bölgenin kalkınmasına yardım edeceğine inanın» diyen Konsolos bol vadde bulunmuştur. İstanbul ve Ankara gazetelerinden şâkiyetçi olan Konsolos, «Bu gazetelerin manşetlerini görünce her an bir tehlike var sanıyorum. Fakat böyle bir tehlikeye inanmıyorum. Bakanlığım sırasında mücadelelerimin nereye vardığımı ve neleke çarptığı hakkında size, bugüne kadar hiçbir yerde açıklamadığım hâdiseyi bildirmek istem. Bir gün makammda oturuyordum. Hâlen de Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri olan Korgeneral Refet Ülgenalp geldi. Hemen lâfa bağladı: (Siz bizim adanımızdan ne istiyorsunuz? Dikkatinizi çekerm.) Kendisini dairemden kovdum. O vakitten beri de tarafairdan sâfîlendim. Bana gerici, nurcu damgasını vurdular. Ama bu gibi seyler bizi hiçbir

ÖĞRETMEİN ÇİLESİ

2

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu Genel Başkanı Hayrettin Uysal'ın 60 madde halinde açıkladığı, Atatürk'ü öğretmenlere karşı girişilen baskı hareketlerini yâymaya devam ediyoruz.

24. Nûrcular ve partizanlar işbirliği halinde Tarsus Lisesinin Atatürk'ü Müdürü Necmettin Karagülle ve Atatürk'ü öğretmenleri sürdürmeye uğraşmaktadır. Bu nûrcu ve partizanlar, bir baskı gurubu halinde dinsizleri süreçte, komünistlerin oyununa gelmeyeceğiz diye bir tedâhî havası yaratmışlardır. Tarsus Lisesinde her gün bir olay olmaktadır. Lisenin aile birliği kongresi «fatih» ile açılmıştır. Bakanlık, Mûfettişleri vasıtâsıyla yaptığı incelemelerde etkisiz kalmakta partizan ve nûrcu takımıının görsüleri geçerli sayılmaktadır. Buradaki Atatürk'ü Müdür ve öğretmenlerin çok yakm bir zamanda, bu tutumla tedirgin edileceği sanılıyor.

25. Nûrcular teksir edilmiş mektupları, Türkiye'de yaygın bir faaliyet göstermektedirler. Bu mektuplarında öğretmenler hedef alılmış, öğretmenlere zindik sifati kullanılmaktadır. Bu örnek mektuplar belge olarak elimizdedir.

26. Nûrcular, yurt çapında geniş bir faaliyete girişmişlerdir. Ağızlarından «bir din devleti kurulacağı» sözü söylemeye, çeşitli kişilere gönderdikleri mektuplarda, Atatürk'e ve okumuşlara çırçır şekilde küfredilmektedir. Bu mektuplardan bir kaçı da Nevşehir - Alacaşar Köyü Muhtarı Remzi Çetin'e gelmiştir.

27. Isparta Valisi Ertuğrul Süer uzun süreden beri ileriçi, aydın Atatürk'ü öğretmenler hakkında bazı işlemelere girişmiştir. Orneğin, Kemal Yılmaz, M. Ali Eryigit, Ahmet Aygün sebzî yer: tedirgin

edilmişler, Millî Eğitim Müdüri Sadi Baydar ise Eskişehir'e öğretmen olarak atanmıştır. Öğretmenler valinin emriyle polis kullanılarak göz hapsinde tutulmaktadır.

28. Adiyaman Millî Eğitim Müdürü Tevfik Uğur, kanuna daya kaçak kur'an kursu açanlar hakkında işlem yaptığı için başka bir il'e sürülmüştür. Kaçak kur'an kurslarını izleyen ilköğretim mûfettişleri hakkunda da kovuturma açılmıştır.

29. Adiyaman Cumhuriyet İlkokulu Öğretmeni Rasim Önür, 13 Ekim gecesi, sabıkalı bir sahîs tarafından boğazı sıkılarak öldürülümek istenmiş, olaya emniyet görevlilerinin den başka hiçbir merci ilgi göstermemiş, hâkim suçlu, avukat imiş gibi savunmuştur.

30. 29 Ekim gecesi Yenice Öğretmenler Derneği, meçhul sahîs tarafından taşlanmıştır. Olaydan biraz sonra derneğe gelen A.P.'li Belediye Reisi, Belediye Zabıta Memuru, Merkez Muhtarı ve Belediye Reisi'nin bazı akrabaları tarafından dernek lokali basılmak ve hâdise çkarılmak istenmiştir.

31. Andırın Kaymakamı, İlköğretim Mûfettiş İhsan Kaya, öğretmen Ahmet Dikiçi ve Nâmi Erişik'la bir olarak Dernek Başkanı Mehmet Topaktaş ve diğer öğretmenler üzerinde bir takım baskılara girişmiştir. Bir keresinde de Mûfettiş İhsan Kaya ile münakaşa eden Mehmet Topaktaş karakolda feci bir şekilde dövülmüştür. Bütün bunlardan sonra iş Bakanlığı iletilmiş, tahkikat sonucu Mehmet Topaktaş, suçsuz olduğu halde üç ay kıdem indirme, üç gün maaş kesimi cezası almıştır.

32. Mesudiye - İlşar Köyü İlkokulu öğretmenleri, ders yâli başında Köy İlköğretim Kurulu seçimi yapmak için halka yaptıkları toplantıda, kurulun gereksizliğini savunan kişiler tarafından dövülmüştür.

33. Narman İlçesinde düzenlenen bir toplum kalkınması seminerinde konuşan Müftü Yaşar İşcan, tüm öğretmenleri dinizlike itham etmiştir.

34. Karakoçan İlçesi İlköğretim Müdürü Süleyman Sarıtepe, 16 Kasım gecesi Ziraat Bankası Takip Müstahdemi Yılmaz Özsoy adındaki bir sahîs tarafından ağır şekilde yaralanmıştır. Daha önce araları açık olan Dr. ve Kaymakam Vekili, C. Savcısı'nın kayınbâradi Mehmet Arıkan, suçlu su üstü durumundan kurtarmak için, meslektaşımıza rapor vermemiştir.

35. Kayseri - Hacılar Okulu Müdürü Mehmet Koç, Zonguldak Kozlu olaylarında işçilere hak verdiği, konuşmalarında ve yazdığı Bozuk Dîzen adlı kitapta sol fikirleri benimsediği gerekçesiyle Erzurum Mûzesine sürülmüştür. Kayseri C. Savcılığı Mehmet Koç'u T.C.K.'nın 142.1. maddesine göre suçlu saymış, dâvanın Kayseri Ağır Ceza Mahkemesinde devamına karar vermiştir.

36. Kayseri İlköğretim Mü-

(Devam 11. sayfadı)

TÜRKİYE PETROLLERİ A. O.

YENİ YILİNİZİ KUTLAR

Bâsın: 7521/005

İkili Anlaşmalar Raporu Hükümette

İkili Anlaşmalarla ilgili olarak 1965 baharından beri Millî Savunma Bakanlığı ile Dışişlerinin yürütüğü çalışmalar tamamlanmış ve raporlar Hükümete sunulmuştur. Sizan haberlere göre, esas itibarıyle, açık haksızlık teşkil eden hükümler üzerinde durulmuş ve düzeltilemesi gereken hükümlerin ne şekilde ve nasıl değiştireceği raporda belirtilmiştir.

Şimdi söz Hükümetindir. Amerikalıların imtiyazlarına ne kadar düşkün oldukları ve bunlardan kolay kolay vazgeçmedikleri ortadadır. İmtiyazların kaldırılması, yeni Hükümetin azimli bir tutum göstermesini gerektirecektir. İktidarin başı, her halde bu raporlarda «Amerikan aleyhtarlığını yasma çabası» sezmiyecektir.

Ürgüplü Hükümeti, imtiyaz niteliğindeki hükümleri değiştireceğini, Üsler ve İkili Anlaşmalar meselesini ilk defa ortaya atan Senatör Sadi Koç'a vaad etmişti. Yeni Hükümetin tutumu ise, henüz belli değildir. Meselenin pesini bırakmayacağıni belirten Senatör Koç, şimdilik, «Dördüncü Koalisyon Hükümeti, İkili Anlaşmalarla gereken değişiklikleri yapmayı kabul etti. Yeni Hükümetin bu konuda izleyeceği politikayı kesinlikle bilmiyoruz. Müsbet olursa, memnun olacağız» demekle yetinmiştir.

Senatör Sadi Koç
«Sonuc bekliyorum»

Enosis re Amerika

Prof. Ahmet Şükrü Esmer, Amerika'nın Enosis'i benimseyişi söyle açıklıyor: «Amerika, komünistlik meselesi son derece evhamlidir. Bunu bilen Atina ve Makarios, bu evham üzerine islediler. Her ikisinin de hedefi Enosis olduğu halde, Makarios, Enosis'i asla kabul etmeyen Moskova'ya eğilimli göründü. Kıbrıs'taki komünistler de yardım ettiler. Davranışyla Rusya da Amerika'nın evhamını tahrif etti. Atina ise kurtuluşun Enosis'te olduğunu telkin ediyordu.

Su şartlar altındadır ki, Amerika Enosis'e doğru döndü. Gariptir ki, Enosis'in, Türkiye'nin yararına olacağını da inanıyor du. Zira mantık ve muhakeme sine göre, Rusyanın nüfuzu, hatta belki de hakimiyete altına girecek bağımsız bir Kıbrıs ye-rine, Adanın (müttefik ve dost) Yunanistan'ın elinde olması da ha- yi olacaktı. Türkiyenin bu-nu nasıl anlamadığını Amerika hayret ediyordu».

Cocuk sükür ki, İnönü'den sonra, Türkiye'de bunu anlayanlar çıkmış ve Amerika hayretten kurtulmuştur!

Prof. Esmer, Johnson'un tehditnamesinin psikolojik nedenlerini de söyle açıklıyor: «Johnson'un terbiyesizliğini, kendilerini ansızın dünya devleti rolünde gören Amerikalıların şimariğinde aramalıdır. Nükleer kuvvet ellerinde diye herşeyi yapabileceklerine inanıyorlar. Bir takım (akıl trösteri) masa başında milletlerin kaderiyle ilgili planlar projeler çizip uygulanmalrı için Başkana sunuyorlar. Geçen ay bu akıl trösteri mensuplarından Prof. Folk adında biri gelmiş ve Siyasal Bilgiler Fakültesinde konferans vermiş. Anlatlığına göre, kendisinin hazırlayıp da Kennedy'ye sunduğu bir Kıbrıs projesi su imisi: Kıbrıs Türklerini Türkiye'ye, Kıbrıs Rumlarını da Yunanistan'a nakletmek, boşalacak Kıbrıs adasına İsrail Yahudilerini yerleştirmek ve İsrail topraklarını da eski sahipleri olan Arapları geri vermek. Bu surette bir taşla iki, hattâ üç kuş vurulmuş olacaktı! Kennedy raporu okumuş ve üzerine (Yahudiler razi olmaz) sözlerini yazarak reddetmiş. Reddedilisin gerekçe de ayrıca üzerrde durulmaya değer.»

Demek ki Washington'un deger ölçüsünde, önce kapitalizmin bankerleri olan Musevileri gelmektedir. Kapitalizmin deniz nakliyesinde başarı gösteren Rumlar ikinci sıradadır. Kapitalizmi bir türlü beceremeyen Türkler ise, değer ölçüsünün herhalde çok sonunda gelmektedir.

Plaza'nın istifası

Başarıya susamış yetkililer, aleyhimize rapor veren Plaza'lar. Aslında Plaza'nın istifası, yeni bir oyunun başlangıcı gibi gözükmemektedir. Plaza'yı red-dettemiz halde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant, Birleşmiş Milletler Genel Kurulundan Plaza Raporuna atıyan ve Rapordaki görüsleri tamamen benimsayan bir kararçıana kadar, onu ayrılmamasına karşı koymustur. Şimdi Plaza Raporu esasları üzerinden arabuluculuk mekanizması harekete geçirilmek istenmektedir. Türkiye'nin bunu kabul edebilmesi için, Plaza'nın çekilmesi ve yeni bir arabulucunun bulunması gereklidir. Yeni arabulucunun da Plaza'nın izinden gideceği kesinlikle söylenebilir.

S.B.F. Barış Derneği

Onsekiz SBF öğrencisi, 1965 yılının son günlerinde bir Barış Derneği kurdukları ve amaclarını kuruluş bildirileriyle kamuoyuna açıkladılar:

*Bilim insanlığının zararına kullanılmaya başlandığından beri, savaşlar,ambağa bir nitelik kazannıstır. Yarının savaşında, yeniden ve yenilen olmaya çağrı gibi, kabul ettirilecek istek de kalımıyacaktır.

Bu korkun gerçek, insanlarda, böyle bir gelecekte koruma güdüsünü yaratmaktadır. Saldırınlara, tüm insanlık karşı çıkmaktır, yavaş yavaş, birbirine düşman olmaktansa, emperyalist savaşlara düşman olmayı yeğ tutmaktadır. (....)

Barış Derneği, Türkiye'deki barış çalışmalarının öncüsü olmayı, böylece, aynı insançılık söyle dönlük, örgütlü, örgütüsü tüm girişimleri kapsamayı umut eder. Türk halkın sağduyusu, Barış Derneği'nin temel dayanğıdır. Yüce barış ülküsü, bir derneğin, insanların daha uzun yaşıntısı içinde bile ulaşabilecek gibi değildir. Yapılabilen, bu gidişi güçlendirmek, hızlandırmaktır.

Amerika'dan gelen hindil...

POLİTİKA VE ÖTESİ:

VOROSİLOF AGACI

1948 yılında 8 Veteriner Fakültesi öğrencisi «komünizm propagandası» yaptıklarından dolayı tevkif ettiler ve Ankara Cezaevinin dayanılmaz koşullarına ittiler. Hepsinin de imtihanları vardı. Sınıflarının başarılı öğrencileri olduları söylüyor. Hocaları, bu gençlerden yanadı. İstiyordular ki, bu çocukların okullarını bitirsinler, hepsi de yurt için, vafan için yararlı birer insan olsun. Ama, komu-yordarlığı, karalamayıla bunları içeri sokuyorlar, haklarında dayanılmaz suçlamalarda bulunuyorlardı. Yargıcı karısına ilk çıkışlarında neyle suçlandılarını öğrendiler: Fakültedeki «Vorosilof Ağacı» altında toplantılar düzenlemek.

KURUDU DİYE KESTİLER

Cumhuriyetin onuncu yıldönümüne büyük önem veriyordu. Atatürk. Bu tören için önemli kişiler dâvet edilmiş. Sovyet Rusya'nın ülkelere komünistlerden Vorosilof ve Budiyeni de bu törene çağrılmışlardı. İstanbul'da ve Ankara'da sevgi gösterileri ile karşılaşmışlar, bizzat Atatürk istasyona gitmişti. Bu misafirlere büyük önem veriliyor, şereflerine söyleşenler düzenleniyordu. Bu arada Ankara'da bulunan bir fakülte de - yegâne fakülte Ziraat fakültesi - ziaret edilecek yerler arasında idi. Çünkü zamanlar Hukuk fakültesi, Hukuk Mektebi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Mülkiye Mektebi idi.

Ziraat Fakültesinin ziyareti sırasında, buraya delegasyonu Başkanı adına bit çam ağacı dikilmiş, devlet büyükkileri fidan sulamak için birbirleriyle adet yarışmışlardır. Bu fidan dostluğun sembolü olacak, büyülüke yesserecek, yeserdi dostluk gelişecekti. Türk - Sovyet dostluğunun bu gürmrah ağaç temsil edecek. Hattâ bu fidanın çatılık haberleri çıktı da bütün Ankara polisi seferber edilmiş. Bazan bir ağacın, bazan bir hindinin uluslararası uluslararası dostluğun yürüteceğini sanacak kadar iyimserlik içinde dış politika yürütenlerimiz olmuştu. Hindi ölümlü dostluk bozulacak, ağaç kesilince düşmanlık artacak sanmışızdır. Bizi bu safıklar yoneten devlet büyüğlerimiz çıkmıştır, fakat Demirel hariciyesi, hindsiz ve ağıçsız dış politika yürütme mutluluğu içinde-

dostluğunu pekiştirmek için, Amerikan Başkanı devrin milli şefine Dışişleri Bakanımız Necmettin Sadak aracılığı ile bir bindi gönderdi. Bu hindî de özel bir şekilde bakıldı, beslendi. Hatta bir ara hindinin çatılık haberleri çıktı da bütün Ankara polisi seferber edilmiş. Bazan bir ağacın, bazan bir hindinin uluslararası dostluğun yürüteceğini sanacak kadar iyimserlik içinde dış politika yürütenlerimiz olmuştu. Hindi ölümlü dostluk bozulacak, ağaç kesilince düşmanlık artacak sanmışızdır. Bizi bu safıklar yöneten devlet büyüğlerimiz çıkmıştır, fakat Demirel hariciyesi, hindsiz ve ağıçsız dış politika yürütme mutluluğu içinde-

de gögesinde oturmak suçtu. (Rica ederim gilmeyin.. Bu köprülerin üstünden geçerek bu günlere geldik.)

NEYİ YASAKLAMAK İSTİYORUZ?

Komünizmi yasaklamak istiyoruz. Ama yasaklamak istedigimiz komünizm nedir, onun bir tanımlamasını yapalım. Bu Sovyet komünizmi midir, Çin komünizmi midir, Tito komünizmi midir, yoksa kurtuluş hareketi yapan yeni uluslararası komünizmi midir? Onu bir bileyim. Bilinmiyen şey yasaklanmaz ki...

Büyüklerimiz önce, neyi yasaklamak istedigimizi bize içine bir anlatmadılar. Onların komünizm hakkında bilgileri olmadığı söylemek haksızlık olur. Devlet büyüğü olmuşlar ve bizimiza geçmişer. Elbette büyüğlerimiz herseyi bilden daha iyi bilirler. Vorosilof ağacının gölgelerinde oturmaktan, Amerikan hindisine söylemeye kadar varan her şey, vakıfie, komünistlik. Bugün değildir sanıyorum. Çünkü kimse bizi cahil ve gülünç göstermeye hakkı yoktur.

Yasaklamak istedigimiz komünizm hangisidir?

Kıbrıslı elimizden alan Amerikan politikasına söğmek parlamento kadar girmiştir, artık komünizm değildir. Vorosilof ağacı kesilmiştir ama, Türk pamuğu, Türk tüfününü, Türk meyvesini Sovyetlere satan tüccarlarımı komünist değildir. Baraj yapacağımı, fabrika kuracağımı, pipe - line döşeyeceğini seçim nutuklarında söyleyen Demirel, bunların Sovyetler tarafından kurulacağına açıklamıyor, fakat yapılacak olağanlığın olduğunu da devlet büyüğüm değildir.

Kendileri gibi düşünmeyenler, Ceza Kanunumuzun müphem maddelerinden yararlanarak susturmak gibi bir maksadı olduğunu da devlet büyüğüm değildir.

Oyleye? Oyleye yasaklamak istedikleri komünizm nedir, bunu bize açıklasınlar.

1965 yılında Türkiye'de yaşadığımızı biliyoruz. Aynı zamanda bilimsel çağda ve bu dünyada yaşadığımızı da biliyoruz. Bizi yöneten büyüğlerimizin çağımızı bildiklerine de inanıyoruz. Bundan başka türlü olmaya imkân yok.

Kim kime neyi yutturmak istiyor, bu açığa çıksın.

Mehmed Kemal

TÜRKİYE'NİN ANA DAVASI

Türk Tarımında Kapitalizmin Gelişmesi

FAKİR VE KÜÇÜK ÇİFTÇİLERİN ARTAN SEFALETİ «1913 - 1960»

Türkiyeyi tanımanın ilk şartı, toprak mülkiyetinin dağılışındaki değişimlerin bilinmesi ve bundan gerekli sonuçların çıkarılmasıdır. Ne var ki Türkienin bu ana meselesi üzerinde araştırmalar yapılmış değildir. YÖN, bu konuda da öncülük etmekle şeref duymaktadır.

1. Türkiye, dünün olduğu gibi bugünün ölçülerile de az gelişmiş ülkeler gurubuna dahil bir ülkedir.

Başbakan Demirelin hükümet programında Türkiye'yi gelişmiş bir ülke gösterme çabalarına ve hükümet programını bu görüşü temel yaparak hazırlamış olmasına rağmen, AP yöneticilerinin dışındaki bütün çevreler Türkienin az gelişmiş bir tarım ülkesi olduğunda ortak bir görüşe sahiptirler.

Topraklarının yüzölçümü 77,7 milyon hektar tutan bu kocaman yarımadada 31 milyondan fazla insan yaşamaktadır. 1927 de nüfusu 13.648.000 olan Türkiede, 1935 nüfus sayımı sonuçlarına göre 15 yaşından yukarı iktisaden faal nüfusun %81,8'i tarım alanında çalışmaktadır.

1927 yıldan 1965 yılına kadar genel nüfustaki artışları ve tarım nüfusunun yerini, gösterdiği eğilimleri aşağıdaki tablo açıklamaktadır:

TÜRKİYENİN NÜFUSU (1927 - 1965)

Yıllar	Mutlak rakamlarla nüfus	Artış oranı % (1927 = 100)	15 ve daha yukarı yaştaki iktisaden faal nüfusun, tarimdaki faal nüfusun orası %
1927	13.648.000	100	82,0
1935	16.158.000	118,4	81,1
1940	17.821.000	130,5	80,4
1945	18.790.000	137,8	80,2
1950	20.947.000	151,2	78,0
1955	24.065.000	176,3	77,4
1960	27.809.000	203,00	77,0
1965	31.300.000	229,4	? (*)

(*) 1965 yılında tarimdaki iktisaden faal nüfusun 15 yaşından yukarı iktisaden faal genel nüfusa orası henüz bilinmemektedir. Başbakan Demirelin hükümet programı görüşmeleri sırasında açıklaması olduğu %77 rakamı 1960 yılına ait olduğu görülmektedir. Son beş yıl içinde ne gibi bir değişmenin olduğu, ancak İstatistik Genel Müdürlüğü hesaplarını bitirdikten sonra anlaşılacaktır.

Gördüğü gibi, 1927 ile 1960 yılları arasında tarimdaki faal nüfusta ancak %5 oranında bir azalma olmuştur. 33 yıl içinde meydana gelen bu %5 lik azalma bire yarın başına bize şunu göstermekte: Türkiye çok ağır ve yavaş ilerleyen bir tarım ülkesidir.

Türkiye genel nüfusundaki artış temposunu ve tarım nüfusundaki %5 lik azalışı böylece testikten sonra gelelim toprak adamlarıyla toprak arasındaki ilişkilerin izlenmesine...

2. İşlenen topraklar ve 1913 - 1960 yılları arasında bu alanda görülen gelişmeler:
1913 YILI:

Eldeki gayet kısıt ve yetersiz kaynakların gösterdigine göre, Türkiede ilk defa 1913 yılında bir Tarım Sayımı yapılmış. O zaman 9,3 milyon hektar tahmin edilen işlenen toprakların 7,7 milyon hektarını içine alan bu sayıma göre toprakların dağılışı söyledir :

1913 YILI TARIM SAYIMINA GÖRE TOPLAGIN DAĞILIS DURUMU					
Aile sayısı (1000)	%	İşlenen toprak (1000 hektar)	%	Aile başına düşen ortalamaya toprak alan (hektar)	
Derebeyi	10	1	3.000	39,0	300
Toprak ağaları	40	4	2.000	26,0	50
Orta ve az topraklı köylü	870	87	2.700	35	3,1
Topraksız köylü	80	8	—	—	—

Yukardaki tablodan da görüldüğü gibi, 1913 yılında işlenen toprakların %65'i derebeyleriyle, toprak ağalarının elinde, geri kalan %35'i ise orta ve az topraklı köylülerin elinde imiş. Orta ve az topraklı köylülerin aile sayıları toplamı 870 bin olup bunların tarım nüfusuna oranı %87 dir. Tamamen topraksız olan ailelerin sayısı 80 bin oranı da % 8 dir. Sayıları toplu toplu 50 bin aile hesap edilen feudal, yani feudal toprak beyleri ile ağaları arasında 50 hattâ 100 köye sahip olanları vârmış.

Sayıları 950 bini aşan köylü aileler bu toprak bey ve ağalarının eciri, yaricisi, matabacısı durumundaydı.

1930 İLKBAHARI

1913 yılında toprağı işleyenlerle, ona sahip olanlar arasındaki genel durumun 1930 yılında nasıl olduğunu gelince:

Tekrar hatırlatmak gereki ki, o yıllarda üzerinde durduğumuz konu ile ilgili herhangi bir sayı yapımamıştır ve durumu aydınlatacak kesin bir vesika yoktur ortada. Bununla beraber, 1930 yıllarındaki durumun ne olduğunu o zamanlar İçişleri Bakanı olan Şükrü Kayanın söz açıklamasından görmek mümkün. (19/5/1930 tarihli Millet Meclisinde Bütçe görüşmeleri sırasında İçişleri Bakanının yaptığı konuşmadan bir parça.)

«Memleketimizde bulunan 40.300 köyden 1500 köyün halkı topraksızdır. Şehirlerde topraksız olarak da bir o kadar çiftçi vardır. Toprağı nâ-kâfi olan çiftçi nüfusu da aşağı yukarı 300.000'e bâliğ olmaktadır.»

Bu açıklamamın ortaya koymuş gerçekleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1 — Tamamen topraksız olan 1500 köyde ortalama 100 ailenin yaşadığı var sayılır (bu ortalama o gündü duruma kanıtlanır) demek ki yuvarlak olarak 150.000 aile bu 1500 köyde topraksızdır. Bir o kadar da şehir ve kasabalara gitmeye, oralarda günlük nafakasını aramaya zorlanmış köylü ailesi var. Böylece o devrede Türkiede, 300.000 köylü ailesinin topraksız olduğu söylenebilir. Bunlara 300.000 oldukları tahmin edilen az topraklı yanı çok fakir köylü ailelerini eklersek, 600.000 aile eder. Türkiede, özellikle köylerde ortalama her aile 6 hattâ 7 kişi hesaplanırsa, 4 milyon insanın tablosu çıkar ortaya. Bu tablonun 1945 yılına kadar düzelleme yönünde değil daha da kötüleşme yönünde değişmiş olduğunu biraz sonra göreceğiz.

2 — Şükrü Kayanın bu açıklaması, o tarihte en azından 1500 köyün feodal toprak bey ve ağalarının elinde olduğunu resmen kabul etmektedir. Bu demektir ki, bu 1500 köye yaşayanlar, gerektiği zaman çoluk çocuklarıyla birlikte ve bütün varlıklarıyla birlikte bir başka ağa vemeye, haberleri bile olmadan, tipki bir eşya, bir mal gibi devrediliyorlardı. Yahut da yaşadıkları topraklardan sürüslüp çıkarılıyorlardı. Şükrü Kayanın beyanatında, topraksız köylüler, aile sayısına göre değil de köy sayısı üzerinden hesap etmesi (istatistik yokluğu önemli bir etken olmakla beraber) Türkiede o gündü şartlarına uygun düşmektedir. Bütün köy halkınin; evler, bahçeler vb. hepsi dahil olmak üzere, tamamen bey veyaaganın mahi olan topraklar üzerinde yaşaması hali karşısında Şükrü Kaya en gerçekçi ölçüyü kullanmış.

Fakat, çok önemli olan bir noktayı unutmuş, üzerinde durmamış. O nokta şu: Tamamen bey veya ağaların mahi olmayan köylerdeki, yani 40.300 - 1500 = 38.800 köydeki topraksızları ve az topraklı fakir çiftçileri...

1945 SONBAHARI

1945 yılında Çiftçi Topraklandırma Kanunu, hazırlanırken kurulan Geçici Komisyon, çalışmalar sonunda Türkiede tarım alanında çahşanların «sahip oldukları» toprakların yüzölçümünü ve toprakların çiftçi aileler arasında dağılışını şu şekilde etmiş:

GEÇICI KOMİSYONUN HAZIRLADIĞI 3 NUMARALI CETVEL

Genişlik (dönüm)	Aile sayısı	Ailelerin oranı %	Toprağın genişliği (dönüm)	İşlenen topraklara oranı %	Aile başına düşen ortalama (dönüm)
5000 ve yukarısı	418	0,01	6.400.000	3,7	15.000
5000 - 500	5764	0,23	17.200.000	9,95	3.000
500 den az.	2.493.000	99,75	149.180.000	86,34	60
TOPLAM:	2.499.182	100,0	172.180.000	100,0	

Gördüğü gibi, bu cetvelde bir sürü eksiklikler var. Verilen rakamların da gerçeklerle bir hayli uzak olduğu açık. Nitekim bunun böyle olduğunu biraz sonra yakından göreceğiz. Cetveldeki eksiklikleri kendisi de gören Geçici Komisyon verilen bu bilgiye ek olarak sunuları vermiştir.

1 — 9.487 köyde yüz ölçüsü 13.723.853 dönüm tutan ve 73 milyon lira değerinde olan Devlete ait topraklar vardır.

2 — O tarihlere Tarım Bakanlığında 35 ilde yapılmış olan etüdlerin sonucunda elde edilen rakamlar, aynı ölçüler oranında diğer geri kalan 37 vilâyete uygulanmak suretiyle su sonuçlara varılmıştır: Türkiede, 128.690'ı topraksız, 872.830'u az topraklı olmak üzere, topluk 1.001.520 köylü ailesi toprağa muhtaçtır.

Geçici Komisyon raporlarında ve cetvelerde az topraklı deyiminden ne anlaşıldığı belli değildir. Fakat karanlık durumu 1945 Martında Tan Gazetesinde yayınlanmış olduğu inceleme yazısında Esat Adil Müstecabioğlu, nisbeten aydınlığa getirmiştir.

Halk oyuna resmen açıklanmamış olan Geçici Komisyonun rapor ve vesikalarının sonuçlarını özel yollarla elde ettiğini belirten Sayın Müstecabioğlu'nun yayınladığı cetve göre, işlenen toprakların dağılışı söyledir:

KÖYLERDEKİ ÇİFTÇİ AİLELERİN TOPRAK TASARRUF TIPLERİNE
GÖRE AYRILIŞI — 1950 TARIM ANKETİ

Top. tasarruf tipleri	Taram bölgeleri									Toplam
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Mal sahibi	293.4	252.3	135	125.8	117	97.5	337.7	158.2	168.9	1.868.1
Yarı mal sahibi	63.3	114.2	68.6	51.4	31.4	23.5	62.9	39.4	43.7	498.8
Kıracı	0.8	4.7	1.5	1.3	1.8	2.6	0.5	0.7	0.8	14.8
Yarıcı	1.9	7.3	2.6	10.8	4.1	17.3	2.2	8.6	2.2	57.1
Marabacı	0.5	2.1	0.6	2.3	0.3	1.7	0.9	1.1	0.3	9.7
Çiftçi	0.3	0.8	0.2	0.5	0.3	0.6	0.2	1.1	0.5	4.7
Belli olmayan	0.2	0.5	0.1	0.3	0.7	0.1	0.2	0.4	0.2	3.2
Toplam	360.5	382.1	208.8	192.5	155.1	144.3	404.8	209.6	216.6	2.274.6

NOT : Tabloda yer alan bütün rakamlar 1000 ile çarpılmıştır.

Bu tablo bize: 1 — Mal sahibi olan 1.686.143 ailenin kaç hektar toprağı olduğunu göstermemekte. 2 — Bu toprakların aileler arasında nasıl dağılmış olduğunu göstermemekte. 3 — Aynı şekilde yarı mal sahiplerinin, gerek kıracı, yarıçı, marabacı v.b. olarak çalışanların ne kadar toprak işlediğini de bildirmemekte. İstatistikleri hazırlayanlar veya hazırlayanlar bu konuda bilgi vermemek için özel bir dikkat göstermemiştir. Fakat herseye rağmen bu karışık bulmacayı bir ucundan tutarak okuyucuların çözülmemesine istemiyerek açık kapı bırakılmıştır. Bir başka sayfada, çiftçi nüfusun sahip olduğu iş hayvanı sayısını ve bir çift iş hayvanı ile ortalamaya olarak 1950 yılında ne kadar toprak işlenmiş olduğu tablo hâlinde önmüze konmuştur.

Bilindiği gibi yurdumuzda temel mekanik güç traktör değil, öküzdür. İkinci derecede mandadır, attır, eşektir. Çiftçinin sahip olduğu iş hayvanı sayısı ilk bakışta elde başkaca bir bilgi olmadığına göre insana fazla bir şey vermez görünüyor. Fakat çiftçi ailelerin sahip oldukları iş hayvanı sayısını gösteren tabloyu izledikten sonra, meselein yavaş yavaş aydınlaşıçıktığı görülecektir. Belirtmeye lütfen yok ki, bu yolla varılacak sonuç ancak bize gerçeğe yakın bir rakam verebilir. Kesin olmaz. Bunun da suçu herhalde gerçekleri saklamış olanlara aittir.

Aşağıdaki tabloda çiftçi ailelerin çalıştırıldığı iş hayvanı sayısına göre gruplanması verilmektedir. Ve topraksız aileler dahil edilmemiştir.

Böylece topraksız ailelerin öküz, eşek, manda, katır cinsinden herhangi bir iş hayvanına sahip olmadıkları da sessizce itiraf edilmiş olunuyor.

KÖYLERDEKİ ÇİFTÇİ AİLELERİN ÇALIŞTIRDIKLARI İŞ HAYVANI SAYISINA GÖRE AYRILIŞI
(1950 Tarım Sayım. İstatis. Yıl. sa: 239)

İş hayvanı	A — Aile sayısı H — İş hayvanı sayısı	Toplam
1	A —	161.885
	H —	161.885
2	A —	1.004.121
	H —	2.008.242
3	A —	265.028
	H —	797.084
4	A —	224.282
	H —	897.128
5	A —	72.616
	H —	363.070
6—7	A —	61.375
	H —	384.672
8—9	A —	31.378
	H —	343.729
Genel toplam	A —	1.821.043
	H —	4.953.810

İş hayvanı olmayan çiftçi aileler sayısı:

501.391

Toprakla, toprakın işlenmesiyle doğrudan doğruya ilişiği olmayan 47.716 sadece hayvan yetiştiren aile bu tabloya sokulmuş olduğundan gene çıkarmak gereklidir. Yani gerçek çiftçi sayısı: 1.773.327 aile olarak bulunur. Toplam iş hayvanı sayısından 1 ile 3 iş hayvanı olan ailelerin elindeki hayvanları çıkarırsak o zaman 389.653 çiftçi ailesinin 3 den fazla iş hayvanı olduğu meydana çıkar. Şimdi burada biraz durup düşünmek ve Türkiye'nin 1950 şartlarında 1 ile 3 iş hayvanına sahip olmanın ne demek olduğunu araştırmak gereklidir.

Once 1 iş hayvanına sahip olan 161.885 çiftçi ailesinden başlıyalım. İstatistik Yılığı bize 1950 yılında bir çift iş hayvanı ile ortalama 5 hektar toprakın işlenmiş olduğunu söylüyor. Memleketimizde az dahi olsa toprak sahibi bir köylü ailesinin bir tek iş hayvanı olması gerçeklerin çok uzağına düşen bir varsayımdır. Bir tek iş hayvanına sahip köylü ailelerin yüzde 90ının topraksız kabul edilmesi ise gerçekler çok yakın düşer. Buna rağmen, madem ki bir çift sart öküzle 5 hektar toprak işlenmiş, ortalama bir hesapla ve çok iyimser bir tutumla bu ailelerin 15 dönüm topraka sahip oldukları varsayılabılır. Burada belirtmemiz gereken bir nokta var. Biz bu hesapları, çiftçi ailelerin elerindeki iş hayvanı ile işledikleri topraklara sahip oldukları varsayıarak yapacağız. Yani, en iyimser bir hesap yürüteceğiz.

Tablo 6'da hic bir iş hayvanı olmayan aile sayısı 501.391'dir.

Bu aileler çiftçi nüfus arasında sayıldığına göre bilindiği gibi yurdumuzda hayvanlı çiftçi demek en fakirinden bir yarıçı veya marabacı demektir. Yani bu ailelerin bir karış toprağı yoktur. Hattâ, yüzde 80'nin kafasını sokacağı kendi mah bir kulübesi de yoktur. Ağanın, beyin mahi olan toprakları sürer, ağanın verdiği iş hayvanlarını, ailelerini kullanır ve ağanın verdiği tohumu eker, kaldırır. Ürûnlâ üçte ikisi de ağaya gider. Bu ailelerin durumu tamamen topraksız olan 410.000 ailenin durumundan pek de farklı değildir. Tipki onlar gibi ne kendi mah olan toprakları ne de iş hayvanları vardır.

Su halde $410.000 + 501.391 = 911.391$ köylü ailesi topraksızdır veya çok iyimser bir tahminle bu 501.391 köylü ailesinin ikişer döntümlük bir tarla ve bahçesi vardır ki, toplam 100 bin hektarı geçmez.

Gelelim bir iş hayvanı olan köylü ailelerine. Yukarda da belirttiğim gibi bunların toprak sahibi oldukları kabul edersek, elerindeki toprakların İstatistik Yılılığı gibi 2.688.721 dir. Bu sayıya sadece hayvan üretten 47.716 aileyi de katarsak. Çilerin işledikleri toprakları kendi malları olduğu varsayımlına ve ortalama 30 dönüm yani 3 hektar toprak sahibi oldukları hesabıyla bu ailelerin elerindeki toprakların $1.269.149 \times 3 = 3.807.447$ hektar olduğu anlaşıltır. Burada ortalama kabul ettiğim 3 hektarlık sayı, 1952 Sonbahar Tarım anketlerinde ileri sürülen su verİYE göre almıştır. 1952 anketine göre, Türkiyede 1.5 milyon çiftçi ailesi 1—5 hektar arasında toprak işlemiştir. Benim aldığım ortalama, bu rakamların ortalamasının da üstündedir. Şimdi, bu çok iyimser tutum ve hesapları sonuçlarını toplaymaya çalışımlım.

Genişlik (dönüm)	Beser nüfusu aile sayısı	Aile sayısının taram alanındaki genel aile sayısına oranı
		%
Topraksız	61.008	5,50
1—10	244.823	22,10
10—20	161.280	14,56
20—30	124.518	11,25
30—40	92.222	8,32
40—50	73.313	6,61
Toplam	757.196	68,34
50—75	112.720	10,18
75—100	74.914	6,76
Toplam	944.803	85,28
100—200	88.365	7,98
200—500	31.880	2,87
500—1000	40.104	3,70
1000 den yukarı	1.876	0,17
Genel toplam	1.107.034	100,0

Yapılan açıklamaya göre bu cetvelin ikinci sütununda yer alan aile sayılarının her birini 2,1 ortak katsayısı ile çarpmak suretiyle bütün Türkiye'deki topraksız ve topraklı köylü ailelerinin sayısını elde edilir. Geçici Komisyonun gerek topraksız, gerekse az topraklı aile sayısını bu usulle bulduğu belirtilmektedir. Bu duruma göre demek ki o tarihte yani 1945 yılından önce Türkiyede 128.690 ailenin topraksız ve 287.830 ailenin de toprak olduğu sonucuna varılmıştır. Gerek o günkü, gerekse bugünkü Türkiye şartlarında az toprak ölçüsü olarak 1 ile 20 dönüm kabul edilmesinin gerçeklere uzak olduğu meydandadır. Böyle bir ölçü sadece yurdumuzda topraka muhtaç köylü ailelerinin sayısını bilerek az gösterme çabasıyla ileri sürülmüştür.

GELELİM 1950 SONBAHARINA :

Büyük toprak ağası Menderesin Başbakanı, toprak ağası Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nu da İçişleri Bakanı oldukları bu dönemde yapılan Tarım sayımının sonuçlarına göre, o tarihte durum şöyle:

KÖYLU AİLELERİN ÇİFTÇİ OLUP OLMADIKLARINA GÖRE AYRILIŞI — 1950 —

I	II	III	Taram bölgeleri						Toplam	
			IV	V	VI	VII	VIII	IX		
Köylü	423	462.5	236	261	187,6	196	440	260,1	265,6	2.732
Çiftçi	366	387,8	210	203	157,6	153	406,1	216,5	221,9	2.322
Çiftçi olmayan	57,5	74,6	26,3	58	30	42,8	33,8	43,6	34,8	410

NOT : Tabloda yer alan bütün rakamlar 1000 ile çarpılmıştır.

Kaynak: 1959 Türkiye İstatistik Yıllığı. Sa: 238

Tablodan da görüldüğü gibi 1950 yılında topraksız köylü ailelerinin sayısı 410.000 dir. Menderes ve Karaosmanoğlu yurdumuzda topraksız köylünün varlığı kabul ve ilan etmeye anlaşılan gönülleri razi olmadığı için, bu elenler köylülere çiftçi olmayanlar demeyi uygun görmüşler.

Yukardaki tablonun yeraldiği İstatistik Yılığının aynı sayfasında bulunan bir başka tablo bize, köylü aileler arasında 6 nüfusu olanların hâkim durumda bulunduğunu gösterir. Buna göre, demek ki, 1950 yılında $410.000 \times 6 = 2$ milyon 460 bin köylü bir karış topraktan yoksundur.

Gene aynı yıl köy ve bucaklarda yaşayan nüfus 15.550.000 dir. Yani, topraklar köylülerin genel köylü nüfusa oranı % 16 dir.

1950 yılında işlenen toprakların yüz ölçüsünü 16.000.000 hektar olduğu, İstatistik Yılığında açıklanmaktadır. Yukardaki tablodan topraksız köylü ailelerinin 2.322.391 aile bulunmaktadır. Bu yeküne, toprakla uğraşmamış, sadece hayvanlarıyla geçen 47.716 aile de dahil edilmiştir. 1950 yılında gerçek çiftçi nüfusunu bulmak için, yukardaki rakamdan hayvancılıkla geçenleri çıkarmak gereklidir. $2.322.391 - 47.716 = 2.274.675$. Demek ki 1950 yılında mevcut 16.000.000 hektar toprak iki milyon iki yüz yetmiş dört bin altı yüz yetmiş beş çiftçi ailesi tarafından işlenmiş, ekilmiç biçimlidir. Fakat, nasıl? Ne gibi üretim ve mülkiyet ilişkileri içindedir?

Resmi istatistikler bize ancak aşağıda izleyeceğimiz tablodaki kadar bilgi vermekle, daha fazlasına yanaşmamaktadır.

- 1 — 410.000 köylü ailesi tamamen topraksızdır.
 2 — 501.391 köylü ailesi 100.000 hektar toprağa sahiptir, fakat bu ailelerin iş hayvanı yoktur.
 3 — Sayıları 1.269.149 olan köylü ailelerin elinde 3.807.447 hektar toprak var.
 4 — Sayıları 161.885 olan bir tek iş hayvanına sahip köylü ailelerin elindeki topraklar, $161.885 \times 1.5 = 242.800$ hektardır.

O halde, 410.000 tamamen topraksız oldukları kabul ve ilan edilen köylü aileleri dışında kalan, 1—2—3 iş hayvanına sahip 3 gurup köylü ailelerinin ve hıg iş hayvanına sahip olmayan 501.391 ailenin toplam olarak işledikleri (kendi malları varsayılarak) toprakların yüzölçümü 1950 Sonbaharında 4.150.267 hektar tutmaktadır. Bu kadar toprağa sahip ailelerin toplam sayısı da 1.932.242'dir.

Burada tekrar 5 numaralı tabloya dönemim. Görüceğiz ki, o tablo: mal sahibi, yarı mal sahibi, marabacı, kiracı, yarıcı ve daha başka şekillerde toprağı işleyen bütün ailelerin toplamı sayısı 2.274.675'tir.

Demek ki: 2.274.675 — 1.932.242 = 342.250 çiftçi ailesi hem 3 iş hayvanından fazlasına hem de 5 hektardan fazla toprağı sahip oldukları anlaşılır.

Burada gerek tablolari gerekse sırlar arasındaki rakamları dikkatle izleyen okuyucular iki yerde tutmazlığın olduğunu görebileceklerdir. Her iki tutmazlık toprağı işlemekle ilgili olmayan fakat iş hayvanına sahip bulunan hayvancılıkla uğraşan 47.716 köylü ailesinin tablo 6'ya da sokulmuş olmasından ileri gelmektedir. Nitekim, tablo altındaki aile toplamı sayısından özellikle 3 iş hayvanından fazlasına sahip olan 889.653 aileden bunları çıkarırsak elde edilen 341.937 aile sayısının biraz önce bulduğumuz 342.250 rakamına çok yakın olduğunu ve aradaki farkın bu derce bizi ugraştıran karışık hesaplarla rağmen sadece 313 aile olduğunu görürüz.

İmdi, gelelim 3 iş hayvanından fazlasına sahip olan 342.250 çiftçi ailesinin elindeki toprakların 1950 yılında ne kadar olduğunu.

380 sayılı Türkiye İstatistik Yıllığının 210uncu sayfasında 1950 yılında bağ, bahçe, sebzeli ve zeytinlikler dışında kalan işlenen toprakların 14 milyon 542 bin hektar olduğu bildirilmektedir. Biz, burada bu 14,5 milyon hektar toprağın kimler tarafından işlendiğini değil, kimlerin sahibi oldukları araştırıldırmızdan, aynı İstatistik Yıllığının 240inci sayfasında yer alan tablo ile işimiz yok. Zira bu tablo, kimlerin ne kadar toprak işlediğini göstermektedir. Kaldı ki, bu açıdan hazırlanan tablo 1952 yılına aittir. Evet, 1950 yılında 14,5 milyon hektar toprak kimlere aitti? Yukarda karışık hesaplar sonunda vardığımız sonuca göre, bu miktarın 4.150.267 hektarı, 1.932.242 köylü ailesine aittir. Yukardaki 14,5 milyon hektara 1.400.000 hektar tutan bağ, sebzeli ve zeytinlikleri de katarsak o zaman hem de 16 milyon hektara varan toprakların kimlere ait olduğunu bulduk.

Bu 16 milyon hektarın 4.150.267 hektarının kimlere ait olduğunu bulduk. 6 numaralı tablo 4 ile 5 iş hayvanına sahip köylü ailelerinin orta çiftçi kategorisine dahil olup sayılarının da 296.898 ale olduğunu görülmektedir. Bu ailelerin sahip oldukları iş hayvanı sayısı ise 1.260.698'dir. İstatistik Yıllığının bir çift sari öküzün ortalama sürebildiği toprak ölçüsü, Orta çaplı köylü ailelerine uygulandığında orta çiftçilerin 1950 yılında sahip oldukları toprakların tutarının 4.530.000 hektar olduğu yaklaşık olarak bulunur.

Orta çiftçilerin sahip oldukları toprak miktarını fakir ve küçük çiftçilerin topraklarıyla toplayıp, bu toplamı 1950 yılında işlenmiş olan 16 milyon hektardan çıkarırsak elde edilen miktarın toprak ağalarına ve büyük çiftliklere ait olduğu kendiliğinden belirir. O halde:

Fakir çiftçilerin sahip oldukları:	342.800 hektar
Küçük çiftçilerin sahip oldukları:	3.807.000 hektar
Orta çiftçilerin sahip oldukları:	4.530.000 hektar
Toplam:	8.679.800 hektar

Toprak ağalarının ve beylerinin sahip oldukları topraklar ise:

16.000.000 — 8.679.800 = 7.320.200 hektar.

Toprak ağaları ve derebeylerinin aile sayısı 47.398'dir. Bu sayı, 5 numaralı tablodan çıkmaktadır. Bu sayı, gazete ve dergilerde çıkışmış olan sayılarla da uygun dökülmektedir. 47.398 toprak ağası ve derebeyi arasındaki sayı farklarını, 2 ve 3 numaralı tablolardan, gazetelerde çıkan yazılar ve yetkili kişilerin demeçleri, söyle tesbit etmiştir.

Toprak ağası: 44.022 aile ve 4.570.200 hektar toprağa sahip

Derebeyi: 3.376 aile ve 2.750.000 hektar toprağa sahip

Buraya kadar çıkan bütün sayıları bir tablo içinde toplarsak manzara şu:

İşlenen toprakların mülkiyet durumlarına göre çiftçi aileler arasında dağılışı: (1950 tarım sayımı sonuçlarına göre)

	Aile sayısı	Tarım nüfusuna oran %	Sahip olunan toprak alanı (hektar)	Bütün işlenen topraklara oran %
Topraksızlar	410.000	15.25	—	—
Fakir çift.	663.276	24.67	342.800	2.14
Küçük çift.	1.269.149	47.15	3.807.000	23.78
Orta çift.	298.898	11.16	4.530.000	28.34
Ağa çift.	44.022	1.65	4.570.200	28.56
Derebey	3.376	0.12	2.750.000	17.18
Toplam :	2.688.721	100.00	15.999.000	100.00

Istatistik Yıllığının 238inci sayfasında 185 numaralı tabloda bütün çiftçi ailelerin toplamının 2.732.391 olduğu belirtilmektedir. Bu sayıya, hem topraksızlar, hem de sadece hayvan üretenler de dahil edilmiştir.

Bizim buradaki 7 numaralı tabloda Topraksızların da dahil edildiği sayı görüldüğü gibi 2.688.721 dir. Bu sayıya sadece ahyvan içeren 47.716 aileyi de katarsak, İstatistik Yıllığının bütün çiftçi sayısını tamamen tuttuğu görülecektir. Böylece, bize sadece iş hayvanına sahip çiftçi gruplarının durumunu bildiren tablodan haraketle ve oldukça uzun yillardan geçerek, İstatistik Yıllığının fazla bir şey ifade etmemen 185 numaralı tablosuna vardık ve bu tablonun gerisindeki gerçek durumun aydınlığı çıktığını gördük. İmdi aydınliga çıkan bu tabloda bazı önemli noktaları tesbit etmeye çalışalım.

1 — Tarım nüfusunun % 15'i tamamen topraksızdır.

2 — Tarım nüfusunun % 24.67'si, yani dörtte biri işlenen toprakların ancak % 2'sine sahiptir.

3 — Buna karşılık tarım nüfusunun % 1'i yani toprak beyleri işlenen toprakların % 17'2'sine elköymüştür.

4 — Toprak ağalarıyla birlikte bu toprak feudalitesi, bütün işlenen toprakların % 45'inin yani hemen yarısının üzerine oturmuştur. Tabii, hem de en verimli cinsen toprakların.

5 — 1930'larda Şükrü Kaya'nın ve Atatürk'ün toprağı na-kâfi dedikleri çiftçi ailelerin sayısı 1.269.150'ye varmıştır. O zamanlar toprağı na-kâfi olduğu tahmin edilen 1500 köy ortalaması 100 hane = 150.000 çiftçi ailesinin sayısı 1950 yılında tam % 846 artarak 8,5 misli olmuştur.

Bu demektir ki, topraksız ve fakir çiftçileri de dikkate alırsak, Türk köyündeki iktisadi ve sosyal sıkıntı, bunalım, sefalet ve her türlü sosyal huzursuzluk sekiz buguk defa artmış, katmerlenmiştir, kangrenleşmiştir.

6 — 1950 yıllarında Türk köyünün ve toplumunun en keskin, en belirgin, en huzursuz yönü sudur: bir tarafta 2.300.000 topraksız, fakir ve perişan köylü aileleri, öbür tarafta, yani bu fakir yoğunlarının tam karşısında ve onun ense kökünde boza pişiren 47.398 yarı feudal toprak ağası, beyi...

7 — İktidarda ise, bu 47 bin yarı feudal toprak beyini sıratle toprak kapitalistine, patronuna dönüştürmek için geceli gündüzülü çalışan bir büyük çiftlikli komprador grubu...

1952 SONBAHARI:

Büyük çiftlikçi - Komprador grubunun iktidarda olduğu bu devre Türkiye tarım ekonomisinin yüksek konjonktür yıldır. 1953 yılı sonuna kadar devam eden

ekstansif yayılma devresinde 4 milyon hektar yeni topraklar tarım alanına katılmış, çayırılar, meralar traktörlerle sürülp tarla haline getirilmiştir. Traktörlerin sayısı 16 binden 31 bine yükselmış, tarım ekonomisine kapitalist işletme metodları, krediler hızla yayılmaya başlamıştır. Bir yandan ortaya yeni tarım işletmeleri çıkarken, ağalar - beyler kapitalistler, öbür yanda küçük ve fakir çiftçiler arasında hızlı topraksızlaşma ve tasfiye süreci başlamıştır. Türkiye tarımında bu dönemde belirli şekilde görülmeye başlayan iki yönlü kapitalist gelişme ve yayılma, biraz sonra izleyeceğimiz tablodan da anlaşılağı gibi Türkiye tarım nüfusunun yapısında önemli değişimler meydana getirmiştir. Özellikle küçük ve fakir çiftçiler tabakasında tasfiye süreci hızlanmış, 100.000 çiftçi ailesi daha topraklarını tamamen kaybederek, büssbüttün sefilleşmiş, mevsimsel tarım işçilerinin sayısı hızla artmıştır. Topraksız fakir köylülerin büssbüttün şehirlere, kasabalarla akını büyük çapta hızlanmış, şehirlerin kenar mahallelerinde mantar gibi biten Gecekondular, iktidarı ve mutlu azınlığı ve basını rahatsız eder olmuştur.

1948—50 yıllarına kadar çok ağır ve yavaş bir tempo ile Prusya Yolunda yükselen ağalar ve Derebeyleri 1950 den itibaren adımlarını sıklaştırmış, tempolarını artırmışlardır. Prusya yolelerinin artan bu temposu yanında Amerikanvari kapitalistleşme yolunda yükselmeye başlayanlar, doğar doğmadır sıçrayıp koşmaya başlamışlar, 2—3 yıl içinde 4 milyon hektarlık yerin tarım alanlarında traktör ve bicer - döğerleri koşturur olmuşlardır.

İşte bu iyi yıl içinde meydana gelen değişimlerin yeniden çizip ortaya koyduğu tablo, manzara!..

İşlenen toprakların mülkiyet durumlarına göre çiftçi aileler arasında dağılışı. 1952 Sonbahar anketlerine göre düzenlenmiştir.

Aile sayısı	Tarım nüfusuna oran %	Sahip olunan toprak alanı (hektar)	Bütün işlenen topraklara oran %
Topraksızlar	501.000	16.6	—
Fakir çift.	952.600	31.0	560.000
Küçük çift.	1.216.422	40.1	3.124.000
Orta çift.	305.198	10.7	4.713.600
Ağa ve köy burj.	47.822	1.5	8.261.400
Derebey	3.358	0.11	4.341.000
Toplam :	3.030.000	100.0	21.000.000

Bu tablonun önemizde koyduğu çırılıçılık, gerçekler sunar:

1 — Son iyi yılda tarım nüfusu 300 bin aile artmıştır.

2 — Topraksızların sayısı 501 bin aileye yükselmiştir.

3 — Fakir çiftçi ailelerinin sayısı 663 binden 952 bine çıkmıştır.

4 — Küçük çiftçi ailelerinin saflarında elemeler olmuş, tarım nüfusunun artışına rağmen bu aileler arasında 59 bin aile ya topraklarını büssbüttün kaybetmiş, ya da topraklarının bir kısmını ağalarla beylere kaptırarak fakir aileler arasına karamıştır.

5 — Son iyi yıl içinde işlenen toprakların alanında üçte birde yakın bir artış olmasına ve böylece işlenen toprakların miktarı 16 milyon hektardan 21 milyona yükseltmesine rağmen fakir ve küçük çiftçilerin toprakları bütün işlenen toprakların % 17'sine düşmüştür. Bu oran 1950 yılında, 7 numaralı tablodan da görüleceği gibi % 26 idi.

6 — Orta çiftçi ailelerinin sayısında, bu dönemde tesadüf eden yüksek konjonktürün etkisiyle 7 bin aile kadar bir artış olmuştur. Yüksek konjonktürün tarım alanında yaratığı geçici gelişme ve genişlemeden orta çiftçi ailelerinin payına düşen şey; bu gurupta bir elemenin olmayacağı yanında 200 bin hektar kadar yeni toprak kazanmış olsa da. Buna rağmen, 7 ve 8 numaralı tablolardan görüldüğü gibi, Orta çiftçilerin topraklarının bütün işlenen topraklar içerisinde yerinde, payında % 6'lik bir gerileme, olmuştur. Yani, oran % 28,34'den yüzde 22,6'ya düşmüştür. Aynı şekilde, Orta çiftçi ailelerinin, tarım nüfusunun içindeki payında da yüzde 0,5 oranında bir gerileme, azalma olmuştur.

7 — Bütün bu çiftçi gruplarının toprak kayıpları, maddi kayıpları, zararları, sefalet ve fakirlikleri, ağa-bey sınıfının kazançları, kârları, daha da güçlenip, palazlanmalrı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yani, birinci gurupta toplanan köylü ailelerin fakirleşme, sefilleşme süreciyle, ağabey sınıfının derinlemesine ve genişlemesine yayılıp daha da güçlenmeleri süreci arasında ters bir orantı olduğunu konkre örnekten açıkça görmekteyiz. Emekçi köylü yoğunlarının hayatı çırakları ile ağa-bey sınıfının çıkışları işte böylesine birbirine karşı ve uzlaşmaz bir çelişme göstermektedir.

Ağa-bey sınıfının tarım nüfusunun içindeki yerinde tablolardan görüldüğü gibi hem hiçbir değişim olmamıştır. Buna karşılık, bu sınıfın işgal ettiği, zaptettiği, üzerinde oturduğu toprakların yüz ölçüsünde hemen de iki misli bir artış olmuştur. 7.320.000 hektardan 12.600.000 hektara fırlamıştır. Ve bütün işlenen toprakların yüzde 60'ı bu ağa-bey sınıfının işgalindedir.

1960 SONBAHARI:

Türkiye tarım ekonomisinde 1950—1953 döneminde görülen yüksek konjonktürün sona ermese paralel olarak tarım alanındaki kapitalist gelişme, hızını usulden kaybetmiştir. 1959 yılında 23 milyon hektara çıkan ekilebilir toprakların 19.798.000 hektarı halâ sari öküzlerle sürülp işlenmektedir. 2.300.000 çiftçi ailesi 1 ilâ 10 hektar arasında değişen toprağa sahiptir. Topraksız köylü ailelerinin sayısı 600.000'e yaklaşmıştır. Orta çiftçiler gurubu, konjonktür dalgasının çok gerilerde kalmasından dolayı, 1953'den sonra fire vermeye başlamıştır. Ve sayıları 260 ilâ 270 bin aile tahmin edilmektedir. Gittikçe kapitalist işletme yoluyla toprak ağalarının sayısında 10 bin kadar bir azalma yanında, bu sınıfın elindeki topraklarda 2,5 ilâ 3 milyon hektar arasında bir artış olduğu hesaplanmaktadır.

1913 yılından 1960 yılına kadar yukarıda belirttiğimiz Türkiye'deki işlenen toprakların dağılışında görülen eğilimlerin ne yönde gelişmeler gösterdiğini bir tek tablo içinde toplamaya çalıştığımız tabloyu elde ederiz.

İŞLENEN TOPRAKLARIN ÇİFTÇİ AİLELER ARASINDA DAGILIŞI (1913 den 1960 yılına kadar)

| | 1913 | | 1952 | |
<th colspan="
| --- | --- | --- | --- | --- |

Öğretmenin çilesi

(Bastaraltı 6. sayfada)

rasyonumuzun Adapazarında ya
pılan 18. Kurultayında Atatürk
Devrimlerini savunan bir ko-
nuşma yaptığı için hakkında Ba-
kanlıkça soruşturma açılmıştır.
Ayrıca şikayet üzerine C. Sav-
cılığın verdiği karar, iftiracılara id-
dialarını yalanlamıştır.

Hidayet Taştekin, bundan son-
ra, sebepsiz Bakanlık emrine alımla-

37. Uşak İlköğretim Müfeti-
si Talat Erol, 27 Mayıs öncesi 10 yıldık iktidarı tenkit et-
tiği için bir kişi tarafından şikayet edilir ve Bakanlık emri-
ne alımla. Federasyonumuz ta-
rafından Danıştaya açılan dâ-
va henüz sonuçlanmamıştır.

38. Çorlu Lisesi İngilizce öğ-
retmeni Yılmaz Emci, bu gö-
revinden istifa etmiştir. İstifa-
sına nedenini, Millî Eğitim
Bakanlığını «politikanın kirli
nefesiyle dalgalanan, sokakta
yüksele sese kulak vermekten
öte hiçbir meziyeti olmayan»
bir kuruluş olarak nitelemiştir.

39. Bilecik Eğitim Araçları
Başkanı Fuat Teker, Pazaryerinde
Millî Eğitim Bakanlığında
hazırlanan «Mucizeler Ya-
ratan Türk, Atatürk» adlı filmi
halka gösterirken, İlçe kaymakam
tarafından tecavüze uğ-
ramış, ayrıca, film makinası da
kaymakam tarafından sökürlü-
lerek, halkın filmi seyretmesi
engellenmiştir.

40. Kars Milletvekili adayı-
larından Musa Doğan, yaptığı

propaganda konuşmalarında ög-
retmenleri ağır bir dile, bir
partinin yanaşması olarak ta-
nilamıştır.

41. Mersin Erkek Sanat Ens-
titüsü öğretmenlerinden Mehmet
Akdoğan ve E. Göktan 1
Ekim 1965 günü saat 21.00 si-
ralarında öğretmenler lokalinden
çıkarken, emniyet amiriyle
karşılıklılar, emniyet amiri
önce öğretmenlere hakare-
tamız sözler söylemiş, daha son-
ra kuvvet gösterisinde de bu-
lularak öğretmenleri tokatla-
maya çalışmıştır.

42. Izmit Atatürk İlkokulu
Öğretmenlerinden Necati Gür
ve Necmettin Karaman, Kara-
mürsel Öğretmenler Derneği
toplantısında örgütlenmenin ö-
nemini belirtken konuşmalar yap-
tıklarından ötürü, sürülmüşler-
dir.

43. Fındıklı Ortaokulu Al-
manca öğretmeni, evinde kur-
sun yağımuruna tutulmuştur.
Hızlarını alamayan mütevazı-
ler ayrıca öğretmen arkadaşını
zin evine bir de tehdit mektu-
bu bırakmışlardır.

44. Yeşilçay Bucak Müdürü,
10 Kasım günü, Atatürk'ü an-
ma töreni tertiipleme çabasına
girişmediği gibi, okulca düzen-
lenen törene de katılmıyorak,
çevrede olumsuz etki bırakmış-
tır.

45. Erdemli, Akdeniz Okulu
Öğretmeni Hasan İzzet Timuçin,
jandarma komandanının emri ile,
sahtilik edecek bir olaya ait emrin tebliğini almak
üzere, jandarma zoruya 25 km.
yürütmüştür.

46. Karacabey - Karakoca o-
kulu Müdürü M. Ali Erdem'e
ilçe Shell Bayii ve A.P. İlçe

Başkanı Ismail Karakaş kompo-
düzenlemiştir. Köylüler imza-
lattığı dilekçe ile öğretmeni gö-
revinden uzaklaştırılmıştır. Çavuşoğlu, rahatsızlığı sebe-
biyle ilaç almak için bir saat
dersinden ayrıldığında haka-
kında tahlükat açılmış ve gö-
revinde kusuru sayılmıştır.

47. A.P. İçel Senatörü Nafi
Çelik, seçimlerde yaptığı pro-
paganda konuşmalarında öğretmenlere ve Türk gençliğine, a-
ğiza alınmamıştır. Olay
öğretmenin köydeki tüm çocuk-
ların okula devamını sağlaması
çabasından doğmuştur.

48. Malazgirt - Yaramış O-
kulu Müdürü Necmettin Özde-
mir, 17.10.1965 günü akşamı
saat 21.30 sıralarında meşhur
kişiler tarafından tecavüze ug-
ramıştır.

49. Patnos - Dedeli Bucağı
Öğretmeni Ali Yılmaz, 18.7.
1965 günü köy ebesi olan eşy-
le birlikte bir doğumda gider-
ken, jandarma Karakol Ku-
mandanı Ali Gerçek tarafından
yolu kesilmiş ve nedensiz bir
sure karakolda meslektaşımız
bu bırakılmışlardır.

50. Beyşehir Lisesi Fen Gu-
rubu öğretmeni Nafiz Değerli,
çocuğu sınıfı kalan Maliye me-
murlarından Ali Başkal'a tar-
fından, bir yemekli gecede te-
cavüze uğramıştır.

51. 19 Mayıs Bayramında ya-
pılacak gösteri sırasında sa-
hada gerekten nizami sarhos ol-
duğundan dolayı sahiyamıyan
Emniyet Amiri Murat Hasır-
gen, yaptığı kusur azlığı gibi
bir de öğretmen arkadaşımı-
zi karakola çağırıp dövmek is-
teme gibi üzücü davranışına,
Bafraya Kaymakamın karşı çı-
kaması meslektaşlarımızın hu-

zurunu bozmuştur.

52. Zonguldak - Bahçelievler
İlkokulu Öğretmeni Hayrullah
Çavuşoğlu, rahatsızlığı sebe-
biyle ilaç almak için bir saat
dersinden ayrıldığında haka-
kında tahlükat açılmış ve gö-
revinde kusuru sayılmıştır.

53. Akhisar - Kocakağan kö-
yü Yedek Subay öğretmeni Ha-
san Çakıcı, meşhul şahıslar ta-
rafından elleri bağlanmak sure-
tiyle ölesiye dövmüştür. Olay
öğretmenin köydeki tüm çocuk-
ların okula devamını sağlaması
çabasından doğmuştur.

54. Amasya - Ziyapaşa İlk-
okulu öğretmeni Celal Enver
hakkında, yazdığı «Müfettiş ve
Teftiş» adlı yazısından ötürü
tahlükat açılmıştır.

55. Horasan Belediye Baş-
kanı Nusret Atilla, çocuğu bü-
tünleme kaldırı için Öğret-
menler Derneği'ne giderek ög-
retmenlere hakaret etmiştir. Ay-
rica, Bulgurlu Köyü İlkokulu
Müdürlü 21 Mayıs gecesi oda-
sında yataren, evine iki el a-
teş edilmiş, olaya C. Savcılığ-
ı koymuştur.

56. Millî Eğitim Bakanlığı,
geçimsizlik yüzünden aynı ceza
yi alan ve yerleri değiştiren iki
öğretmenin birini (Hüseyin Er-
çek) Çamelinden isteği üzeri-
ne Nazilli'ye ilだし naklini sağ-
lar, diğer meslektaşımız Meh-
met Erol'u üç yıldır sürüldüğü
Kale İlçesinde çalıştığı ve nak-
lini istediği halde» cezanzı var,
naklinizi yapamayız» gerekçe-
si ileri sürer.

57. Okul Müdürlüklerine ata-
ma yapılrken, görev süresi ve
kidem durumlarının gözönüne
almılması gereki iken, Denizli
Millî Eğitim Müdürlüğü'ne kidem

ve görev süresi yönünden diğer
öğretmenlerden yüksek olan
meslektaşlarımızın atanmasını
yapmamaktadır.

58. Kars'ta çıkan bir gazete-
de, Köy Enstitüsü çıkışlı öğre-
menlere ağır bir dile tecavüz
edilmesi üzerine Ardahan Öğ-
retmenler Derneği bir bildiri i-
le, bu durumu kamu oyunda
protesto etmiştir.

59. Topluma hizmet yolunda
yatağa düşen Açıpayam Öğre-
menlerinden Hüseyin Zeybek,
tedavisini sağhyabilmek için Mil-
li Eğitim Müdürlüğü'ne başvur-
muş, fakat gereken ilgiyi göre-
memiştir. Kendisi özel bir dokto-
ra muayene olduktan sonra
Denizli Devlet Hastahanesine
arabaya giderken, tam hasta-
hane kapısına vardıklarında,
hayata gözlerini kapamıştır.

Meslektaşımız, Millî Eğitim
Müdürlüğünün kendisine reva-
gordığı bu haksız işlemi sonu-
na kadar izlemelerini öğretmen
arkadaşlarına vasiyet etmiştir.

60. 27 Mayıs Bayramında,
yeniden Anayasamızı, halkımıza ge-
tiirdiği yeni hakları anlatan ve
öven meslektaşımız Ruşen Altı-
nok'un konuşması suç söyle-
lerek hakkında tahlükat açılmış-
tır. Oysa, konuşma süttünü
ile 1961 Anayasasının başlan-
ğı bölümünde ifadesini bulan
temel ilkeleri ilişkin ve seviye-
li bir nitelik taşımaktadır. Bu
hali ile konuşmadada herhangi
bir suç unsuru aramak, Anaya-
sasımızın temel esprisini anla-
mamak anlamına gelecektir. An-
ayasamızın temel esprisini anla-
mamak, devrimlere ve demokra-
tic düzene sert çeviren zihni-
yet, elbette Atatürk'ü Türk ög-
retmenini suçlamak istiyecet-
tir.

1 — 1913 yılında 80 bin aile tahmin edilen topraksız köylülerin sayısı 1960 yılında hemen de sekiz milya artarak 600 bin aileyeye varmıştır. Topraksızların tarım nüfusu içindeki yeri, nisbeti yüzde 8'den yüzde 18'e çıkmıştır.

2 — 1913 yılında fakir, küçük ve orta çiftçi ailelerin toplaykun sayılarının 870

bin olduğu tahmin edilmiştir. 1960 yılında sadece fakir çiftçi ailelerin sayısı 1.200.000 olmuştur. Bunların, tarım nüfusu içindeki payı ise yüzde 38'e yükselmiştir. Yani, bütün tarım nüfusun üçte birinden fazlası, kelimenin tam mânâsıyla fakirdir. Sahip oldukları topraklar ortalamada 4-5 dönümdür. Tarım nüfusu içindeki nisbetleri yüzde 38'e varan fakir çiftçilerin sahip oldukları varsaydığımız toprakların, bütün işlenen topraklara oranı sadece yüzde 2,5'dür.

3 — Fakir çiftçi ailelerin sayısında 1952—1960 yılları arasında görülen açık artış, kabarış, küçük çiftçi aileler arasında görülen artışı için de doğrudur. Nüfusun doğal artışından ileri gelen çoğalmanın büyük bir kısmı, köylerden şehir ve kasabalarla doğru gittikçe hızlanan akış yüzünden emilmekte olduğu için, köylerdeki doğal artışın genel sonuçlarını açık olarak ancak Türkiye'nin genel nüfus artış eğrileri içinde görmek ve hesap etmek, gerçekçi bir tutum olur.

4 — Kendi gerçeklerimize uygun düşen bu tutum ve görüş, küçük çiftçi ailelerin sayısında 1952—1960 yılları arasında görülen azalma olayının, tamamen ekonomik ve sosyal bir mesele olarak ele alınıp incelenmesi gerektigini de ortaya koyar. 1952 yılında tarım nüfusu içinde hâkim durumda olan küçük çiftçiler, 1960 yılında, coğuluğu fakir çiftçiler kaptırılmışlar. Fakat ekonomik, sosyal ve kültürel durumları itibarıyla fakir çiftçilerden farklı olmadıkları için, her iki grup çiftçi aileleri Türk köyünde ve tarım ekonomisine kendi ekonomik, sosyal damgalarını vurma devam etmiştir. Fakir ve küçük çiftçi ailelerinin birlikte, bütün tarım nüfusu içindeki yerleri 1952'de yüzde 71,1 iken, bu oran 1960 yılında yüzde 73'e çıkmıştır. Tarım nüfusunun dörtte üç, fakir ve küçük çiftçilerden ibaret olan bizim memlekette bu ailelerin elindeki toprakları, bütün işlenen topraklara nisbetinin yüzde 18 olduğunu parmak basıp, bunun yanına tamamen topraksız 600 bin aileyi de oturtursanız, o zaman Türk köyünün ve Türk toplumunun belli başlı özelliğini, sıvırmış keskin yönünün neden fakirlik, sefalet ve işsizlik olduğu sanıyorum kendiliğinden anlaşılır.

5 — Orta çiftçi ailelerin durumu, 1952—1960 yılları arasında hemen her bakanın gerilemiş, kötüleşmiştir. Bu grup çiftçiler arasında da önemli çapta elemeler olmuş, tarım nüfusu içindeki yerleri yüzde 10,7'den yüzde 8,1'e düşmüştür. Sahip oldukları topraklar hem mutlak hem de nisbi olarak azalmıştır. Sekiz yıl içinde 600 bin hektar toprak kaybetti ve aynı devre içinde işlenen toprakların miktarında 2,5 milyon hektar bir artış olmasına rağmen, orta çiftçilerin topraklarında yüzde 5 bir gerileme, azalma meydana gelmiştir. Tarım alanında kapitalist düzen genleşiyip, yatkılık orta çiftçi aileler arasında yükselen konjonktür devrelerinin geçici ilaçlarını rağmen yükseltir, elemeler devam edecektir. 1952—1960 yılları arasında orta çiftçi aileler arasındaki elemene ve yüksim, ikidardaki büyük çiftlikli - komprador sınıflının kapitalizmi yama ve tutturma politikalarının meyvesidir.

6 — Ağalara - beylere gelince, bu sınıfın ta 1913 yılından beri sayısında hemen hiç bir önemli değişme olmamıştır. 50 yıllık bir devre içinde bu sınıfın ölenlerin sayısı doğanların sayısı ile abası gitmiş. Yalnız son yıllarda belirli bir azalma olmuştur. Bu azalmanın son yıllarda tesadüf etmesinin başlıca sebebinin kapitalist gelişme kanunları (tarımda temerküzleşme) olduğu söyleyebilir. Öte yandan, daha önce de belliirttiğim gibi, bu sınıfın 'sömürgeciligi', diğer çiftçi sınıfların fakirlik ve sefaletine paralel olarak nasıl güçlenip, palazlandıkları bu son tabloda çok daha açık şekilde görülmekte. 1913 yılında ağalar sınıfının işgal etmiş oldukları toprakların toplaykun miktarı 5 milyon hektar iken, 1952 yılında 12,5 milyon hektara ve 1960 yılında ise 15 milyon hektara yükselmıştır. 1913 yılında işlenen topraklar 7,7 milyon hektar iken bu rakam 1960 yılında 23,5 milyona çıkmıştır. Yani işlenen toprakların artan her dönümüne derhal ağalar sınıfı tarafından el konmuş. İşlenen topraklar 50 yıllık devre içinde 3 misline çıkmış. Bu gerçeği, ağalar sınıfının işgalindeki toprakların bütün işlenen topraklara olan oranı da tamamen doğrulamaktadır. 1913 yılında bu oran yüzde 65 idi. 1960 yılında oran yüzde 64,2'dir. Demek ki, 7 milyon hektardan 23 milyon hektara çıkan toprakların işgal ve zaptında, 50 yıl içinde ağalar sınıfı ancak yüzde 8'lik bir gecikmeliş içindeler...

Ağalar sınıfı işte bu yüzde 8'lik gecikmeli, A.P. liderlerine göstererek söyleyiyor: 50 yıl içinde ileriyeceğimize gerilemiş. Bu memleketin ve milletin geri kalmışlığının sebebi işte budur. Sizleri, milletin geriliginde sebep olan bu yüzde 8'lik gecikmemizi enerjik bir politika ile telafi etmek ve dedelerimizin ruhlarını şad eylemek için seçip başımıza getirdik!...

Son 50 yıl içinde yurdumuzda, toprakla onu işleyenler ve ona sahip olanlar arasındaki dinniyen sürekli ilişkili ve kavgaların kalın gizgillerle çizilmiş tablosu, manzarası işte bu... Bu tablo içinde seksen sekiz tane temel mesele-
mizin ekonomik, sosyal ve politik nedenleri yatrır. Türk toplumunun kor-
kunç gerçeklerini kalın çizgilerle ve keskin yönleriyle yansitan bu tablo; mil-
yonlarca köylünün kaderine kimlerin hükmüttigini, bu kaderin neden de-
ğişmediğini ve bu gidişle neden değişmeyeceğini haykırıyor... Bu tablo, Türk
toplumunun geri kalmışlığının nedenlerini açıklıyor. Türk toplumunun kalkın-
ma ve gelişme yolusu hangi kara kuvvetlerin, kırk haramilerin kesmiş olduğunu
gösteriyor. Ve Türk toplumunun kalkınma ve sosyal kurtuluş dâvasının gö-
berinde yatan ana meseleyi gösteriyor. Bu tablo, Toprak Reformu istemeyen, re-
forma yanaşıyan veya ortadaki çevrelerin kimlerin çıkarlarını savunduklarına
ve onları kimliklerine bir demet ışık seriyor, bütün demagoji, yalan, inkâr
ve ipe ün serme oyunlarını gün ışığına çekiyor. İktidarın başının gerçeklik-
neden tepelemeye gayreti içinde olduğunu, bu gayreti perversit tutumun nedene-
ceğini veriyor.

Dursun Akçam'ın röportajı

KANAYAKLILAR

1

Anadolu kadınının ezilmisliğini, köleliğini deyimliyken süfatlar çoktur. «Kanayaklı» sözü bunlardan birisidir. Bu sözün, kadınların «âdet görme» halinden doğma yarım insan anlamına kullanıldığına savunular var. Yalnızak yoksul kadınlar için söylendiğini ileri sürenerler de var. Derler ki, köy kadını evde, tarlada, bağda-bahçede yalnızak çalışır. Çaktı taşlar, üvezler, dikenler delik deşik eder ayaklarını. Çalışır, herif, kocca gizimiz var, bu gülkü el gün içinde dolasamaz. Yaşlıları gat gat urbalarla sallanıyor.

Baba, yoksul da olsa kızını süslmek zorundadır. Cicili, bici urbalarla, cincak - boncukla bezerler. Anası, yengesi, teyze, halası her söz başı büğüler yağırlırlar.

— Yaşmağı ağzından açma!
— Başını yerden kaldırma!
— Sallana sallana yürüme, her gördüğünle söyle durma!

— Ağır otur, ağır kalk...!
Kızlar, yaşılarının üstünde olgunluk göstermeye çalışırlar. Ya benciklerden kaçarlar. Evde, so-

cket kızı var. Bugün yarın satar, bütün dertlerini görür. Ya ben ne yapabilirim?

Kız, on, on iki yaşına kadem basına müsteriye hazırlar. Önce karısı sıkıştırır kocasını:

— Herif, kocca gizimiz var, bu gülkü el gün içinde dolasamaz. Yaşlıları gat gat urbalarla sallanıyor.

Aya bak yıldız bak,
Suya giden kızı bak!
Kız mevlâyi seversen
Yüzün çevir bize bak!

Davranışlarında özgür değil ki kızlar! Düğünlerde, toplu yerlerde zorunlu kurallar vardır. Hem anadan, hem atadan ölü-

— Kocası dökmüş çoluk çocuğa başına, vurmus gurbete gitmiş. Kanayaklı tek başına ne yapacağı şairimiş kalmış!

Masallardaki gurbet öykülerinin en alımları süreler gider Türkelinde bugün. Topraksızlık, işsizlik, her yönden binen yokluktur köylilik gurbete dökmüş tür. Aylar geçer, yıllar geçer, köyüne dönenmeyenler olur. O zaman kadın evde tek başına kalmıştır. Çocuğunun hem annesi, hem babasıdır. Evde kadın, toprak içinde erkektir. Bostan çapalar, tırpan çeker, yük çeker, araba yükler, çift sürer... Anadolu kadını olmazsa Anadolu batar.

— Kocası, sizlere ömür...! Sabı sübyan Kanayaklı'nın başına kaldı! Kanayaklı yetimlere bakmak zorundadır. Onlar aşırı, ekmeğin isterler. Yoksulluk vantuzlarını geçirmiştir bir yandan. Ana saçını süpürge elini maşa etmiştir. Yaşıyacak, yaşatacaktır çocukların. Ağır yakar, göz yaşı dökerek ömrünü tamamlar.

— Kocası akşam sabah kahveden çıkmaz. Evde bir işin ucundan tutmaz. Elindeğini, avucundakini kumara verir. Kanayaklı evdi, harmandı, tarlaydı, çayırdı, didinir durur. Vay günde! Yine de kocasının sopsisından kalkmaz. Genç yanında dövüle dövüle gül ömrü kül olur!

İste bu yazı dizisinde özellikle Doğu Kanayaklıların türkili görenekler, gelenekler, sosyal baskılardan kalmış yaşamalarını, evlenme, karı koca ilişkilerini, cinsel dünyalarını ezik öykülerini içinde bir ucuun dan vermeye çalıştım.

SATILIK MAL

«Once babanın satılık malı, sonra kocanın çalısan, doğuran kısrığıdır» diye özetlenebilir köy kadınının yaşamı. Babanın kayıtsız kızına öncelikle müsteri bulmak, bolca başlık alabileceğini düşünür. Kızlar için «göçmek», ya da «satılmak» sözcükleri «evlenmek» sözcüğünün karşılığı olarak kullanılır.

Satılık kızı olan baba borçlanabilir, veresiye tarla satın alabilir:

— Satılacak kızım var, der. İki komşu dertlesirken:

— Sen Ahmet'e ne bakıyorsun? Onun Allah versin, göre-

adi gibi!

— Arpa unundan vala gibi (kırmızı çarpı gibi) ekmeğin pişirir.

— Babası diyor ki, gizimin pişirdiğini ağızından önce gözmüle iyiyorum.

— İşini bitirmeden kessen yatom. Zati uyu arama. Her gece bir kuş uykusu ya alır, ya almaz!

— İlk işi silmek, süpürmek, onu bırakır ekmeğin pişirmek, onu bırakır, tarla, bostan! Tarlayı bostanı bırakır, kuzu, dağ! Ondan sonra harman! Aksama kadar bir sıradak gibi döner de «ih!» demez.

FUKARADAN AL KIZI ZENGINDEN AL OKUZU

«Paşanın kızı paşa, paşanın poşaya!» Gel gör ki kızların gönlü havada. Parası çok olanda, başlık çok verende, altın kemeri alanda. Yoksul kızın başına az donar bu devlet kuşu. O zaman gör keyfini:

Yumurtanın sarısı

Yere düştü yarısı
On besine varmadan
Oldum ağa karış!

Ağa kiziyla evlenen zügürt delikanlılar daha mı az sansız! Yaslı, dul, kör-topal öne mi yoktur. Yeter ki ağa kızı olsun. Ağanın damadı ağa sayılır. Ağalar gibi kasıtlar. Yürüyüslerinde, sözlerinde, oturup Ayağında çizme, belinde taban kalkmalarında ağalar gibi davrandırlar. Beceremediklerinden çoğu kez güllüng olurlar. Kis-

ayarlarında komşudan, fukara dan kız almayı çkarlarını da ha uygun bulurlar. Varlıklarla da yoksul kızı östün tatarlar bazan. Fukara kızının başlığı ucuzdur. Kibirli, nazlı değildir. Geçimlidir. Gelin dediğin iyi çapa vurmalt, çift sürdürmel, yük taşımalı, sepeti bir dizine koydu gidi gibi sırtına atabilmeli. Bunları da ancak iste pişmiş yoksul kızlar yapabilir. Onu için derler:

FUKARADAN AL KIZI ZENGINDEN AL OKUZU
Zenginin öküzleri çok koşuldu gündan pişkin olur.

Once çalışkanlık, sonra da hüner! Bilen bilmiyene, duyan duyımıya duyurur:

— Bülbül gibi kur'an okuyor!

— Gökte uçan kuşun naktını çkarır!

— Yükü, teregi alaca kakoça (menekşe) gibi!

— Dibinde köşesinde bir zibil bulamazsin, tertemiz! Evin altına yağ dökse yalanır!

Hele namusu üstüne söz yok tur:

— Bir ordunun içine bırakın başı kırık çıkmaz!

— Güneşi pencereden, sokagi kapi arasından görür!

— Dünya yansa, başını yerden kaldırıp da bakma!

Övgüler saymakla bitmez:

— Kız değil ateş parası!

— O bir giysin, bir sallanın, ağızın açıkta kalır!

— Erkek at gibidir. Girdiği yerden payını çıkarır.

— Terbiyesine diyecek yoktur. Yalağa batır, çkar, sesini çıkarmaz.

— Suya gider su testisi elinde, eve gelir etekleri belinde! Helâl olsun emdiği süt.

Kızlar, daha çok üremi araci sayıldıklarından güzellik soñunu derecede aranılan bir niteliktir.

— Gelin dediğin etli butlu olmalı, taş sıkınca suyunu çiğirmalıdır.

— Kızın suratı arkadan göründümeli, yanakları kırmızı, elma gibi olmalı.

— İnce dudak, sızıme burun, karakaş, karagöz, saç uzu en güzelidir.

Kalın dudaklı sevmeler. «Gebre dudak» derler. Sarışını begenmezler, «Van pisığı (kedisi)» derler, «Sarı pejan» derler. Sarışını, aynı zamanda uğursuz sayarlar. Aranılan boy orta boydur:

Kısayı ken ederler

Uzunu yan ederler

Orta boydan ötürü

Her gün bir kan ederler.

Kızlar görücüye çıktıkları zaman, bazı sınavlar geçirirler. Dolaylı yollardan konuşulan sözlerin anlamını hemen anlaşırlar. Örneğin, görücü su istiyor:

— Bizim yalanın suları çok soğuktur! Ya da:

— Kızım, çesmenin kıyısına git de gel, derler.

Kız hemen soğuk su getirmedi.

Bütün bu değerlendirmeleri yaşılar yapar. Denir ki, «kız evlî seçtiresin, atı bekâra alırsın».

Töreler, görenekler, tezden başlık alma kaygısi yanında, kızları erken evlenmeye zorluyan başka nedenler de var. Kızın ekonomik bağımsızlığı yoktur. Evlenemeyen kız, kendisini bir boşlukta görür. Evdeki derler giidiği gözü ile bakarlar. Çalıştığı kâr, yediği zararlıdır. Bir yandan da rastgele birisine vereileceği, kaçırılacağı kuşkusunu içindedir.

Cevreye göre normal evlenme yaşıni geçirmiş kızlara «kalın» derler. İkide bir başkalkıcı olurlar:

— Hırı pabuç olsaydım bireisinin ayağına geçerdin!

— Kalığının birisi, başından itüp götürünen olmadı!

(Devamı var)

kakta tanıdık yaşlarının elini öper, kırk söyle bir bir cevap verirler. Çalışırken, kuzuya, büzağıya, inek sağımäßigidirken «atış parçası» olurlar.

DAGDA TAYI, TOYDA KIZI ALMA

Düğünler, köy dilişnleri kızlar için bulunmaz bir fırsatırt. Görüp eğlendikleri tek yerdir orası. Çamaşırlarını yıkarlar, çipler, yüzlerini, gözlerini sabunlu su ile temizlerler. Onların kokulu sabunları vardır, güz gilleri (aynalari) vardır. İsten gideren göz açıp kullanamazlar. Düğünden dügenle!... Kimlerin düğünü ne zaman olacak, birbir bilirler. Sabırsızlıkla beklerler. Bir de bakarsınız davulun Dank diyecisi sıra birisi ölüverir. Çalğı susar, halay durur.

— Ölüsü bokunun adamı ölecek günü buldu! diye sınırlı fisiltular dolaşır.

Düğünlerde kızlar, alacakları, yeşilli, kırmızılı entarilerini üst

alırlar:

— Oturduğum yerden sık sık kalkma!

— Başın işte, gözün oynasta olmasın!

— Başın göğe, yüzün yere bakma!

— Ağır otur batman gele sin!

— Gatiyen güleyim demet!

Kızların gülmesi ayıpların ayıdır. Halk ozanları da işlemiştir bu konuya:

Gezeğen gelinden güleğen kız-

dan Merdin kapısında loti (köpek) (yahşidir)

Oyunlarda barbaşı çekmek, sira türküsü söylemek puvan ka zandırız kızlara. Analar, nine ler de boş durmazlar, onlar da kızlarının hünerlerini sayar dö kerler:

— Öyle ekmeğin pişirir ki dör dünnü, beşini bir arada yersin!

— Bir yufka açat ki, Allah seni inandırsın, tipki sigara ka-

kananları çok olur. «Herife Al lab yürü kulum dedi!» derler.

Ayağında çizme, belinde tabancası, altında at olur Ağrı en iştenin. Geçmiş yerlerden toz çıkar.

— Ben bu dünyanın pırını pergeli...» diye küfrederler ar kasından. Koşmalı da var:

Livoru (tabancası) atıhyor,

Bes bine satılıyor,

Sarımsık ağa kızı,

Horozu yumurtluyor.

Bazı zügürtler, sırf dostlar pazarda gorsün diye ağa kızlarına müsteri çıkarırlar. Ağa kızını vermesin, ondan kız istemem olmanın onuru yeter. Komşular takılır:

— Gardaşım sen ağayanın aşık atacak adam misin? Köpeklere yal yedirmez sana. Yakışın gitti ağanın sedirine!

Adam sözün altında kalmak istemez:

— Ben kız değil dost alı-

yorum. Afferim demişim, gidin iki kelâm da siz edin...!

Akı başında olan yoksullar,

ANTIEMPERYALİST HAVANA KONFERANSI

*Konferansta Japonya var,
Fakat Türkiye yoktur!..*

Üçüncü Dünya için 1966 yılı, spektaküler bir biçimde başlamaktadır. Gerçekten «Üçüncü bir araya getiren konferans» 3-10 Ocak tarihleri arasında Havana'da toplanmaktadır. Gelişme halindeki 100 kadar ilkinin solcu hareketleri, ya da hükümetleri 500'den fazla delegeler ile Konferansa katılmaktadır. Olay, önemlidir. Zira Asya - Afrika Grubu temsilcileri ilk defa olarak temel meseleleri Güney Amerika temsilcileri ile tartışmaktadır.

BANDONG'TAN HAVANA'YA

Böyle bir toplantı yapma fikri çok eskidir. Fikir, «Asya - Afrikacılık» in doğmasına sahne olan 1955 Nisanındaki Bandong Konferansına kadar uzanır. Mesele, Bandong'ta kurulan daimi teşkilat olan «Asya - Afrika Dayanışma Konferansı» toplantılarında bir çok defa tartışılmıştır. Bununla beraber fikir ancak 1961'de, Dayanışma Konferansı Yürütme Kurulunun, Fidel Castro'nun, Üçüncü Dünya'yi ilgilendiren temel meseleleri incelemek üzere büyük bir toplantı yapma teklifi ni kabul etmesiyle gerçekleşme yoluna girmiştir.

Temel adım, Kahire'de «Üçüncü bir araya getiren konferans» in organizasyonu ile görevli bir «hazırlık komitesi»nin toplanmasıyla atılmıştır. Her kit'a, altı hükümet ya da milletlerarası plâna tamamış politik hareket sôzçüsü tarafından temsil edilmektedir. Konferansın gündemini, Hazırlık Komitesi düzenlemiş ve toplantıya katılmak isteyen farklı ve bazan rakip durumda siyasi hareketler arasında seçim yapılması gibi nazik meseleleri gözmiştir.

Kuliste yapılan bu hazırlık çalışmaları bitirilmiştir. Perde, bir sürü diplomat ve gazeteci bir araya getiren dikkatli seyirciler önünde açılmaktadır. Toplantıda yıldızlardan biri kayıptır. Konferansa Fashî lider Mehdi Bin Berka başkanlık edecği Bin Berka, bu büyük toplantı gerçekleştirmek için

giriştiği çabaları, belki de hayatı ile ödedi. Toplantı, Konferansın Genel Sekreteri Misirli lider Yusuf Seba yönetecektir.

Havana Konferansında önce ırkçılık, yeni sömürgecilik ve sömürgecilige karşı savaş dâvası üzerinde durulacak, özellikle bu savaşın şiddetli bir biçim kazandığı Vietnam, Dominik Cumhuriyeti, Kongo, Portekiz sömürgeçileri, Güney Rodezya, Güney Afrika meseleleri ele alınacaktır. Daha sonra askeri ittifak politikalarını önleme ve üçüncü kit'a yabancı üsleri tasfiye etme çareleri araştırılacak. Nihayet nükleer silahlardan yasaklanması amacını güden kampanyaların planları hazırlanacaktır. Bu meseleler, son zamanlarda sık sık yapılan Afrika, ya da Asya - Afrika konferanslarının gündemlerinde yer almaktadır. Eğer Üçüncü konferans, gerçekten antiemperyalist bir stratejiyi tesbit etmek istiyorsa, elindeki dosyaları ciddiyetle incelemek ve Bandong'tan itibaren geçen on yıllık tarihin gösterdiği fizere, fazla bir işe yaramayan klişeleşmiş fikirleri terketmek durumundadır.

Konferans ilk olarak 1965'te linda Üçüncü Dünya'nın gerçek ağırlığı hakkındaki hayallerden kurtulmuştur. Üçüncü Dünya'nın önemini kümsemeğem bahis konusu dejildir. Ama Üçüncü Dünya, bugün için henüz fazla bir ağırlık taşımamaktadır. Güçünü daha çok gelecekte gösterecektir. Üçüncü Dünya halen büyük sanayi milletleri arasında mücadelelerin konusudur. Dünya politikasını çizen temel kararları etkilemek için, var olmak yeterli değildir. A.B.D.'nin gittikçe artan mütteşgüçlünlük karşısında Üçüncü Dünya'nın kesin bir rol oynaya bilmesi, bu dünya içinde kendini hissettirmeye başlayan örgütlenmiş güçlerin dünya politikası hakkında birlikte ve açık kararlar almalarıyla mümkündür.

Havana Konferansı bir yenilik getirmek istiyorsa, genellikle biçimsel kalan bir siyaset bağımsızlığını kazanmasıyla, ya

ALMAN AYDINLARI VE VIETNAM

Geçen yılın sonlarına doğru Beyaz Sarayda kadehler kaldırılırken, Batı Almanya Başbakanı Ludwig Erhard, Başkan Johnson'a su sözleri söyleyordu: «Almanların Vietnam Harbine iştirâklerinin, sizinkiyle karşılaşırımla çok küçük kalmasından dolayı utanç duyuyorum».

Öteki NATO ülkeleri Amerika'nın geçiti baskılara rağmen, Vietnam Harbine katılmayı reddederlerken, yalnız Alman Başbakanı, memleketinin yaptığı yardımın azlığından dolayı utanç duyduğunu belirtmektedir. Anlıyor ki, son NATO Bakanlar toplantıında Amerikan Savunma Bakanı Mc Namara'nın «Özgürliğin savunulması bir bütündür» gerekçesiyle yaptığı yardım talebi Bonn'da etkisini göstermiştir. Erhard'in deyişi ile, «Özgürliğe açık Alman halkı», Vietnam Harbi için elinden gelen yardımını yapacaktır.

Başbakan Erhard'in Alman halkın hislerini yansıtıp yansıtmadığı meşhuldür. Alman halkın Vietnam Harbi içinne düşündüğü bilinmemektedir. Ama Almanya'da yüzlerce yazar, Üniversite hocası, protestan ve katolik kılıscelerinin temsilcilerinin Vietnam Harbine kesinlikle karşı oldukları bilinmektedir. Bunlar Erhard'in Washington gezisi arifesinde bir bildiri ile görüşlerini açıklamışlardır: «Çatışma, gitgitgide Amerika'nın Vietnam Halkına karşı savaşa haline gelmektedir. Amerika'nın askeri seflerinin bellitliği ne göre, bahis konusu olan sadece Vietcong'un yok edilmesi değildir. Aynı zamanda, dünyannın başka bölgelerindeki halk ihtişâllerini ezmek için yeni teknik silahlardan denen-

mesi amacı güdülmektedir».

Bildiri imzalayanlar, Vietnam halkına karşı girişilen «genocide» bareketini ve işkenceleri belirttiğinden sonra söyle devam etmektedirler: «Bu harbin, mali ve manevi yöneden Batı Almanya Hükümeti tarafından desteklemesini protesto ederiz. Kuzey Vietnam bombardımanlarını durdurulsaması ve çatışmanın Cenevre Anlaşmaları esaslarına göre çözülmemesini isteyen Fransız ve bağlantısız ülkelerin tutumunu alkışıyoruz. Çarpışmala ra hemen son verilmesini ve bütünüyle Vietnam'ın tarafsızlaştırılmasını talep eden beş bin Amerikan ilim adamı ve profesörünü görüşlerini paylaşıyoruz».

Uzun imzaçilar listesinde, Ernst Bloch gibi profesörler ve Heinrich Böll, Uwe Zohner, Peter Weiss, Rolf Hochhuth, Hans Magnus Enzenberger, Erich Kastner, Walther Jens gibi Almanyanın en ünlü yazarları yer almaktadır. Bildiriye Alman Üniversiteleinindeki bir çok profesör de hal katılımıdır. Bu davranış, Almanyanın politik ortamı göz önünde tutulursa, sadece insanın bir protesto biçiminde kalmayı cesur bir tutum olmaktadır. Zira Türkiye gibi, Batı Almanya da bol tabulu bir ülkedir. Tabuların başında, Amerika'ya toz kondurulması gelmektedir. Almanya'yi körulan ve Berlin Duvarı önünde nobet bekleyen Amerikayı, kapalı bir biçimde dahi olsa, tenkit büyük bir cür'ettir. Erhard'in Bakanlarından birinin dediği gibi, büyük müttefik «Vietnam'da, aynı zamanda Alman halkın özgürlüğünü savunmaktadır». Almanya böyle bir politik ortam-

Başbakan Erhard
: Utanç duyuyorum

içindedir. Nitekim Alman basını, aydınların protestosuna karşı genellikle ateş püskürmüştür ve Erhard'in partisinin bir sözcüsüne «basın, örnek bir davranış gösterdi» diyebilmek fırsatını vermiştir. Alman basının büyük kısmını elinde tutan «Basın Kraft» Axel Springer, gazetelerinde bildirinin yayınlanmasını yasaklamıştır. Springer'in gazeteleri, «Utanç verici bir biçimde müttifik Amerika'ya karşı çıkışa ya cür'et eden şurşur ayınlara» küfür yağdurmıştır. Bildiriye ancak, bir iki gazete ile Die Zeit ve Der Spiegel dergileri yayımlamıştır. Liberal goruslu Die Zeit dergisi, bu olaya söyle yorumlamaktadır: «Entellektüel hayatımızı temsil eden kişilerin aklın sesini dile getiren bildirisini yayımlama dürüstüğünü dahi göstermeyen bir basının, (Vietnam'da özgürlüğümüzün savunulmasından) söz etmeye hakkı yoktur».

büyük bir siyasi açık görüşlükle, Üçüncü Dünya'nın hemen her yerinde, devletler ya da devletler gruplarının milli kurtuluş güçlerine pek az yardım getirecekleri kanısındadır. Bin Berka'ya göre, bu şartlarda yapılacak iş, daha çok haretet serbestisine sahip sol teşkilâklerin toplanması ve devrimci atılışın sorumluluğunu yüklenmesidir. Güney Amerika'da, A.B.D. hegemonyasına karşı son derece sert bir mücadeleye girişmiş hareketler -ki bunlar Havana Konferansına katılmaktadırlar- da siki temaslar Çin - Sovyet çatışmasının da bir miktar felce uğrattığı, yorgun «Asya - Afrikacılık»a yeni bir canlılık verecektir. Konferansın sonuçları, bu ümitlerin ne ölçüde haklı olduğunu gösterecektir.

EN BUYUK SKANDAL

Ekonominin plânda, meseleler basitir. En ilmî hükümetlerin temsilcileri dahi, en ileri haretelerin liderliği ile, Yüzyılın büyük skandalını teshirde birleşeceklerdir. Bu skandal, zengin ve fakir ülke arasındaki uçurumu devamlı genişleten dünya ekonomisinin işleyisidir. Üçüncü Dünya'nın ürettiği ham madde fiyatlarının çok düşük seviyede tutulması ve yatırım sistemi (yatırımların yüzde 73'ü sanayileşmiş ülkelere, ancak yüzde 27'si dünya nüfusunun yüzde 70'ini barındıran Üçüncü Dünya'yı gitmektedir) mesafenin açılmasına yol açmaktadır. (+) Bu sebeple gündemin dördüncü maddesi üzerindeki tartışmaların varacağı sonuçlar, büyük bir önem taşımaktadır. Dördüncü

madde söyler: «Ekonominin plânlama, kalkınma ve gerçek bir ekonomik bağımsızlık için insan potansiyeli ile tabii kaynakların seferber edilmesi».

Bu noktadaki tartışmalar, Japonya ve Sovyetler Birliği gibi iki sanayileşmiş memleketin temsilcilerinin huzurunda daha canlı gececeğe benzemektedir. Bunlar, eğer son dakikada bir sürpriz görülmeme konferansa katılacak olan Çin delegeleri tarafından, «A.B.D. ve Batı Avrupa ile filili dayanışma halinde bulundukları için» suçlanacaklardır.

Cezayir'deki son iki Asya - Afrika Konferansının yapılaması yüzünden sonra, Çin temsilcileri ilk defa olarak Sovyet temsilcileri ile aynı konferans masasında buluşacaklardır. Gromyko'nun deyişiyle, Sovyetler Birliği «bu anti-emperialist ve anti-kolonialist geniş forum» ilk girişini yapmaktadır ve Üçüncü Dünya'da aktif bir rol oynamak istemektedir. Vietnam Harbinin dünya barışını gittikçe en diše verici biçimde tehdit ettiği bir sırada, Sovyet ve Çin temsilcilerinin, Vietnam Millî Kurtuluş Cephesi huzurunda karşılaşmaları, «Üçüncü konferansının her halde en önemli oyununu teşkil edecektr.

ALBERT - PAUL LENTIN

(+) YÖN'ün notu: Bu konuda geniş bilgi için bakınız YOKSUL ÜLKELER NA SIL SOYULUYOR? Yazan: Pierre Jalee - Çeviren: Selahattin Hilâv. YÖN YAYINLARI, 1965 - F. 7,5 TL.

SOSYAL YAYINLAR

YENİ KİTAPLARINI SUNAR:

Basil Davidson

AFRIKA'DA MILLÎ KURTULUS
VE
SOSYALİZM HAREKETLERİ

Fiat 6 Lira

Kuusinen

DİYALEKTİK

MATERYALİZM

Fiat 7,5 Lira

SOSYAL YAYINLARI

Posta Kutusu 716 — İSTANBUL

(YÖN: 001)

GELELİM EMPERYALİST KÜLTÜRE

Melih Cevdet Anday

«Sosyalizm ve İslamiyet» adlı kitap üstüne başlayan tartışmaya sürüyor; Yön dergisinin 24 Aralık 1965 tarihli sayısında, adı geçen kitabın çevirmenlerinden E. Tüfekçi, Niyazi Berkes'in yazısı ile benim yazımı verdiği karşılık yazısında, tuttuğu görüşü direni ile savunuyor. Elbet öyle olması gereki; ne var ki, o yazı, konuyu belki biraz daha aşıklığa götürmekte ise de, bir tartışma için gerekli olan belirli açılara bağıltan bütünsüz uzaklıqlığı izlenimini uyandırı bende; yeni sorunlarla karşı karşıya kaldığımı düşündüm okuyunca.

E. Tüfekçi, Eski Yunan düşünürlerinin «gerçegi» araştırma yöntemlerini uygulamak istedigimi söyleyerek, bir takım sorular soruyor ve o soruları kenarına «evet» ler ya da «hayır» larla karşıyor; sonunda da «Bize bu sorular sosyalizmin ışığında başka türlü cevaplandırlantaz» diye kestirip atıyor... Demek Yunan düşünürleri böyle yaparlarım, demek sosyalizm bir konuスマaya böyle ışık tutarmış! Benim bildiğime, soru - cevap yöntemi kullanılarak Socrates, bir çok dialogları, «Doğrusu ben de bu işin içinden çıkmadım.» diye bağlar. O dönemin karakteristik özgünlüğü olan «dialog» kestirip atmanın karışıdır, bu niteliği ile de dialektik düşünüse, çağdaş uygarlığa yol açmıştır; onu, tartışma kazanma sanatı sanmakla ancak sofistlere benzerez, alektikçilere değil. Sorular sorup «Bunun cevabı budur» demek, dialog olmaz, buruk olur. Gerçek dialog, kukla bir hasım alıp onu kündeye getirmekle gerçekleştiremez. Bu yol, eli kolu bağı olan basını, «Hamle et ya kâfir!» dedikten sonra öldürmekle, dövüşün eşiğinde olmasa gerekiyor. En iyisi E. Tüfekçi, kendi düşüncesini, sosyalizmin kesin sözü söyleyip, öylesine bir güvenç içindendir. Ya başka bir sosyalist o sorulara başka cevaplar vermeye kalkar sa ne olacak? En iyisi E. Tüfekçi, çağımızın bütün sorunlarını böyle soru - cevap biçiminde özetlesin, bizler de o cevapları ezberliyelim, olsun bitsin. Tartışmanın ne gereği var!

Soruyor E. Tüfekçi:

— Batı denen şey, burjuva demokratik devrimini 18inci ya da 19uncu yüzyılda yani burjuva demokratik devrimler çağında yapmış olan, ortak ekonomik ve sosyal yapıları bulunan ve gelişerek bugünkü kimliklerine yani emperyalist kimliğe laşan ve dünyamın geri kalanını sömürerek yoksulluk denizinde refah adası kurabilen, çoğuluğu kuzey Atlantik kıyılarındaki uluslar topluluğu değil midir?

Cevap: «Evet.»

— Türk ulusu sözünlü ettiğimiz batı uluslarından biri midir, değil midir?

Cevap: «Hayır, değildir.»

Bizim tartışmamızın bu soru ile ne ilişiği var, anlayamadım. Batı (denen şey) burjuva demokratik devrimini, burjuva demokratik devrimler çağında

yapmış... (Öyledir, insanoğlu yüzü da yazı çağında bulmuştur) Batı ülkelerinin ortak ekonomik ve sosyal yapıları varmış, gelişerek bugünkü emperyalist kimlige ulaşmışlar ve dün yanın geri kalanını sömürmişler.. Herkesin bildiği bu lâfları sıralayarak Türk ulusunun doğulu bir ulus olduğu sonucuna varrıveriyor. Neresinden başlıyayım, bilmiyorum. Yeni bir doğu - batı tanımlaması karşısındayız: Sömürmen uluslar batı, sömürülener doğu. Ne zaman beri? (Kusura bakmayın, ben de soru - cevap yönemine uyuyorum) Burjuva demokratik devrimlerinden bu yana. Ya ondan önce ne olacak? Biz ortalama iki bin beş yüz yıllık bir ortak kültür sorununu ele aldığımızı sanıyoruz. Çünkü ben, E. Tüfekçi'nin söylemeklerini gözönüne alarak gün diyordum yazımada: «Evrensel bir kültüre dayatılması gereken sosyalizm, 1000 yıl hâzır neşir olduğumuz İslâm kültüründen başka, bir de doğulu Türk kültürü ile temellendirilecektir. Çünkü biz doğulu bir ulusuz, evrensel sosyalizme doğulu ve müslüman olarak katkıda bulunacağız. Ancak doğulu Türk kültürünün ne olduğu gereğince belirtilmemişti, biz bu sorulardan ister istemez doğu - İslâm kültürünü çıkarmak zorundayız.» Bu sözler karşısında E. Tüfekçi'nin, lâfi dolandırmadan, Doğu - Türk kültürünün ne olduğunu söylemesi gerekiyor; dahası, Türk - İslâm kültürü ile sosyalizme nasıl katkıda bulunabileceğimiz somut, belirli yolları göstermesi, örnekler vermesi gerekiyor. «Biz doğuluyuz». Peki, simdi ne yapacağız? Nelerden vazgeçip hangi işlere baştan başlıyacağız? Kültür alanında takınamızı davranış ne olacaktır? Bunları konuşalım. Hayır, E. Tüfekçi böyle yapmamış, batı sömürgecidir, doğu uluslararası söyleyiştir, diyor. Bari, batının kültürce de sömürgeci olduğunu söylese, gösterse bunun örneklerini.

Gelelim ikinci sorusuna:

— Doğu denen şey, burjuva demokratik devrimini, bu devrimler çağında yapmamış ve bu yüzden de kapitalist gelisme olanına kavuşamamış olan, emperyalist batı tarafından doğrudan doğuya ya da doğuya - olarak sömürülerek halâ millî kurtuluş savaşını görevi ile yükümlü bulunan, ekonomik ve sosyal yapıcı bir çok ortak yanları olan doğu ve güneyin ulusları değil midir?

Cevap: «Evet.»

«Evet» ama, doğulu dediği (Avrupa kıtasındaki ülkelerden başka bütün ülkelerde oturan) uluslararası ortak ekonomik - sosyal yapıları nelerdir? Anadolu'da oturan Türklerin kurduğu uygarlık ile Asya Türklerinin ve başka İslâm topluluklarının uygarlıklarını benzer uygarlıklar mıdır? Aralatında ne gibi ayırmalar vardır? Ve en önemlisi, bunlar sömürge ya da yarı sömürge olmak nitelikleri ile mi sadece, yoksa ulusal kültürleri ile mi evrensel sosyalizme katkıda bulunacaklar? Bunların üzerinde hiç durmuyor. Oysa bi-

zim tartışma konumuz bu sorularla ilgiliidir gerçekle. Emperyalistlerin doğrudan doğuya ya da doğuya olarak sömürükleri ukelet olmalıdır, onların ortak ekonomik - sosyal yapılarında bulunmalarını, (hele konumuz olan kültür sorununa gelince) kültürlerinin de ortak olmasına gerektirmez. Sadece sunumla yetinmek yolumu tutuyor o: Demokratik burjuva devrimini yapmış ve gelişerek emperyalist olmuş ülkeler, batı denen şevidir; demokratik burjuva devrimini yapamamış olan ülkeler de doğu denen şevidir. Sonuç: «Türkler doğulu bir ulus». Bunca basitleştirme, bunca genelleştirme insanın aklını battallaştırıyor. Eğer E. Tüfekçi, «Batı eşittir emperyalism» demek istiyorsa, tartışmamızı kendi açısından da çalışmaza sokmuş olur; çünkü (konumuz kültür konusunu olduğuna göre) batı kültürünün tümde «emperyalist bir kültür» olarak tanımlanması gerekiyor, ki, o zaman da evrensel bir sosyalizme batı'nın katkısı diye bir sorun kalmaz ortada.

Üçüncü soru:

— Batı'nın humanist değerlerin tümünün yaratıcısı olduğu propagandası bir emperyalist yalani olduğuna göre, sosyalizmi gerçekten evrensel bir kültür temele dayatmak amaci ile, kendi ulusal kültür ve tarihimize olumlu ne varsa onu gün ışığına çıkarırız? Bizim için de doğru olan, soru biçiminde neden bize çevirir? Anlıyor değilim, bugün Türkiye'de belini emperyalizme dayamış komprador - ağa ittifakının bir silahlı din, öteki silahlı da bugünkü emperyalist kimliği ile batı hayranlığı, batı taklitiliğidir derken, bu komprador - ağa ittifakının tuzağına düşmememizi öğütüyor bize ve örnek olarak başbakanın, bir söylevinde, «meden» et ve «ilim» sözcüklerini her kullanışta bulaların başına bir «batı» sözcüğü eklediğini getiriyor. Ne hakkı var bizi başbakanı benzetmeye? Kendisi «sosyalizmden yana bir devrimci olarak batının tüm humanist değerlerine açık tut ve bunları öz malı gibi benimsen.» Ama korktuğu şey, bugünkü emperyalist kimliği ile batı hayranlığı, batı taklitiliğidir. Onun dediğini ya da demek istediğimi iyi anladıma, humanist değerler «kültür»dür, batı hayranlığı ve batı taklitiliği ise emperyalizme yönelik

nır bizi? Gene böyle, köleci bir toplumdan doğmuş olması, Eski Yunan kültürünün sömürücü ve insanlık düşmanı bir kültür olduğunu mu gösterir? Yoksa E. Tüfekçi, batı kültür deyince sadece emperyalist çağdaki batı kültürünü mü anlıyor? Ama «kendi ulusal kültür ve tarihimize olumlu ne varsa onu gün ışığına çıkarırız? Türk aydınlarının görevi midir?» sorusuna gelince, E. Tüfekçi'den daha iyi sorular beklemek yerinde olurdu diyeceğim. E. Tüfekçi bu çerçevede belki Garaudy'nin bu kitabı çevirdikten sonra gelmiştir, iyi bir şey, ancak kendisinden önce de böyle düşünenlerin ve buna inanınların bulunduğu nu niçin bilmiyor? Bizim için de doğru olan, soru biçiminde neden bize çevirir? Anlıyor değilim, bugün Türkiye'de belini emperyalizme dayamış komprador - ağa ittifakının bir silahlı din, öteki silahlı da bugünkü emperyalist kimliği ile batı hayranlığı, batı taklitiliğidir derken, bu komprador - ağa ittifakının tuzağına düşmememizi öğütüyor bize ve örnek olarak başbakanın, bir söylevinde, «meden» et ve «ilim» sözcüklerini her kullanışta bulaların başına bir «batı» sözcüğü eklediğini getiriyor. Ne hakkı var bizi başbakanı benzetmeye? Kendisi «sosyalizmden yana bir devrimci olarak batının tüm humanist değerlerine açık tut ve bunları öz malı gibi benimsen.» Ama korktuğu şey, bugünkü emperyalist kimliği ile batı hayranlığı, batı taklitiliğidir. Onun dediğini ya da demek istediğimi iyi anladıma, humanist değerler «kültür»dür, batı hayranlığı ve batı taklitiliği ise emperyalizme yönelik

BACAK

Yakaek odun kalmadı oeakta
Kör olası gözüüm tahta baeakta
Seni de sarsın alev
Kül etsin oeak
Yan tahta bacak.

Cahit İrgat

mis bir hayranlık ve taklit; başka bir deyisle, E. Tüfekçi, kültür sevmemizi, emperyalizmi sevmememizi istiyor. Bizlere böyle bir ölüme bulunmasının yersiz ve bundan ötürü de yassisız olduğumu söylemeye yeteneğim. Eğer, dediği gibi, «iyi niyetlerinden emin bulunduğumuz insanlar arasında duyabileceğimiz rahatlık içinde konuşuyorsak, sosyalizmden yana olup da batının humanist değerlerini değil, emperyalizmini benimsiyen bir kimse bulunabilir mi?»

Ama ou üçüncü soru, bizi aydınlığa çıkaracak bir takım öğeleri de taşımaktadır. E. Tüfekçi, «Batının tüm humanist değerlerine açık ve bunları benimsen. «İyi ama, insan, bir şeyi hayran olmadan benimsiyebilir mi ve benimsediği şeyi taklit etmek istenir mi, kaçırır mı? Eğer humanist değerlerin bir takımının emperyalist olabileceğini söylemek isteniyorsa, yanlış bence, humanist değerlerle dayanan bir kültür emperyalist olamaz, tersine emperyalizmle savaşıır. Kaliyor, batı kültürünün bir parçasının emperyalist olabileceği savı... İşte bizim tarifimizin can alıcı yeri burasıdır bence. E. Tüfekçi, batının humanist değerlerine açık, doğunun da olumlu hangi yana varsa onu değerlendirmekten yana. Burada bir anlaşmazlık yok. Şimdi bize su yolda da ıstık tutmasını bekliyorum: Doğunun olumsuz dediği yanları nelerdir, batının emperyalist olan kültürü hangi kültürlerdir? Koca Murat Gazi'nin yemek pişirmesine gelince, onu geçeceğim, E. Tüfekçi'den, eski Türk kültürünü tanıtacak daha iyi örnekler vermesini beklemek hakkımızdır.

REKLAMİNİZİ
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

**BASIN
İLĀN KURUMU**

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlüğü :

Cağaloğlu, Türkocagi Caddesi No: 1

İstanbul

Tel: 27 66 00 - 27 66 01

Telex: BASINKURUMU

Basın — 24832/004

YON, 7 OCAK 1966

GLORIA MUNDI

Ferit Edgü

Birkaç ay oluyor, Yeni Ufuklar'da Sanat Toplum Filişleri konusunda bir yazı yazmadım. Bu yazıyi bana yazdırın nedenler, devrimci görünən bazı yazılarırmızın, toplumculuk, devrimcilik adına, sanatı, sanatın dışındaki bir alana çekmek istemeleri olmuştu. Sözü geçen yazında, tarih içinden örnekler vererek, böylesi davranışların, ne devrimcilik, ne de toplumculukla büyük bir ilgisinin olmadığını göstermeye çalıştım. Bu arada, sanatın vazgeçilmez bir şey olmadığını, yılının dününden sanatın tümüyle ortadan kalkabileceğini ya da kendini başka bir kılık altında gösterebileceğini söylemek mutsuzluğuna uğramıştım. Mutluluğu diyorum, çinkü, o kaca yazın içinde, bu cümleye, ilkin Yeditepe'nin Kasım sayısında Mehmet Seyda karşı çıktı; şimdi de Yenide Demirtas Ceyhun değiyor. Ve tabii, her ikisi de hiçbir şey anlamadın.

Bir düşün, bir kam üstünde tartışmak, şüphesiz yararlı bir seydir. Düşünülerin derinleşmesine daha bir aydınlığa kavuştularına yararı dokunduğu olur. Ama benim mutsuzluğum, yazığımın, değil herhangi bir okur tarafından, ama bazı yazılarırmız tarafından da hiç anlaşılmamış olmasındır.

Çok kararlı bir şey mi söylüyorum? Değil. Çok yeni bir şey mi söylüyorum? Değil. Çok kişisel bir görüş mi? Sıriyorum? Tanrı korusunu! Yalnız, söylediğim, bu ülkede, edebiyat, sanat alanında, üstünde durulmamış bir sorun. Edebiyatın, sanatın kendi sorunu. Ama bu sözün kaynağını, başka bir sözcükle söyleyim, geçmişini bilmeyenler için, anı-

şılmış olarak kahiyor. Anlamadıkları sözin geçmişini bilmektedileri için, de, hiçbir zaman anlayamayanları bu sözü, bir yakasından tutup, kendilerince yorumlamaya koyuluyorlar. Bir yazarın başına gelecek mutsuzluklarını en büyüğü de budur bence.

Bu tükede yazarlık uğraşının binbir güclüğe bir de su eklenenecek bundan böyle: bir sözlər söylemez, yanlış yorumlaşarak kurbas gitmek istemiyorsanz, o sözün hemen ardından bir parantez açıp, o sözün açıklamasını da yapmak zorunda kalacaksınız. Örneğin ben, «Sanatın vazgeçilmez bir şey olduğunu inanmıyorum.

Yarının dününden o, belki tümüyle ortadan kalkacak, ya da başka bir kılık altında gösterecektir kendini, diye bir cümle mi yazdım, hemen ardından, parantezi açıp, Ey okuyucu! (yoksa yazar mı demeli?), sen belki bilmensin sanatın can çekmesinin geçmişini. Bu yükselen köklərini Alfred Jarry'ye, Dadaistlere götürmek gerekdir. Birincisinin yazdığı öyküler, romanlar ne gerçek birer romanır, ne de gerçek birer öykü, sonradan anımsız diye nitelenecek yeni bir tür ortaya koymaktadırlar. Bu yazarı izleyen, daha geniş bir yankı uyandırmayı başaran. Da daistlerse, gerçek bir sanat düşmanlığını geliştirmişlerdir. İşi üyesine ileri götürmüştür ki bu konuda, bir şapkanın igne bir yığın sözcük koyup, sonra teker teker çekmişler, alt alta da sırayla, buyrun size bir sil deye sunmuşlardır. Onları izleyen, günümüzün sanatında büyük etkiler bıraktığı söylenen gerçeküstücü akımın yıldızları de daha değişik olmamıştır. Onlar da, Al eline

kalemi, yaz akına geleni, demislerdir. Bunların ardından sanat alanında, resminde, müziğinde, edebiyatında bir yılın anası birbirini kovalayıp durmuştur bu güne dekin. İşi yalmış bir teknigé indiren Raymond Russel, delligin sınırlarda yazıp çizen Antonin Artaud'ki yazdıklar tür-disidir, yani ne bir şiir, ne bir roman, ne bir öykü, ne de bir oyundur. Sonra Maurice Blanchot'nun görseler, Bataille'lin kişiliği, Queen'un arayışları, Oulipo, Yen Roman, ivr-zivir... Bunlar yalnız son elli yılda Fransız edebiyatında görülen sanatın kılık değiştirmesi, nih geçmiş, yanı benim sözümün dayanakları. Plastik sanatlardaki anarsılı, bu kılık değiştirmeyi, bu yokluğa gidiş görmek (plastik sanatlar yapıları gereği gözle «hitap», etikleri için, algılanmanın daha kolay olduğu söylenilir) daha kolaydır. Bundan kırk yıl önce, Marcel Duchamp, New York'ta, katılımasını istedikleri bir sergiye, bir dükkândan geçip bir lavabo almış, altına imzayı attıktan sonra, sergi düzleme yicilerine göndermiş: İşte en son yapıtmı! Picabia'nın, Duchamp'in torunları bugun Amerika'da yeni bir akım yaratırlar: Pop-Art. Bu akımın sanatçıları (artık sanattan sözdilebilir) resimli romanların karelerine aktarır basıyoşalar altına imzayı. Biraz yeterlik olanları Kennedy'nin ya da bilinmem hangi yıldızın baldırlarının, bilinmem hangi baldır-bacak dergisindenden kesip tuallarına yapıştırırlar resimlerin yanına, ya bir konserve tenekesi, ya da bir prezervatif İâm yapıştırmayı «kıl ediyorlar» (Demirtas Ceyhun'un «actual» dediği, gündümüze ilgili bu mu acaba?).

Ama ciddi olalım! Ve yazığımı derginin, üç-bes okuyucusunu bu aştığımız parantezlerle bilgilik gösterirlerimiz, eşek yerine koymayanız. Kaç kişiye seslenirdiniz bileyim. Sanatın bir öğretmen olmadığını da akılcırmamışım.

Yalnız, söz açıncasken, burda, bu yanlış yorumlamalarla kusa bir cevap vermek istiyorum. Ben sunu söyleyorum: yılın toplumunu nasıl bir toplum olacağım kestirmek, biz ölümlüler için, güçtür. Toplum bu düzenden kurulacağına inanılmazız. Ama ben bir düzenden kurulmasıyla, insanın özne deşin sorunları da çözülmemiş olacağına inanınlardan dağlılm. Sartre bir konuşmasında, bir Sovyet yazarının kendisine söyle dediğini söyleyordu: «herkesin rahata kavuştuğu gün (yani gerçek toplumluğun tüm dünyasında yerlestiği gün) işte o zaman insanın gerçek trajedisi başlayacak: sınırlılığı». Bu trajediyi yaşamak için o gün beklemeyen hemşin gibi bir yazarm, bu iyimser düşünceye biraz kuşkuyla bakmasa için birden fazla nedeni vardır. Kafamda su kötümür düşüncesi (handiye sapıtı diyecektim) yakıp atmak için uzun yıllar savaştım: yarın kurulacak olan bu mutlu düzenin, düzenini, yani mutluğunu sürdürülmesi için bu trajiki kafalarдан silmesi gerekmektedir. Belki de bu konuda bir çaba bile gerekmeyecektir: insanlar, mutlulukları içinde, erin lezini bozacak bir düşünceye yetişmeyeceklerdir, beyinlerinde: Büyüsi bir düzende de ben insanı bir düzende demiyorum; ve böylesi bir düzende yerine binalerde düzenliği yed görürüm.

Pek mi ütopik konuşuyorum? Giabilir: «Yalnız bu görüşümde kanıtlarım var elimde: İste Stalin'in Rusya'sı ve bugünkü Çin. Daha yakından tanıdığım, toplum sal düzende, bu ülkelerde taban taban zıt, bir başka ülkeyi de örnek olarak sunabildim. Kuzey'in mutlu ülkesi Hollanda'dan sözetmek istiyorum. Büyük bir kültür ve sanat geçmişini olan, bir zamanlar Descartes' Spinoza'yı barındıran, Erasmus'ın, Hals'ın, Rembrandt'ın ülkesi Hollanda'da uzun yıllardır gezer olacak kültürler, sanatsal bir etkinlik göstermemektedir.

Ozgür, yarından güvenli, kılının öz sorularını da kılıseye gitmekle geçtiğinden bu ülke halkı, niçin geleceğin mutlu dünyasının bugünün dünyasındaki bir görüşü olması? Büylesi bir dünya sorunsal bir edebiyatın yerini

MÜTHİŞ

BİR OYUN

Fethi Naci

Yahu söz, yahu düşünce... Ve yahu söyle yahu düşünce nasıl güçlü bir dramatik aksiyon olabiliyormuş insan bu nu «Oppenheimer Olayı»nda görüyor.

Oyunun seyirci arasında öylesine sıkı bir ilişki kurulmuştu ki «İddia» ve «savunma» okunurken, ışıklar yakılırak, seyircilere bir yargıçlar kurulu rolu yüklenliğinde bunu yadriganın tek kişi çektigini sanıyorum. Çünkü bu oyun «seyredilmez», «argalanır».

«Oppenheimer Olayı», bu hafta başında Tepebaşı Tiyatrosunda oynanımağa başladı. Üstüste gördüğümüz bunca berbat oyundan sonra müthiş bir oyun! Talihli İstanbulular için kaçırılmaması gereken bir fırsat.

«Cadi Kazanı» da çok sarmıştı ben; ama Miller'de bir çekingenlik vardı, oyları değişik bir zamana aktarmıştı, bir çeşit soyutlamının rahatlığından (sanatçı olarak değil, yurttaş olarak rahatlığından) yararlanmıştı. Oysa «Oppenheimer Olayı» düpedüz söyleyip söyleyeceğini; açık, yalın, sade.

Oyun, belgesel bir oyun. 1954'de, Mc Carthy'nin kişiliginde sembolleşen «komünist avı» çağında, geçmişeki işçileri dolayısıyla sorguya çekilen Dr. Oppenheimer'in, Amerika'nın bu en büyük fizik bilgininin, 3.000 daktilo sayfası tutan soruşturma dosyasından yararlanılarak Heiner Kipphardt tarafından yazılmış. Yazar, yazdığını bir tiyatro oyunu olduğunu akımdan çıkarmamış, ama oylara bağlı kalmayı da bilmış.

Nedir bu oylar?

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında yaşayan herkesi ilgilendiren oylar... «Olmak mı, olmamak mı?» sorusunun felsefi bir soru olmaktan çıktı, atom ve hidrojen bombalarının saldırdığı dehset içinde, sokakta adammı ile günlük sorusu haline geldiği günümüzde herkesi ilgilendiren oylar... Albert Einstein söyle diyor: «Amerika Birleşik Devletleriyle Sovyetler Birliği'nin silahlannan yarısı gitgide isterik bir hava ya bürümektedir. İki taraf da gizli ve ateşli çahşalarını hızlandıracak her gün biraz daha büyük küteleri yok edebilecek buluşları gerçekleştirerek ileri atılan her adım önceden kaçınılmaz sonucudur. Bu önde geçilmez evrim hareketi ufukta gitgide netleşen bir fablonun profiline çizmektedir: Toptan yok oluş.»

Bu oyun, herkesi bu «toptan yok oluş» üzerinde düşünmek zorunda bırakır bir oyun. Elbette bu kadar değil... Bilimin görevi, bilim adamının insanlığı ve hükmünetine karşı sorumluluğu, dünyadan bıhaber Amerikan profesörleri, Malraux'un adını duymamış ama her konuda konuşma yetkisini kendinde bulan Amerikalı yüksek memur, özgürlüklerimiz, dostluk, çağdaş sorunlar.. Bu soruların çoğu Amerikan toplumundan çıkmamın özellikleri içinde ele alınıp tartışılmıyor, doğru ama hepimizi derinden ilgilendirdiği de doğru.

Bu oyunu, her şeyin altında bir «komünist» arayan yerli Mc Carthy'ler dahil, herkesin seyretmesini dilerdim. Göremeyecek olanlar için de oyunun çevirisinin bir an önce yayılmasını çok faydalı olacaktır.

Bu satırlar, oyundan sonra, bir gece yarısı notları. Oyunun eleştirisini, gelecek hafta, Memet Fuat'ın kaleminden okuyacağımızı.

«sıkıntılı» bir edebiyat alabilir; gierek bu tür ortadan tümüyle silinebilir de. Sanat insanla birlikte doğmuş bir şey değildir. Herşeyi içine alan ölümün kaçınılmazlığından, sanat, edebiyatının kurtulsun? Tarihin kendisine kazandırdığı bütün değerleri bir anda yokedebildi insanoğlu, niçin sadıkta bir son vermesin? «İzim gibi romanta, oyunla, resimle, yontuya tamamı daha yüz yüle olmamış böyle her bakımın dağlışmış, yüksüllüklerde. Büyüsi bir düzende de ben insanı bir düzende demiyorum; ve böylesi bir düzende yerine binalerde düzenliği yed görürüm.

Pek mi ütopik konuşuyorum? Giabilir: «Yalnız bu görüşümde kanıtlarım var elimde: İste Stalin'in Rusya'sı ve bugünkü Çin. Daha yakından tanıdığım, toplum sal düzende, bu ülkelerde taban taban zıt, bir başka ülkeyi de örnek olarak sunabildim. Kuzey'in mutlu ülkesi Hollanda'dan sözetmek istiyorum. Büyük bir kültür ve sanat geçmişini olan, bir zamanlar Descartes' Spinoza'yı barındıran, Erasmus'ın, Hals'ın, Rembrandt'ın ülkesi Hollanda'da uzun yıllardır gezer olacak kültürler, sanatsal bir etkinlik göstermemektedir.

Ozgür, yarından güvenli, kılının öz sorularını da kılıseye gitmekle geçtiğinden bu ülke halkı, niçin geleceğin mutlu dünyasının bugünün dünyasındaki bir görüşü olması? Büylesi bir dünya sorunsal bir edebiyatın yerini

CHIMBARANGO'DA SEÇİM

Bir gün Sili'de, Chimbarango'da
Bir senatör seçiminde bulunmuş
Ve yurdı sömürmenlerin

Nasıl seçildiklerini görmüştüm.
Sabah saat onbirde

Tarlalardan arabalar geldi,
İrgatlarla dolu,

Kıştı: hepsi de sirsiklər
Hepsi kırkı, aç, yalınayak.

İşte Chimbarango'nun tarım işçileri

Arabalardan iniyorlar,

Yabansı, yanık, çullar içinde

Ellerinde birer kağıt

Gurur gurup götürürlüler,

Sonra göz altında, baskı altında

Verilecek ücreti almak için dönüyorlar,

Koşulu atlar gibi,

Yine arabalara dolduruluyorlar.

Daha sonra

Et verildi onlara bir de şarap.

Hayvanlar gibi sarhoş olup kendilerini

Unutuneaya kadar.

Sonra seçilen senatörün

Söyfevinin dinledim:

«Bizler, hristiyan yurttaşlar,

Bizler, düzeni savunanlar,

Bizler, insanın çocukları.»

Sesi, doygun bir inek sesi,

Dengesini yitirmış

Bir mamut hortumu gibi

Tarih öncesi işliğinin

Karanlık vanisi üstünde

Göbeğin holatlıyordu.

PABLO NERUDA

Ceviren: Cemal Süreyya

TURK EDEBIYATININ BIR YILINI EN GÜZEL ÖRNEKLERİYLE ELİNİZİN ALTINA GETİREN ANTOLOJİ

Memet Fuat'ın Seçikleri

TÜRK EDEBİYATI 1966

324 sayfa, 10 lira

Kültürel Dosyalarına En Güzel Yeni Yıl Armağanı
DE Yayınları

De Yayınevi, Vilâyet Han, kat 2, No. 13, Cağaloğlu

YON - 152

Derebeylik rejiminin genel çizgileri şöyle belirlenebilir:

1 Tabii mübadele ve dağıtım hâkimidir. Ekonomik birim, otarşktır; dışarı ile pek az mübadelede bulunur. Pazarda satış için ham madde ve hububat üretimi, derebeylik rejiminin yikan önemli nedenlerden biri olmuştur.

2 Köylünün mülk sahibine karşı kişisel bağımlılığı vardır. Mülk sahibi köylünün kişiliği üzerinde doğrudan doğruya tasarruf eder. Onu kendi hababına çalışmaya zorlar. Böylece bir sosyal cebir biçimini ortaya çıkar ki, bu, kanunu yetkinin tamamını kullanan toprak sahibine köylünün doğrudan doğruya tâbi kılınmasından, onun sosyal ve politik haklarının kaldırılmasına kadar deşigebilir.

3 Genel olarak üretim araçlarına, özellikle toprağa, üreticinin sahip bulunması gereklidir. Derebeylikte, üretim fazlasına sahip çıkma biçimi, kapitalist rejimde bu fazlanın elde edilmesi biçimine karşılıktır. Derebeylik rejiminde, bu, üreticinin toprağa sahip olma garantisini üzerine dayandırmıştır. Kapitalist rejimde ise, bu temel, üreticinin topraktan tecrid edilmesi olmaktadır.

4 Teknik seviyenin düştüğü ve tarımda gelişmenin, köylünün fakirliği, bağımlı durumu ve cehaleti dolayısıyla durduğu görülmektedir.

Feodal ekonomik rejim, angarya sistemi olarak tanımlanabilir. Angarya, bu sistemde temel sömürme biçimidir. Fakat derebeylik sisteminin temelini teşkil etmekle beraber, angarya, derebeylik döneminin çökmesinden ve kapitalizmin gelişinden sonra da sürebilir. Tarih göstermektedir ki, her sistem - özellikle mülkiyetin özel ellerde olusuna dayanan sistemler - daha önceki rejimin yerini birden ve bütünüyle almaz, tedricen ve aşamalarla yerleşir. Öte yandan kapitalist üretim için gerekli faktörlerin belli bir süre için hazır olması mümkündür. Kapitalist üretim, emek gücünü ücret karşılığı satmaya alışmış bir işçi sınıfının varlığındır, köylünün araçlarını toprak sahibinin araçlarının ikamesini ve tarumun kişisel temele göre değil, ticari ve sınai gelişmeler temeline göre organize edilmesini gerektirir. Bütün bunlar, özellikle tarımda, tedricen gerçekleştirilebilir.

Bu sebeple angarya sisteminin bazı unsurlarının varlığı, belli bir anda, tarımsal ekonomi sisteminde zorluluğu farak derebeylik döneminin hâkim bulunduğu göstermez. Özellikle, azamî derecede bir kapitalist sistem olan emperyalizmin boyunduruğundaki ülkelerde durum böyledir. Emperyalizm, Amerika, Asya ve Afrika'da angaryaya, hatta bazı kölelik biçimlerine dayanan tarım üretim şekillerinden birini muhafaza eden kapitalist rejimler yaratmıştır.

Derebeylik rejiminin politik yönü, yöneten - yönetilen ilişkisine dayandırılmıştır. Bu ilişki, devlet - vatandaş değil, köle - efendi ilişkisidir. Feodal hükümette, kişisel bağlar büyük önem taşır ve bu bağlar mahalli ve bölgesel seviyede, en fazla etkilidir. Siyasi iktidar, kişisel olduğundan, yanı organların değil fertlerin iktidarı niteliğini taşıdıktan, çeşitli politik görevler arasındaki farklılaşma asgari ölçüdedir. Şöyle ki askeri şef, ekseriya idarı ve kazai görevleri elinde toplar. Feodal topluların başında, askeri görevler, siyasi iktidarın temel görevleri sayılır. Bu toplum biçiminde, askeri gelenekler güçlü kalmıştır.

Bununla beraber, yalnız kişisel bağlar, bir derebeylik rejiminin varlığını göstermeye yeterli değildir.

Derebeyliği, politik bir rejim sayma hatası, onun özelliklerini ortaya çıkarmanın meselesi görilmektedir. Bu özellikler, toprak sahibi ile toprağı işleyen arasındaki ilişkiler olarak tanımlanmaktadır. Hâkim sınıfların çoğu, köylünün emeği ile yaşamış ve yaşamaktadır. Bu sınıflar, köylüyü yargılama ve vergilendirme yetkisini kendilerine vermişlerdir. Fakat bu özelliğin bulunması, tek başına derebeylik rejiminin varlığını ispatlamaz.

Bu sebepledır ki, derebeylik döneminin, bir hükümet metodu ve politik bir sistem olduğu görüşünü reddetmemekteyiz. Derebeylik, çeşitli sosyal ve politik yönleri yansitan ekonomik bir sis-

«DOĞU TÍPİ DEREBEYLÍK» TEORÍSÍ

Ibrahim Ömer

Doğu tipi derebeylik sisteminin Avrupa tipinden farklı oluştu ve bunun farklı bir toplum ve hükümet biçimine yol açtı ve bu sistemden kapitalizme geçiş süresi, son zamanlarda en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Mısırlı sosyalist yazar İbrahim Ömer'in bu konudaki incelemesi, bizim meselelerimize de ışık tutmaktadır: Doğu tipi feodal üretim biçiminden kapitalizme geçiş, iç faktörlerle başlamış, fakat emperyalist müdahale altında geri kalmış bir kapitalizm ortaya çıkmıştır.

temdir. Derebeylik sisteminin özü, ekonomik sistem olusunda yatomaktadır.

DOGUDA, TOPRAK DEVLETİNDİR :

Mısır'da tarım arazisinin Onsekizinci Yüzyıl sonuna kadar, tamamen devlet mülkiyetinde olduğu inkâr edilemez. Bunda İslâmîyetin olumlu ya da olumsuz hiç bir etkisi yoktur. Zira Mısır'da İslâmîyetten önce de durum böyledir. İslâmîyetin dışında kalan ülkelerde de aynı durum görülmektedir.

Batıda Büyük Sahradan Doğu'da Merkezi Çin'in Asya yaylasına kadar uzanan arazide özel toprak mülkiyetinin olmayı, Mısır'daki durumu da açıklamaktadır. Mısır'da tarım, büyük ölçüde sunî sulama çalışmalarına dayanırmıştır. Bu durum, eski Mısır'da, Batı Asya'da, Hindistan ve Çin'de, belli tipte bir toplumun ve hükümet biçiminin ortaya çıkışmasına yol açmıştır. Şöyle ki, sunî sulamaya dayanan topraklarda, yüksek bir verime ulaşmak için, devlet, kuyu açma, havuzlar yapma, kanallar açma, akarsuları tanzim etme, taşınılardan mahsulü koruma gibi sulama projelerini gerçekleştirmeye zorunda kalmıştır. Bütün bunlar, tarım arazisi üzerinde merkezi bir devlet güçünün varlığını, toprakların devlet mülkiyetinde olmasını gerektirmektedir. Zorunlu çalışmaları yapmak için arazi üzerinde yaşayanları seferber etme ve suların dağıtımını yapma meseleleri, tarımı bir hükümet işi haline getirmiştir.

Tarım arazilerinin devletleştirilmesi rejimi, özel mülk sahiplerinin değil de, Sultanın ve memurlarına, artık değeri almalarına yol açmıştır. Mehmet Ali zamanında hâkim rejimin, Batı tipinde «feodal sistem» ol-

duğunu iddia edenler, neye dayanmaktadır? Memlüklerin (başlangıçta kölelerden kurulu) kraliçe askeri birlikler ki, zamanla bir askeri feudalite haline gelenler Mısır'da iktidarı 1250 — 1517 döneminde ellerinde tutmuşlardır) ve arazi prensleri denen kişilerin varlığı, hiç değilse Mehmet Ali'den hemen önceki dönemde Avrupa tipi bir feodalizmin Mısır'da da olduğu düşüncesini doğurmıştır. Fakat sunî sulama sistemi, Mısır'da tarım idaresini elinde tutan ve aynı zamanda askeri görevleri yerine getiren merkezi bir iktidarin varlığı daima zorunlu kılmuştur. Böylece muhtariye sahibi yöneticilerde değil de, memurlara dayanan bir merkezi iktidar tipi ortaya çıkmıştır. Bu iktidar, herhangi bir Memlük (askeri feudalite) iktidarından çok yüksek ve güçlidür. Bu yüzden, egemenliklerini sağlamak için Memlükler, ya merkezi iktidarı ele geçirerek, ya da merkezi iktidarı karşısında savaş açmak zorunda kalmışlardır. Savaş ise, genellikle, onların boyun eğmesi veya edilmeleriyle sonuçlanmıştır. Memlükler, en iyi durumda Hidiv'in değiştirilmesini ve Sultanın yeni bir Hidiv göndermesini sağlayabilmışlardır.

Memlüklerin, arazi ele geçirmeyi ve bunu evlatlarına intikal ettirmeyi başardıkları ve bazan merkezi iktidardan bağımsız kıldıkları doğrudur. Fakat onlar, bu arazi üzerinde kendileri için mülkiyet hakkı elde etmeyi hiç bir zaman başarmış degillerdir. Araziyi filen kullanmışlar, fakat hukukun bu hâka sahip olamamışlardır. Bunun delili sudur ki, Mısır - Fıratular Devletinde Said valleri zamanında, Sultanlar Devletinde Memlükler döneminde, - daima tek bir politik ünite olarak kalmış-

tür. Derebeylik çağında Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere gibi Avrupa devletlerinde görülen parçalanmayı hiç bir zaman tanımadı.

Mültezimlere gelince, onlar hiç bir zaman toprağın mülkiyetine sahip olamamışlar, devletin muhasebecilerine ve maliye memurlarına benzer biçimde vergi toplayıcıları olarak kalmışlardır. Şüphesiz ki iltizam usulü zaman içinde değişiklik göstermiştir. Başlangıçta bir yıl için vergi verilirken, bir kaç yıl için ve daha sonra hayat boyunca verilmiştir. Miras yoluyla intikal mümkün değilken, hükümete gerekli vergi ödemek şartıyla, intikal tanınmıştır. Fakat tarih boyunca, iltizam, hükümeten gelmiş ve onun tasvibiyle kullanılmıştır. Hükümet, daima toprak mülkiyetinin ve vergilerle belirlenen artik değerin sahibi kalmıştır. iltizam istedigine vermek, istemediğinden geri almak hususunda hükümet, tek yetkilidir.

TARIMDA KAPITALİZME GEÇİŞ :

Mehmet Ali yönetiminde, tarım arazisinin genel dağıtımına rağmen, Hidiv, toprağa tasarruf hakkını muhafaza etmiş, arazinin satışını ve miras yoluyla intikalini yasaklamıştı. Arazi verilen kişiler, ancak intifa hakkına sahipti. Arazi, devlet mülkiyetindeydi. Her köyün tarım arazisi, kollektif kâr kaynağı idi. Bir çok halde, arazi çiftçiler arasında her yıl paylaştırılmaktadır, fakat vergiler bütün köy için toptan tesbit edilmektedir. Her çiftçinin vergi hissesini, Şeyhülâbat biçimindeydi.

Bununla beraber, Osmanlı dönenine nazaran Mehmet Ali yönetiminde, devlet mülkiyetindeki arazi rejiminde bir fark vardır. Osmanlı döneminde, devlet, toprağın kullanımını ve bir çok halde kârını tekeline almıştır. Mehmet Ali yönetiminde, toprağın kullanımını devlet tekeline kalmakla beraber, tarım arazisinden sağlanan kârların çok büyük kısmı özel ellere gitmiştir. Bu, Mısır'da, özel arazi mülkiyetinin eski biçim devlet mülkiyeti ile yanına ortaya çıkmaya başlaması yolunda ilk tarihi olaydır. Devlet mülkiyeti, dünyada kapitalizmin ilerlemesi ve iç gelişmeler dolayısı ile eskimeye yüz tutmuştur.

Bundan başka devlet, iç ve dış ticareti tekeline almış ve pazarda mübadile sırasında tarım ürünlerini kâr yaratıcı emtia gibi kullanmıştır. Böylece, ürünleri yaratıcı toprağın kendisi de emtia haline gelmektedir. Mısır'da, toprağın kapitalist işletmesinin başlangıcı böyle olmuştur.

Bununla beraber, eski angarya sisteminin bazı unsurlarını muhafaza etmiştir.

Mehmet Ali yönetiminde tarım işletme sisteminin feodalizm ile kapitalizm arasında bir intikal rejimi olduğunu söyleyebiliriz. Doğu feodal rejimi çözülmekte, yıkılmakta ve onun sinesinde emtia ekonomisine ve arazinin özel mülkiyetine dayanan kapitalist rejimin unsurları belirmektedir.

İçerdeki bu kapitalist eğilim, Mehmet Ali yönetiminin sonlarında, milletlerarası kapitalist müdahale ile güç kazanmıştır. Bu müdahale, 1840'da Londra'da büyük Avrupa devletleri tarafından kararlaştırılan anlaşmayla açık bir biçim almış ve ticaret ve tarım teklidine son verdirmiştir.

Bu vesileyle, Mısır'a kapitalizmin dışarıdan empoze edildiği tezini savunmalar, iç faktörleri dikkate incelemeleri gerektiğini söylemek isteriz. Mısır'da kapitalizmin ortaya çıkışının nedenleri, her türlü yabancı müdahaleden önce meyuttu. Mısır tarım ekonomisi, tabii ekonomiden pazar ekonomisine geçmeye tarım ve sanayi şehirlerin büyümekte ve şehirlerin toprağın ürünlerine olan ihtiyacı artmaktadır. Aynı şekilde, bu nedenleri, ekonomik ölçülerini hesaba katmadan, sosyolojik ölçülerin yardımıyla değerlendirilmeye çalışmanın hatalı olduğu düşüncesindeyiz. İç faktörlerin kenarda bırakıldığı, yerli burjuvazinin «feodalite»ye karşı devrim yapmaya istekli olmadığı gibi iddiaların leri sürülmüşe yardım etmektedir. Bu iddia, arabayı öküzlerin önüne koymaktadır. Zira gelişmeler konusunda, hareket noktası, su veya bu sınıfın devrim yapma arzusu değil, yeni ekonomik şartların ortaya çıkmasıdır.

ABONE OLUNUZ, ABONE YAZINIZ